

2014

Przyszłe kadry polskiej gospodarki

Na podstawie badań studentów oraz analizy kierunków kształcenia zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Edukacja a rynek pracy – tom IV

Magda Jelonek, Patrycja Antosz, Anna Balcerzak-Raczyńska

Przyszłe kadry polskiej gospodarki

Na podstawie badań studentów oraz analizy kierunków kształcenia zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Edukacja a rynek pracy - tom IV

Magda Jelonek, Patrycja Antosz, Anna Balcerzak-Raczyńska

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
Warszawa 2014

Publikacja powstała w ramach projektu badawczego „Bilans Kapitału Ludzkiego” realizowanego wspólnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości i Uniwersytet Jagielloński (Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych).

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Publikacja bezpłatna.

Poglądy i opinie przedstawione w publikacji nie odzwierciedlają stanowiska Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości a jedynie stanowiska autorów.

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

© Copyright by Uniwersytet Jagielloński

Wydawca:

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83
00–834 Warszawa
tel.: 022 432 80 80
faks: 022 432 86 20
biuro@parp.gov.pl
www.parp.gov.pl

Korekta językowa:

Anna Chrabąszcz

ISBN 987–83–7633–221–5

Publikacja dostępna również na stronie internetowej **www.bkl.parp.gov.pl**

Wydanie I
Warszawa 2014

Spis treści

Wstęp	4
Główne wnioski	6
Metodologia badań studentów	11
Rozdział 1: Studenci i ich opinie na temat wyboru uczelni i kierunku kształcenia	16
Wybór uczelni	17
Wybór kierunku.....	28
Rozdział 2: Aktywność zawodowa studentów	39
Aktywność zawodowa studentów	40
Poziom zarobków studentów.....	43
Plany i preferencje zawodowe studentów	47
Oczekiwania zarobkowe studentów	52
Rozdział 3: Inwestowanie w siebie czyli jak studenci zwiększają swoje szanse na rynku pracy	55
Uczestnictwo studentów w kursach/szkoleniach.....	56
Uczestnictwo studentów w stażach/praktykach	63
Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej	68
Korzystanie z porad doradcy zawodowego	71
Rozdział 4: Posiadane kompetencje w ocenie studentów	72
Poziom posiadanych kompetencji	73
Deklarowany poziom znajomości języków obcych.....	79
Analiza potrzeb rozwojowych i zidentyfikowane braki kompetencyjne	82
Rozdział 5: Kiernki kształcenia – kontekst dla prowadzonych analiz	91
Zmiany w liczbie studentów i absolwentów uczelni na przestrzeni ostatnich lat.....	92
Zmiany w liczbie studentów różnych kierunków studiów	95
Aneks	98

Wstęp

Niniejszy tom jest rozdziałem wielotomowej, empirycznej monografii „Edukacja a rynek pracy”. Jej celem jest systematyczna prezentacja wyników badań przeprowadzonych w ramach poszczególnych modułów *Bilansu Kapitału Ludzkiego*. W obecnej rundzie modułów badań, a w konsekwencji tomów opracowań jest więcej niż w poprzednich edycjach, z wyjątkiem pierwszej. W 2013 r. badaniem objęliśmy, podobnie jak w 2010 r., studentów ostatnich lat studiów I i II stopnia oraz uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych. Uzupełnieniem tego wydawnictwa jest raport metodologiczny, który przedstawia szczegóły dotyczące doboru prób i realizacji badań. Jest on dostępny — podobnie jak kwestionariusze wykorzystane w badaniu oraz zbiory danych jednostkowych z badań pozwalające na wykonanie samodzielnych analiz zgromadzonego materiału z badań — na stronie internetowej projektu (<http://bkl.parp.gov.pl>).

Całość publikacji składa się z pięciu tomów:

1. Zapotrzebowanie na pracowników. Na podstawie badań pracodawców i ofert pracy zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Autorzy: Marcin Kocór, Anna Strzebońska

2. Aktywność zawodowa i wykształcenie Polaków. Na podstawie badań ludności zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Autorzy: Szymon Czarnik, Konrad Turek

3. Kogo kształcą polskie szkoły? Na podstawie badań uczniów i analizy kierunków kształcenia zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Autorzy: Krzysztof Kasperek, Mateusz Magierowski

4. Przyszłe kadry polskiej gospodarki. Na podstawie badań studentów oraz analizy kierunków kształcenia zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Autorzy: Magdalena Jelonek, Patrycja Antosz, Anna Balcerzak-Raczyńska

5. Rozwijanie kompetencji przez dorosłych Polaków. Na podstawie badań instytucji i firm szkoleniowych, pracodawców i ludności zrealizowanych w 2013 roku w ramach IV edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego

Autorzy: Anna Szczucka, Konrad Turek, Barbara Worek

W sumie zaprezentowany został wieloaspektowy obraz sytuacji na polskim rynku pracy pod względem popytu i podaży pracowników o zróżnicowanym poziomie kompetencji, aktywności edukacyjnej dorosłych i jej warunkach instytucjonalnych, a także analiza planów i aktywności oraz samoocena kompetencji młodych osób u progu wejścia na rynek pracy lub podjęcia decyzji o dalszych ścieżkach kształcenia. Wiele danych zaprezentowanych zostało w układzie pozwalającym na porównanie sytuacji w kolejnych latach objętych badaniem BKL. Należy pamiętać, że z wyjątkiem pierwszej edycji, która została zrealizowana jesienią 2010 r. wszystkie kolejne edycje były realizowane w okresie wiosennym. Dokładne daty realizacji poszczególnych modułów są opisane w raportach metodologicznych.

Liczymy, że to opracowanie będzie, podobnie jak to było w poprzednich latach, wkładem do ważnych debat i planowania przedsięwzięć w zakresie polityk publicznych oraz źródłem danych i interpretacji dla innych opracowań naukowych oraz raportów stanowiących podstawę polityk publicznych w obszarze edukacji i rynku pracy.

Odrębną monografię stanowi raport podsumowujący wyniki IV edycji BKL, który, jak zwykle, zawiera pogłębione analizy wybranych problemów, w tym m.in. analizę opinii studentów kierunków zamawianych. Czytelników niniejszego wielotomowego wydawnictwa zachęcamy również do sięgnięcia po tamto studium.

Jarosław Górniak z zespołem autorskim

Główne wnioski

Zarówno odsetek studentów zadowolonych z wyboru uczelni, jak i tych pozytywnie oceniających wybór kierunku studiów jest wysoki i nie zmienił się istotnie między 2010 r. a 2013 r., choć w tym ostatnim wykazał lekką tendencję spadkową. Równocześnie, wzrosła liczba osób, które nie potrafią wyraźnie sprecyzować poziomu swojego zadowolenia (kategoria „trudno powiedzieć”). Może to świadczyć o nadal niskiej wśród studentów wiedzy na temat rynku usług kształcenia na poziomie wyższym - które uczelnie oferują takie kształcenie oraz w większym stopniu odpowiadające potrzebom studentów.

Zazwyczaj bardziej zadowoleni byli ci studenci, którzy studiują na uczelniach publicznych, choć zaobserwowano wyraźny spadek niezadowolonych z wyboru uczelni wśród studiujących w szkołach niepublicznych kierunki z grup: pedagogicznej, artystycznej, społecznej, ekonomicznej i administracyjnej, architektury i budownictwa, ochrony i bezpieczeństwa oraz prawnej. Może to być oznaką pierwszych pozytywnych zmian, które są efektem konkurencyjnej walki o kurczący się rynek studentów. Najniższy poziom niezadowolenia zaobserwowano wśród studiujących w szkołach artystycznych, politechnikach oraz na uczelniach ekonomicznych (w przypadku dwóch ostatnich grup zauważono nieznaczny wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach).

Najbardziej zadowoleni z podjętego wyboru są ci, którzy dokonują wyborów typowych, decydując się na te kierunki, które od wielu lat są kojarzone z określonym profilem uczelni (np. kierunki techniczne na politechnikach, ekonomiczne – na uczelniach ekonomicznych itp.). Zadowolenie zdecydowanie spada, gdy kształcimy się w danej

szkole, na kierunku, który tradycyjnie nie jest łączony z ofertą kształcenia tego typu uczelni.

Studenci, którzy zadeklarowali niezadowolenie z dokonanego wyboru szkoły w większości przypadków i tak zdecydowali się na kształcenie akademickie, wybraliby natomiast inną uczelnię. Świadczy to zatem – w przeciwieństwie do pojawiających się często w mediach opinii – o nadal obecnym wśród młodych przekonaniu o sensie inwestowania w wyższe wykształcenie.

W kontekście obecnego na uczelniach niżu demograficznego, warto przypomnieć, że gdyby niezadowoleni badani mogli jeszcze raz dokonać wyboru określonej szkoły, najchętniej wybraliby uniwersytety lub politechniki (ewentualnie uczelnie ekonomiczne i akademie medyczne). Unikiliby natomiast państwowych wyższych szkół zawodowych oraz uczelni kościelnych. Jednak w przypadku uniwersytetów można byłoby zaobserwować bilans ujemny - straty uniwersytetu (studenci studiujący w tego typu szkole, którzy woleliby zmienić ją na inny typ) przewyższałyby jego zyski (studenci w innego typu szkołach, którzy chcieliby kształcić się na uniwersytetach). Najwięcej w takiej sytuacji zyskałyby politechniki (jest więcej studentów, którzy woleliby swoją macierzystą szkołę zmienić na politechnikę niż tych, którzy woleliby zrezygnować z politechniki na rzecz innego typu szkoły) oraz uczelnie ekonomiczne i akademie medyczne. Wybory te wpisują się w widoczne aktualnie

na rynku kształcenia wyższego tendencje do wąsko rozumianego „uzawodowiania”¹ kształcenia na poziomie wyższym.

Najbardziej zadowoleni z kierunku studiów są ci, którzy wybrali kierunki z grup: artystycznej, prawnej, informatycznej, architektury i budownictwa oraz weterynaryjnej, a najmniej studiujący: nauki społeczne, dziennikarstwo i informację, biologię, usługi dla ludności. W przypadku tych kierunków w ostatnich latach nastąpił wyraźny spadek ocen, czego nie należy pochopnie wiązać z pogorszeniem się jakości kształcenia na tego typu kierunkach, ale raczej z ogólnie złym PR tych kierunków.

To czy kierunek był kierunkiem pierwszego, czy kolejnego wyboru jest czynnikiem istotnie wpływającym na poziom zadowolenia studentów. Przeważnie studenci są bardziej zadowoleni z kierunku, który był ich pierwszym wyborem, choć są też takie kierunki, w przypadku których kolejność wyboru nie ma większego znaczenia. Kierunki te to: architektura i budownictwo oraz prawo.

Studenci niezadowoleni z wybranego kierunku, mając możliwość dokonania ponownego wyboru najchętniej podjęliby naukę na kierunkach: ekonomicznych i administracyjnych, medycznych, społecznych oraz inżynieryjno-technicznych. Ich wybory są najczęściej homogeniczne (wybierają kierunki w obrębie tej samej grupy, którą studiują), jeśli natomiast wybierają kierunek z innej grupy, to mieści się on najczęściej w obszarze nauk społecznych, gospodarki i prawa. Pomimo tego, jeśli porównamy liczbę niezadowolonych studentów, którzy chcieliby zmienić kierunek na kierunek spoza grupy z liczbą studentów kształcących się na innych

---

¹ W chwili obecnej znaczna część działań zmierzających do silniejszego powiązania uczelni z rynkiem pracy sprowadza się do profilowania (specjalizacji) kształcenia oraz promocji kierunków o charakterze „zawodowym” (dających konkretny zawód).

kierunkach, którzy zdecydowaliby się studiować w obrębie danej grupy, dochodzimy do wniosku, że liczbowo najwięcej straciłyby: nauki społeczne, gospodarka i prawo, kształcenie i – co może wydać się dość zaskakujące – nauka. Najwięcej kandydatów w takiej sytuacji zyskałyby następujące grupy: technika, przemysł, budownictwo oraz zdrowie i opieka społeczna.

W przypadku studentów studiów II stopnia zmniejsza się chęć do kontynuowania nauki na II stopniu w ramach tego samego kierunku. Skłonność do dywersyfikowania profilu wykształcenia jest szczególnie widoczna wśród studiujących w obrębie grup: społecznej, ekonomicznej i administracyjnej, informatycznej oraz matematycznej i statystycznej. Pomiędzy 2010 r. a 2013 r. nieco zmniejszyło się też zainteresowanie studentów studiów II stopnia kontynuowaniem nauki na studiach doktoranckich, podyplomowych lub MBA. W największym stopniu dotyczyło to tych, którzy kształcą się na kierunkach: usługi transportowe, usługi dla ludności, rolniczych, leśnych i rybactwa, architektury i budownictwa, produkcji i przetwórstwa, informatycznych oraz matematycznych i statystycznych.

Między 2010 r. a 2013 r. wśród większości absolwentów uczelni wzrósł pesymizm w ocenie szans na znalezienie dobrej pracy dzięki zdobytym podczas studiów kompetencjom (jedyne wyjątki stanowią studiujący informatykę). Świadczy to o dużej świadomości trudnego położenia rynkowego w grupie osób młodych. Radykalnymi pesymistami są studiujący kierunki: dziennikarstwo i informacja, społeczne, ochrony i bezpieczeństwa, usług dla ludności – ok. 1/3 z nich uważa, że kompetencje zdobyte podczas studiów nie zwiększą ich szans na znalezienie dobrej pracy. Najważniejszym czynnikiem, który różnicuje w tym wypadku oceny studentów jest typ szkoły, a dopiero w drugiej kolejności - kierunek kształcenia oraz ośrodek akademicki, w którym student pobiera naukę. Najlepiej oceniane są

uczelnie artystyczne, politechniki, akademie medyczne oraz uczelnie ekonomiczne, choć widoczne jest silne zróżnicowanie regionalne.

Znaczna część osób kształcących się na studiach dziennych podejmuje aktywność zawodową (ok. 40%). Praca zawodowa studentów jest determinowana, w pierwszej kolejności, jej dostępnością. Służy przede wszystkim zapewnieniu sobie dodatkowego wsparcia finansowego oraz, przynajmniej częściowego, uniezależnienia się od pomocy rodziców. Większość zawodów, w jakich pracują osoby studiujące raczej nie jest związana z przyszłą karierą oraz nie wymaga specjalistycznej wiedzy i umiejętności nabywanych podczas studiów. Mimo to, podejmowanie pracy najczęściej odbywa się w sposób przemyślany z perspektywy przyszłej kariery. Dla wszystkich studentów przynajmniej jeden z wykonywanych z trakcie studiów zawodów stanowić ma, choćby częściowo, źródło dochodów w przyszłości.

Średnie wynagrodzenie studentów wynosi około 1 100 zł netto miesięcznie. Coraz więcej studentów zarabia najniższe kwoty, co może świadczyć o tym, że pracodawcy w dobie kryzysu decydują się na częstsze angażowanie osób studiujących w ramach nieodpłatnych praktyk lub oferują jedynie symboliczne wynagrodzenia. Poziom zarobków zależy od wykonywanej pracy, wybranego kierunku studiów, a także od płci osoby zatrudnionej. Już na etapie studiów, kiedy dopiero zdobywane są pierwsze doświadczenia zawodowe, kobiety osiągają w poszczególnych branżach zarobki niższe od mężczyzn.

Karierę zawodową zgodną z profilem studiów najczęściej planują studenci kierunków ochrony środowiska, architektury i budownictwa, informatycznych, medycznych, weterynaryjnych, produkcji i przetwórstwa, inżynierijno-technicznych, prawnych, biologicznych

oraz artystycznych. Ponad 90% osób kształcących się w tych dziedzinach zamierza w przyszłości wykonywać zawody związane z kierunkiem studiów. Najbardziej rozpoczętą ścieżką chciałyby podążać osoby studiujące kierunki społeczne, dziennikarstwa i informacji, humanistyczne, opieki społecznej oraz usług dla ludności. Wśród tych osób co najmniej 15% nie planuje wykonywania zawodu zgodnego z profilem kształcenia. Osoby te najczęściej wybierają pracę związaną z dziedzinami pokrewnymi lub stanowiska średniego szczebla.

W porównaniu do wcześniejszej edycji badań w ramach projektu BKL (I edycja – 2010 r.), oczekiwania zarobkowe studentów wzrosły w niewielkim stopniu. Dotyczy to zwłaszcza najniższej pensji, za jaką osoby studiujące podjęłyby pracę. Najniższe oczekiwania co do wysokości przyszłej pensji mają studenci pedagogiki, opieki społecznej, usług dla ludności oraz kierunków humanistycznych. Najwyższe aspiracje zaobserwowano natomiast u osób z kierunków informatycznych, usług transportowych, prawnych i weterynaryjnych. Wśród osób studiujących ten sam kierunek, kobiety mają niższe oczekiwania zarobkowe niż mężczyźni.

Zdecydowana większość studentów nie podnosi swoich kompetencji na kursach, szkoleniach ani innych zajęciach poza tymi, które zostały przewidziane w programie studiów. Studenci albo nie czują potrzeby, albo też nie mają czasu lub środków finansowych, aby realizować takie działania. Ci, którzy są zainteresowani dodatkowym kształceniem najczęściej wybierają kursy językowe, rozwijające kompetencje ogólne oraz informatyczne.

Częściej kształcą się kobiety, a także studiujący na kierunkach związanych z: kształceniem, zdrowiem i opieką społeczną oraz usługami. Taka sama sytuacja ma miejsce w przypadku staży i

praktyk odbywanych w czasie studiów – częściej uczestniczą w nich kobiety niż mężczyźni. Jednak i tak ponad 1/3 badanych nie uczestniczyła jak dotąd w stażach/praktykach zawodowych.

Istnieje związek między tematyką studiów i dodatkowych kursów: humaniści wybierają kursy humanistyczne, przyszli lekarze, farmaceuci i pielęgniarki te dotyczące zdrowia, a inżynierowie i architekci doksztalają się w tematyce IT oraz budownictwie i przemyśle.

Wielkość ośrodka akademickiego ma wpływ na zainteresowanie studentów aktywnością typowo studencką, taką jak uczestnictwo w kołach naukowych, wyjazdach stypendialnych, organizacjach pozarządowych. Zazwyczaj, im większe miasto, tym wyższy poziom uczestnictwa w różnych formach aktywności studenckiej. Wśród studentów nadal obserwuje się małe zainteresowanie tematem poradnictwa zawodowego.

Studenci z roku na rok wyżej oceniają posiadane przez siebie kompetencje. Szczególnie zadowoleni są oni z umiejętności obsługi komputera i wykorzystywania Internetu, a także kontaktów z innymi ludźmi. Równocześnie, pracodawcy zwracają uwagę na braki u osób młodych, które wiążą się z kompetencjami społecznymi – może to świadczyć o nie w pełni adekwatnej samoocenie przyszłych absolwentów uczelni.

W 2013 r. studenci zadeklarowali też wyższą dyspozycyjność, co można łączyć z wysoką świadomością pogarszającej się w ostatnich latach sytuacji rynkowej osób młodych.

Studenci zazwyczaj wyżej niż studentki oceniają własne kompetencje w zakresie: wyszukiwania i analizy informacji oraz wyciągania wniosków, obsługi, montowania i naprawy urządzeń, wykonywania obliczeń, obsługi komputera i wykorzystania Internetu,

kierowania i organizacji pracy. Choć ich oceny niekoniecznie muszą w pełni oddawać rzeczywistość, zapewne w przyszłości będą silnie wpływać na różnice w wyborach zawodowych kobiet i mężczyzn.

Ocenę poziomu posiadanych kompetencji najczęściej weryfikuje praktyka – paradoksalnie, studenci, którzy brali udział w stażach/praktykach oceniają poziom posiadanych kompetencji niżej niż ci, którzy nie podejmowali takich aktywności. Pokazuje to, z jak wielu powodów ważne jest zaangażowanie zawodowe (niekoniecznie w formie pracy płatnej) studentów w toku studiów.

Ok. 95% studentów włada na tyle dobrze przynajmniej jednym językiem obcym, że byliby w stanie porozumieć się z obcokrajowcem. Najczęściej tym językiem jest język angielski lub niemiecki. Studenci dość wysoko oceniają swoje umiejętności językowe: czytania, pisania, rozumienia ze słuchu oraz mówienia w przypadku języka angielskiego i niemieckiego, przy czym najwięcej problemów sprawia badanym pisanie oraz mówienie w języku obcym.

W przypadku grup kierunków „typowo kobiecych”, takich jak: kształcenie, nauki humanistyczne i sztuka, nauki społeczne gospodarka i prawo, usługi oraz zdrowie, częściej dodatkowe kwalifikacje (certyfikaty, uprawnienia) zdobywają studentki. Natomiast w przypadku grup kierunków „typowo męskich”, takich jak: nauka, technika, przemysł i budownictwo, a także rolnictwo, częściej dodatkowe kwalifikacje posiadają studenci.

Połowa studentów odczuwa potrzebę poszerzenia posiadanej wiedzy i umiejętności, przy czym częściej są to kobiety, studenci uczelni publicznych niż niepublicznych, a także tych kierunków, w przypadku których niżej oceniane są perspektywy zawodowe absolwentów (np. dziennikarstwo i informacja, ochrona i

bezpieczeństwo). Widoczne są także pewne różnice pomiędzy głównymi ośrodkami akademickimi.

Studenci najczęściej chcą się dokształcać z języków obcych, informatyki i komputerów oraz dziedzin pokrewnych ich kierunkom

studiów. Raczej nie są skłonni inwestować w kompetencje o charakterze społecznym, które – jak zostało już wspomniane – są przez nich oceniane dość wysoko, przez rynek natomiast, paradoksalnie, oceniane są najniżej.

Metodologia badania studentów

Harmonogram badania

Opis zastosowanego ważenia wyników

**Zastosowane pojęcia, klasyfikacje
i sposoby prezentacji wyników**

HARMONOGRAM BADAŃ

Jak dotąd badanie studentów zrealizowano dwukrotnie. Najnowsze badania, w których uczestniczyli studenci prowadzono wiosną 2013 r. – od 11 marca do 1 lipca. W turze tej wprowadzono modyfikację schematu doboru próby polegającą na uwzględnieniu w próbie wszystkich kierunków zamawianych, na których kształcili się studenci zaklasyfikowani do populacji badanej w BKL (tzw. badanie populacyjne). W poprzedniej edycji (I edycja BKL) badanie studentów realizowano w drugiej połowie 2010 r. oraz na początku roku 2011. Badania zostały wykonane przez Millward Brown SMG/KRC. W trakcie obecnej tury projektu uzyskano odpowiedzi od 32100 studentów. Badania były prowadzone w większości przypadków z zastosowaniem techniki ankiety audytoryjnej.

Populację stanowili studenci ostatnich lat kierunków stacjonarnych na uczelniach, będący:

- na ostatnim roku studiów licencjackich lub inżynierskich trwających parzystą liczbę semestrów,
- na dwóch ostatnich latach studiów licencjackich lub inżynierskich trwających nieparzystą liczbę semestrów,
- na dwóch ostatnich latach studiów magisterskich,
- na studiach magisterskich uzupełniających, niezależnie od roku studiów.

Łącznie próba liczyła więc 1 751 kierunków, z czego ostatecznie zrealizowanych zostało 32 100 ankiet na 1 597 kierunkach w tym na 173 zamawianych. Na kierunkach niezamawianych realizacja zakładała przeprowadzenie minimum 20 ankiet. W 21 przypadkach

nie udało się spełnić zakładanego minimum, a w 96 przypadkach przeprowadzono większą liczbę ankiet niż 20. Na kierunkach zamawianych wielkość ta, natomiast, uzależniona była od liczby dostępnych studentów. Na 17 kierunkach zrealizowano poniżej 20 ankiet, a na 14 kierunkach powyżej 20 ankiet.

Ostatecznie badanie objęło zasięgiem 194 uczelnie. Podobnie, jak w poprzedniej edycji, najwięcej ankiet zrealizowanych zostało na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, Uniwersytecie Warszawskim oraz Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W sumie na tych uczelniach przeprowadzono 3 143 ankiety (około 9,5% wszystkich ankiet).

Operat

Podstawą dla stworzenia operatu kierunków studiów stacjonarnych były najbardziej aktualne, dostępne dane Głównego Urzędu Statystycznego, zgromadzone przy wykorzystaniu formularza S-10 wypełnianego corocznie przez uczelnie. Oszacowanie liczby studentów ostatnich lat w roku akademickim 2012/2013 odbyły się na podstawie danych dla przedostatniego roku w roku akademickim 2011/2012. Z tego względu, jak w poprzedniej edycji, mogły zdarzyć się rozbieżności pomiędzy operatem a populacją. Pozyskane dane, tak jak w I edycji, poddane zostały procesowi optymalizacji ze względu na cele badania. Agregacji kierunków dokonano w następujących przypadkach:

- gdy występowały różnoletnie tryby (np. 3- i 3,5-letnie) tego samego kierunku w obrębie uczelni i danego rodzaju

studiów (licencjackie, inżynierskie, magisterskie), badani mogli pochodzić z obu trybów,

- gdy występowały tryby: pomostowy (np. położnictwo), trwający 2 lub 3 semestry, oraz licencjacki (6 semestralny) tego samego kierunku w obrębie uczelni, badani mogli pochodzić z ostatniego roku studiów licencjackich oraz pomostowych,
- gdy występowały tryby magisterskie i uzupełniające magisterskie tego samego kierunku w obrębie uczelni, badani mogli pochodzić z trybu 5-letniego oraz SUM.

W efekcie tych operacji uzyskano spis 3 134 kierunków. Dobór próby zakładał możliwość wykonania analiz porównawczych pomiędzy studentami kierunków zamawianych i niezamawianych.

WAŻENIE DANYCH

W dużej mierze dzięki zastosowanemu schematowi doboru próby i dobieraniu próby rezerwowej z zachowaniem parametrów próby wyjściowej, dane ważone – uwzględniające nierówne prawdopodobieństwo wejścia do próby – nie różnią się znacząco od danych nieważonych. Dołożono wszelkich starań, aby ważenie

Kierunki zamawiane to lista kierunków nauk ścisłych ustanowiona przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Realizowane są one w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Poddziałanie 4.1.2 „Zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy”. Lista kierunków zamawianych, których realizacja odbywała się w poszczególnych latach akademickich, przekazana została przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego i obejmowała 180 kierunków.

danych odzwierciedlało proces doboru próby. W pierwszym etapie wagi obliczono z zastosowaniem prawdopodobieństwa dostania się do próby danego kierunku. Kolejny etap zakładał zastosowanie prawdopodobieństwa uczestniczenia w badaniu studenta danego kierunku. Ekstremalne wartości wag (równe górnemu kwartylowi powiększonemu o dwukrotność rozstępu ćwiartkowego) przycięto z zastosowaniem tzw. „zawiasu Tukey’a”.

ZASTOSOWANE POJĘCIA I KLASYFIKACJE

Kompetencje

W związku z tym, że badania studentów były tylko jednym z elementów całego projektu badawczego, zdecydowano się na konieczną standaryzację kluczowych pojęć, aby uzyskane wyniki mogły być następnie porównywalne pomiędzy poszczególnymi modułami. Warto wobec tego wyjaśnić na początku, jakie jest rozumienie podstawowych terminów związanych z rynkiem pracy oraz kapitałem ludzkim, które zostały przyjęte na potrzeby całego projektu.

Najważniejszym punktem całych badań było wskazanie kompetencji, które są potrzebne na rynku pracy i jaka jest ich podaż ze strony pracowników (aktualnych i potencjalnych – uczniów, studentów, bezrobotnych). Kompetencjami, w przyjętym znaczeniu, jest wiedza, umiejętności i postawy związane z wykonywaniem określonych czynności, niezależnie od tego, w jakim trybie zostały nabyte i czy są potwierdzone w wyniku procedury walidacyjnej. W przypadku czynności zawodowych, związanych z wykonywaniem określonego zawodu, mówimy o kompetencjach zawodowych. W toku prowadzonych prac konceptualizacyjnych przyjęto na potrzeby projektu rozróżnienie na 11 ogólnych klas kompetencji odnoszących się do różnych sfer pracy²:

---

² Zaproponowana klasyfikacja kompetencji została przygotowana po analizie różnych ujęć kompetencji zawodowych stosowanych przez rozmaite instytucje na całym świecie – od instytucji zajmujących się danymi statystycznymi (np. Australian Bureau of Statistics), poprzez podmioty skupiające się na tworzeniu standardów kompetencji (np. Krajowe Standardy Klasyfikacji Zawodowych), po przedsięwzięcia odpowiadające za rozwój kompetencji zawodowych (np. O*NET. The Occupational

Kompetencje	Skrót	Sformułowanie w kwestionariuszu
Kognitywne	KOG	Wyszukiwanie i analiza informacji oraz wyciąganie wniosków
Techniczne	TCH	Obsługa, montowanie i naprawa urządzeń
Matematyczne	MAT	Wykonywanie obliczeń
Komputerowe	KOM	Obsługa komputera i wykorzystanie Internetu
Artystyczne	ART	Zdolności artystyczne i twórcze
Fizyczne	FIZ	Sprawność fizyczna
Samoorganizacyjne	SAM	Samoorganizacja pracy i przejawianie inicjatywy, terminowość
Interpersonalne	INT	Kontakty z innymi ludźmi
Biurowe	BIU	Organizowanie i prowadzenie prac biurowych
Kierownicze	KIE	Zdolności kierownicze i organizacja pracy
Dyspozycyjne	DYS	Dyspozycyjność

Oprócz tych jedenastu ogólnych klas kompetencji, których dotyczyły pytania stawiane studentom, często pojawiały się opinie dotyczące ogólnie kompetencji zawodowych. Te natomiast były rozumiane

---

Information Network). Pełne omówienie wypracowanej klasyfikacji zostało przedstawione w raporcie podsumowującym I edycję badań.

stosunkowo wąsko - jako wiedza, umiejętności i postawy określone przez specyfikę pracy w danym zawodzie.

Innym terminem funkcjonującym obok pojęcia kompetencji są kwalifikacje. W przyjętym na potrzeby projektu rozumieniu, kwalifikacje to taka wiedza i umiejętności, które zostały potwierdzone w procesie formalnej procedury walidacyjnej (w

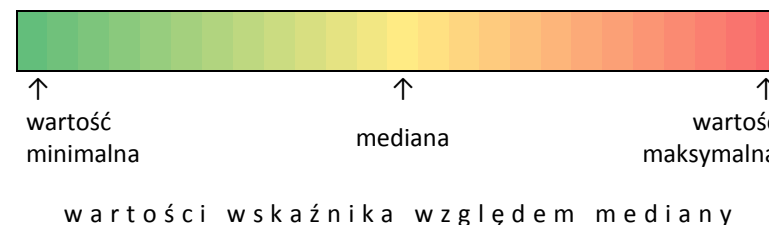
SPOSÓB PREZENTACJI WYNIKÓW

W wielu tabelach dla łatwiejszej orientacji zastosowano topograficzny typ kolorowania, nawiązujący do sposobu kolorowania map:

Wartościom względnie niskim odpowiada kolor zielony, przeciętnym (zbliżonym do mediany) – żółty, względnie wysokim – czerwony. Należy podkreślić, że zarówno środek, jak i bieguny skali kolorystycznej są wyznaczone przez empiryczne wartości analizowanej zmiennej, czyli kolejno: wartość minimalną, medianową i maksymalną. Przy kolorowaniu „topograficznym” w tabeli prezentującej

wąskim sensie za kwalifikacje można uznać tylko taki rodzaj wiedzy i umiejętności, które zostały potwierdzone przez akredytowaną przez władze publiczne lub organizacje środowiskowe, jak cechy czy izby, jednostkę oceniającą). Kwalifikacjami będą zatem, przykładowo, prawo jazdy określonej kategorii, posiadanie certyfikatu językowego itp.

zróżnicowane wartości zawsze wystąpi pełna gama kolorów (od zielonego, przez żółty, po czerwony).

Rozdział 1
**Studenci i ich opinie na temat
wyboru uczelni i kierunku
kształcenia**

**Kto jest, a kto nie jest zadowolony z wyboru
uczelni ?**

**Jak studenci oceniają kierunek, na którym
studują ?**

**Kto jest, a kto nie jest zadowolony z wyboru
kierunku kształcenia ?**

Jakie są plany studentów na przyszłość ?

**Czy zamierzają kontynuować naukę - jeśli tak, to
na jakiej uczelni i na jakim kierunku ?**

Wybór uczelni

Odsetek studentów zadowolonych z wyboru uczelni nie zmienił się istotnie między 2010 r. a 2013 r., choć wykazał lekką tendencję spadkową. Nie oznacza to jednak, że nie można zidentyfikować pewnych różnic pomiędzy studiującymi określone kierunki. I tak, największe spadki zauważono w przypadku następujących grup kierunków:

- dziennikarstwa i informacji, usług dla ludności (7 punktów procentowych);
- biologicznej (5 punktów procentowych);
- matematycznej i statystycznej (4 punkty procentowe).

Równocześnie wzrosła liczba osób, które nie potrafią wyraźnie sprecyzować poziomu swojego zadowolenia (kategoria „trudno powiedzieć”). Najbardziej ta „niepewność” wzrosła wśród studiujących kierunki z grup: ochrona środowiska (2013 r. – 14%, wzrost o 8 punktów procentowych) oraz weterynaryjnej (2013 r. – 10%, wzrost o 7 punktów procentowych).

Szczególnie interesującą kategorią są studenci, którzy nie są zadowoleni z dokonanego wyboru (w dalszej części raportu grupa ta zostanie scharakteryzowana w sposób nieco bardziej szczegółowy).

Pierwszym, dość oczywistym czynnikiem, który wyraźnie różnicuje poziom zadowolenia z podjętej decyzji w kwestii uczelni jest typ wybranej przez badanego szkoły – publiczna/niepubliczna.

Tabela 1.1. Czy dzisiaj, patrząc na wszystko z perspektywy czasu, zdecydował(a)by się Pan(i) raz jeszcze studiować na tej samej uczelni?

Grupa kierunków	Trudno powiedzieć		Nie		Tak		Ogółem	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	6%	8%	16%	17%	78%	75%	3091	2288
Humanistyczna	7%	8%	14%	14%	79%	78%	4036	3371
Artystyczna	7%	8%	8%	8%	85%	84%	540	572
Spółeczna	8%	10%	15%	18%	77%	72%	4417	4297
Ekonomiczna i administracyjna	7%	8%	13%	15%	80%	77%	5106	4402
Prawna	6%	5%	19%	14%	75%	80%	679	372
Dziennikarstwa i informacji	6%	11%	11%	18%	83%	70%	564	404
Biologiczna	8%	11%	13%	18%	79%	71%	1142	1129
Fizyczna	8%	10%	15%	17%	78%	73%	1133	967
Matematyczna i statystyczna	5%	9%	9%	13%	86%	78%	494	567
Informatyczna	6%	6%	11%	9%	83%	85%	1409	1538
Medyczna	8%	9%	18%	18%	75%	72%	2738	2199
Opieki społecznej	5%	9%	18%	19%	77%	72%	84	89
Inżynierjno-techniczna	7%	9%	11%	10%	82%	81%	2830	3813
Produkcji i przetwórstwa	8%	7%	9%	11%	83%	82%	1049	1487
Architektury i budownictwa	7%	8%	9%	12%	84%	80%	1230	1566
Rolnicza, leśna i rybactwa	8%	8%	15%	14%	78%	78%	614	791
Weterynaryjna	3%	10%	22%	18%	75%	73%	98	104
Usługi dla ludności	8%	10%	17%	24%	74%	66%	1246	831
Ochrony środowiska	6%	14%	9%	11%	85%	75%	435	744
Usług transportowych	4%	5%	10%	11%	85%	83%	201	261
Ochrony i bezpieczeństwa	11%	10%	19%	16%	70%	74%	48	307

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Zazwyczaj bardziej zadowoleni są respondenci, którzy studiują na uczelniach publicznych, choć i w tym przypadku można zauważyć kilka ciekawych tendencji:

1. Widać wyraźny spadek liczby osób niezadowolonych z wyboru uczelni wśród studiujących w szkołach niepublicznych na kierunkach z grup: pedagogicznej, artystycznej, społecznej, ekonomicznej i administracyjnej, architektury i budownictwa, ochrony i bezpieczeństwa oraz prawnej.

Na pewno jest to tendencja pozytywna, która może być efektem, z jednej strony, zwiększonej walki o kurczący się rynek studenta, którą wcześniej podjęły uczelnie niepubliczne, będące w trudniejszej sytuacji rynkowej niż uczelnie publiczne (walka ta miałaby polegać na lepszym dopasowaniu oferty i sposobu kształcenia do potrzeb studiujących – bez orzekania o tym czy zwiększy to w przyszłości szanse rynkowe uczących się, czy też nie). Z drugiej strony, spadek niezadowolenia z wyboru uczelni niepublicznych może także wynikać z naturalnej selekcji wśród tych uczelni, która następuje w związku z wkroczeniem do szkół wyższych pokoleń niżu demograficznego.

2. Istnieje też grupa kierunków, w przypadku których niezadowolenie studiujących na uczelniach niepublicznych jest nadal dużo wyższe niż wśród studiujących na uczelniach publicznych. Kierunki te należą do grup: prawnej, dziennikarstwa i informacji, medycznej, produkcji i przetwórstwa oraz ochrony i bezpieczeństwa. W większości są to kierunki typowo „uniwersyteckie”.

Tabela 1.2. Odsetek badanych deklarujących, że nie zdecydowaliby się raz jeszcze studiować na tej samej uczelni a typ szkoły, w której się kształcą

Grupa kierunków	Niepubliczna		Publiczna	
	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	24%	11%	15%	17%
Humanistyczna	12%	12%	15%	14%
Artystyczna	21%	10%	7%	8%
Społeczna	28%	19%	14%	18%
Ekonomiczna i administracyjna	20%	9%	11%	15%
Prawna	37%	25%	13%	13%
Dziennikarstwa i informacji	12%	40%	11%	15%
Biologiczna		13%	13%	18%
Fizyczna			15%	17%
Matematyczna i statystyczna			9%	13%
Informatyczna	11%	8%	11%	9%
Medyczna	25%	31%	17%	18%
Opieki społecznej			18%	19%
Inżynierijno-techniczna			11%	10%
Produkcji i przetwórstwa		25%	9%	11%
Architektury i budownictwa	25%	15%	8%	12%
Rolnicza, leśna i rybactwa			15%	14%
Weterynaryjna			22%	18%
Usługi dla ludności	24%	20%	14%	26%
Ochrony środowiska			9%	11%
Usług transportowych			10%	11%
Ochrony i bezpieczeństwa	34%	26%	13%	13%
N (suma)	2555	1613	30629	30486

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 1.3. Odsetek badanych deklarujących, że nie zdecydowaliby się raz jeszcze studiować na tej samej uczelni a ośrodek akademicki, w którym się kształcą

Grupa kierunków	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne
Pedagogiczna	11%	16%	17%	11%	14%	24%	18%	13%	18%
Humanistyczna	9%	22%	15%	9%	13%	14%	9%	15%	19%
Artystyczna	7%	9%	6%	7%	12%	8%	6%	20%	8%
Spółeczna	16%	15%	15%	12%	18%	19%	10%	23%	18%
Ekonomiczna i administracyjna	8%	16%	14%	10%	11%	14%	9%	19%	17%
Prawna	27%		0%	20%	20%			22%	13%
Dziennikarstwa i informacji	8%	22%*	18%*	17%	12%	17%		11%	22%
Biologiczna	13%	11%	31%	15%	21%	14%	15%	14%	15%
Fizyczna	15%	8%	15%	14%	26%	16%	17%	17%	16%
Matematyczna i statystyczna	7%	4%	18%	20%	3%	18%	5%	4%	11%
Informatyczna	7%	7%	12%	11%	9%	11%	8%	10%	11%
Medyczna	5%	20%	28%	12%	12%	27%	11%	23%	21%
Opieki społecznej	10%*			43%*	30%*	10%*	8%		14%
Inżynieryjno-techniczna	8%	10%	13%	7%	19%	9%	10%	8%	13%
Produkcji i przetwórstwa	6%	5%	20%*	13%	6%	10%	8%	14%	10%
Architektury i budownictwa	6%	7%		11%	9%	8%	5%	13%	13%
Rolnicza, leśna i rybactwa	5%			14%	17%		20%	23%	13%
Weterynaryjna	5%				25%*			25%	
Usługi dla ludności	5%	18%	11%	23%	46%*	20%	22%	31%	21%
Ochrony środowiska	30%	5%		8%	37%*	2%	12%	15%	9%
Usług transportowych	13%			15%	20%*		0%	5%	14%
Ochrony i bezpieczeństwa	31%*			34%	5%*		0%	30%	13%
N suma (2010+2013)	8576	3533	3159	8445	4259	3735	5589	5523	22466

*gwiazdką zaznaczono te komórki, w których liczebność jest mniejsza niż 50 - w ich przypadku istnieje zatem ryzyko dużej zależności oceny całego ośrodka od oceny jednej bądź dwóch szkół.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Na różnice w poziomie niezadowolenia z wyboru szkoły wyższej najsilniej wpływa nie tyle jej typ (publiczne – niepubliczne), ile jakość kształcenia w konkretnej szkole; wewnętrzną niespójność jakościową polskiego sektora szkół wyższych częściowo ilustrują dane zawarte w tabeli 1.3. Wyraźnie widać słabe punkty poszczególnych ośrodków akademickich. I tak:

1. Studenci kierunków pedagogicznych w najmniejszym stopniu są zadowoleni z wyboru uczelni łódzkich (24% niezadowolonych).
2. Studenci studiujący kierunki humanistyczne słabo ocenili ośrodki z Gdańska (22% niezadowolonych), a artystyczne - z Wrocławia (20% niezadowolonych).
3. W przypadku kierunków społecznych i ekonomiczno-administracyjnych najniższe noty otrzymał Wrocław (kierunki społeczne – 23% niezadowolonych, ekonomiczno-administracyjne – 19%), choć różnice pomiędzy Wrocławiem a innymi ośrodkami nie są duże.
4. Uczelnie oferujące kierunki biologiczne zostały najniżej ocenione w przypadku Katowic (31% niezadowolonych z wyboru uczelni);
5. Podobnie niskie wyniki Katowice uzyskały, jeśli chodzi o kierunki medyczne (28% niezadowolonych), choć w tym przypadku wynik jest zbliżony do wyników Łodzi.
6. Uczelnie kształcące w obszarze nauk fizycznych zostały ocenione bardzo nisko w przypadku Lublina (26% niezadowolonych). Lublin nie może się poszczycić zadowolającymi wynikami także w przypadku opieki społecznej, nauk inżynieryjnych, weterynarii, usług dla

ludności i ochrony środowiska (kolejno: 30%, 19%, 25%, 46%³ i 20% niezadowolonych³).

7. Z wyboru jednostki kształcącej w naukach matematyczno-statystycznych nie są zadowoleni studenci z: Katowic (18%), Krakowa (20%) oraz Łodzi (18%).
8. Studiujący ochronę i bezpieczeństwo zadeklarowali niezadowolenie z ośrodków znajdujących się w: Warszawie, Krakowie i Wrocławiu (po ok. 30% niezadowolonych).

Zdecydowanie bardziej od prostego podziału na uczelnie publiczne i niepubliczne zadowolenie z wyboru uczelni różnicuje zaproponowany przez MNiSW podział na konkretny typ szkoły (akademie medyczne, szkoły artystyczne itp.). Możemy zidentyfikować te szkoły, w przypadku których poziom niezadowolenia jest:

1. Względnie niski, tj.:

- ✓ szkoły artystyczne (nieznaczny spadek niezadowolenia w ostatnich 2 latach);
- ✓ politechniki (nieznaczny wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach);
- ✓ uczelnie ekonomiczne (nieznaczny wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach).

2. Na przeciętnym poziomie, tj.:

- ✓ uniwersytety (nieznaczny wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach);
- ✓ uczelnie kościelne (duży spadek niezadowolenia w ostatnich 2 latach);

---

³ Choć w tym przypadku należy zwrócić uwagę na niskie liczebności.

- ✓ państwowe wyższe szkoły zawodowe (brak zmiany w ciągu ostatnich 2 lat);
- ✓ uczelnie rolnicze (niewielki wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach).

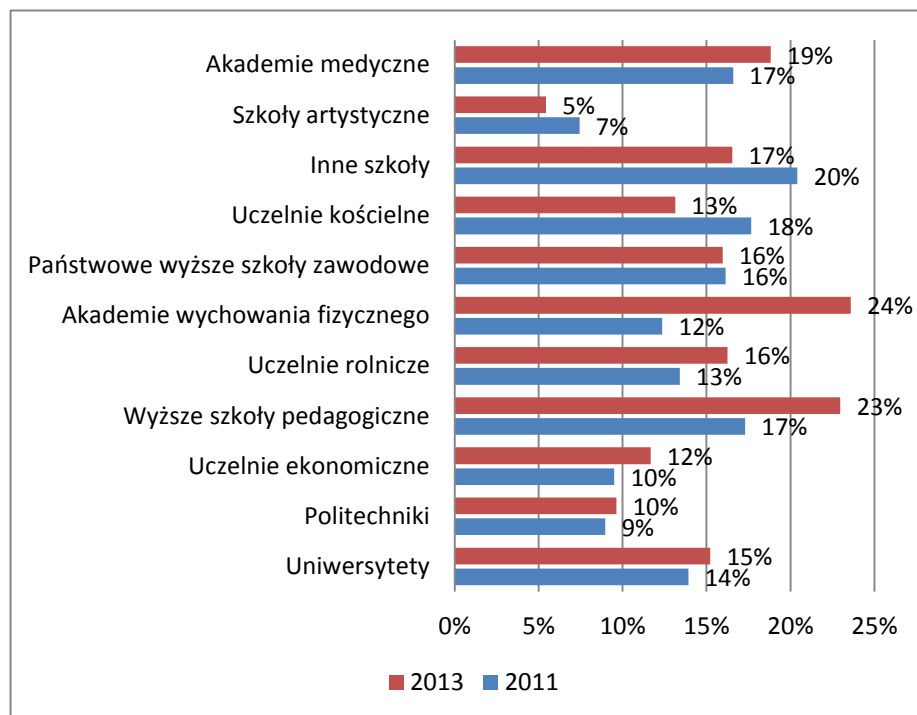
3. Względnie wysoki, tj.:

- ✓ akademie wychowania fizycznego (dwukrotny wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach);
- ✓ wyższe szkoły pedagogiczne (duży wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach);
- ✓ akademie medyczne (nieznaczny wzrost niezadowolenia w ostatnich 2 latach);
- ✓ inne szkoły⁴ (niewielki spadek niezadowolenia w ostatnich 2 latach).

---

⁴ W tej kategorii mieszczą się głównie uczelnie niepubliczne.

Wykres 1.1. Odsetek badanych deklarujących, że nie zdecydowaliby się raz jeszcze studiować na tej samej uczelni a typ szkoły, w której się kształcą (uniwersytety, politechniki)

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Ciekawe okazuje się zestawienie poziomu niezadowolenia z wyboru określonego typu szkoły z kierunkiem, na którym w przypadku danej uczelni kształcą się studenci (tabela 1.4). Po dokonaniu takiego porównania wyraźnie widać, że najbardziej zadowoleni ze studiowania są zazwyczaj ci, którzy kształcą się na kierunku najbardziej kojarzonym z daną kategorią uczelni.

Przykładowo, w przypadku studiujących kierunki humanistyczne najwyższy poziom niezadowolenia widać wśród uczących się na politechnikach (aż ¼) i w wyższych szkołach pedagogicznych (19%), a wśród kształcących się na kierunkach inżyniersko-technicznych bardzo wysokie niezadowolenie odnotowano wśród studiujących na uczelniach kościelnych, w wyższych szkołach pedagogicznych oraz akademiach medycznych.

Można zatem śmiało powiedzieć, że najbardziej zadowoleni z podjętego wyboru są ci, którzy dokonują wyborów wcześniej sprawdzonych, decydując się na te kierunki, które od wielu lat kojarzone są z określonym typem uczelni. Zadowolenie zdecydowanie spada, gdy kształcimy się w danej szkole, na kierunku, który ma niewiele wspólnego z jej profilem.

Mając świadomość, jakie są najczęstsze strategie działania uczelni w trudnych dla nich czasach (raczej dywersyfikacja oferty kształcenia, w tym poszerzanie jej o kierunki, na które jest największy popyt na rynku, bądź na które można dostać dofinansowanie ze środków publicznych⁵), możemy spodziewać się w najbliższych latach dalszego pogłębiania się różnic w poziomie zadowolenia wśród tych, którzy studiuje kierunki typowe dla konkretnych rodzajów uczelni oraz tych, którzy kształcą się na kierunkach zwyczajowo nie znajdujących się w ofercie danego typu szkoły.

⁵ Przykładem takiego kierunku jest informatyka, w przypadku której kształcenie bardzo często było finansowane ze środków publicznych. Informatyka pojawiła się w ofercie szkół, które wcześniej miały niewiele wspólnego z tym kierunkiem i niekoniecznie posiadały wystarczające zaplecze, aby taki kierunek prowadzić.

Tabela 1.4. Odsetek badanych deklarujących, że nie zdecydowaliby się raz jeszcze studiować na tej samej uczelni a kierunek kształcenia oraz typ szkoły, w której się kształcą (uniwersytety, politechniki ...)

Grupa kierunków	Uniwersytety	Politechniki	Uczelnie ekonomiczne	Wyższe szkoły pedagogiczne	Uczelnie rolnicze	Akademie wychowania fizycznego	Państwowe wyższe szkoły zawodowe	Uczelnie kościelne	Inne szkoły	Szkoły artystyczne	Akademie medyczne
Pedagogiczna	15%*	16%		17%		19%	16%	18%	19%	6%*	
Humanistyczna	13%	24%		19%	5%*		16%	13%	13%		
Artystyczna	7%	13%		13%*	10%*			10%*	17%	7%	
Społeczna	16%	14%	10%	15%	19%		16%	16%	23%		25%*
Ekonomiczna i administracyjna	14%	11%	10%	21%	11%		19%	14%	15%		
Prawna	12%							18%	34%		
Dziennikarstwa i informacji	12%	30%*		17%			32%*	10%*	20%		
Biologiczna	16%	13%		27%	12%		2%	63%*	26%*		
Fizyczna	15%	9%		26%					19%*		
Matematyczna i statystyczna	12%	9%	5%	18%			9%*		20%*		
Informatyczna	10%	9%	15%	13%	8%		10%	9%*	9%		
Medyczna	17%	29%*		29%	11%*	16%	18%	100%*	26%		17%
Opieki społecznej	10%			44%*			20%*	21%*			
Inżynierjno-techniczna	12%	9%	15%*	30%*	18%		12%	30%*			24%
Produkcji i przetwórstwa	20%	6%	10%		18%		13%		25%*		
Architektury i budownictwa	17%	8%			15%		19%	10%*	18%	5%*	
Rolnicza, leśna i rybactwa	12%	24%*		5%*	14%		11%		37%*		
Weterynaryjna					20%						
Usługi dla ludności	23%	18%	17%	65%*	6%	16%	16%		24%		21%
Ochrony środowiska	23%	6%			17%		22%*				
Usług transportowych		11%			1%*		30%*				
Ochrony i bezpieczeństwa	21%	1%		28%*					27%		
N	25573	15230	2445	2861	4440	1523	2998	1342	5140	663	3005

*gwiazdką zaznaczono te komórki, w których liczebność jest mniejsza niż 50.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 1.5. Gdyby dzisiaj przyszło Panu(-i) jeszcze raz podejmować decyzję o wyborze uczelni, co by Pan(i) zrobił(a)? (deklaracje tych, którzy nie wybraliby jeszcze raz tej samej uczelni)

Grupa kierunków	W ogóle nie szedłbym/nie szłabym na studia		Wybrał(a)bym inną uczelnia		N	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	17%	19%	83%	81%	3091	2288
Humanistyczna	21%	21%	79%	79%	4036	3371
Artystyczna	17%	25%	83%	75%	540	572
Spoleczna	17%	17%	83%	83%	4417	4297
Ekonomiczna i administracyjna	14%	18%	86%	82%	5106	4402
Prawna	17%	24%	83%	76%	679	372
Dziennikarstwa i informacji	23%	12%	77%	88%	564	404
Biologiczna	15%	14%	85%	86%	1142	1129
Fizyczna	17%	13%	83%	87%	1133	967
Matematyczna i statystyczna	20%	8%	80%	92%	494	567
Informatyczna	14%	26%	86%	74%	1409	1538
Medyczna	13%	11%	87%	89%	2738	2199
Opieki społecznej	12%	24%	88%	76%	84	89
Inżynieryjno-techniczna	31%	20%	69%	80%	2830	3813
Produkcji i przetwórstwa	23%	18%	77%	82%	1049	1487
Architektury i budownictwa	21%	17%	79%	83%	1230	1566
Rolnicza, leśna i rybactwa	31%	22%	69%	78%	614	791
Weterynaryjna	23%	0%	77%	100%	98	104
Usługi dla ludności	18%	18%	82%	82%	1246	831
Ochrony środowiska	18%	26%	82%	74%	435	744
Usług transportowych	39%	15%	61%	85%	201	261
Ochrony i bezpieczeństwa	24%	19%	76%	81%	48	307

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tych, którzy zadeklarowali niezadowolenie z wyboru uczelni poproszono o odpowiedź na pytanie o to, czy gdyby stanęli jeszcze raz przed decyzją dotyczącą dalszego kształcenia wybraliby raczej inną uczelnię, czy też w ogóle nie poszliby na studia. Ogólny ogląd tabeli 1.5 pokazuje, że w większości przypadków studenci i tak zdecydowaliby się na kształcenie akademickie, wybraliby natomiast inną szkołę.

Ci, którzy nisko oceniają przydatność studiów wyższych w ogóle (opcja: w ogóle nie poszedłbym na studia), to osoby kształcące się na następujących kierunkach:

- ✓ ochrony środowiska (26% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ rolniczych, leśnych i rybactwa (22% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ inżynieryjno-technicznej (20% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ opieki społecznej (24% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ informatycznej (26% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ prawnej (24% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ artystycznej (25% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.);
- ✓ humanistycznej (26% spośród niezadowolonych z wyboru odpowiedniej uczelni w 2013 r.).

Patrząc na szeroki wachlarz wymienionych powyżej kierunków, można sądzić, że motywy niezadowolenia z podjęcia studiów jako takich są zapewne różnorodne - mogą wynikać zarówno z kiepskiej

oceny perspektyw po ukończeniu danego kierunku, jak i z wysokiej oceny kompetencji posiadanych jeszcze przed ich rozpoczęciem, bądź nabytych poza uniwersytetami, a które w zupełności wystarczyłyby do wykonywania określonego zawodu.

Pewnym dopowiedzeniem dla przedstawionych powyżej analiz jest zestawienie odpowiedzi na pytanie o to, czy gdyby badani stanęli jeszcze raz przed decyzją dotyczącą dalszego kształcenia wybraliby raczej inną uczelnię, czy też w ogóle nie poszliby na studia z wybranym kierunkiem kształcenia oraz poziomem studiów. Na podstawie uzyskanych danych można wyróżnić dwa kontrastujące ze sobą segmenty (zob. tabela 1.6):

1. Niezadowolonych z dokonanego wyboru, którzy przynajmniej w 1/4 przypadków najchętniej w ogóle by nie studiowali (studia I stopnia: kierunki rolnicze, leśne i rybactwa i usług transportowych; studia II stopnia: kierunki inżynierijno-techniczne, produkcji i przetwórstwa oraz ochrony środowiska) – **grupa niżej oceniająca użyteczność kształcenia na poziomie wyższym w ogóle.**
2. Niezadowolonych z dokonanego wyboru, którzy maksymalnie w 15% przypadków najchętniej w ogóle by nie studiowali (studia I stopnia: matematyczna i statystyczna, medyczna; studia II stopnia: biologiczna, fizyczna, matematyczna i statystyczna, medyczna, architektury i budownictwa, weterynaryjna) - **grupa nieco wyżej oceniająca użyteczność kształcenia na poziomie wyższym, za to w większym stopniu niezadowolona z konkretnej szkoły.**

Tabela 1.6. Gdyby dzisiaj przyszło Panu(-i) jeszcze raz podejmować decyzję o wyborze uczelni, co by Pan(i) zrobił(a)? (deklaracje tych, którzy nie wybraliby jeszcze raz tej samej uczelni) a rodzaj studiów

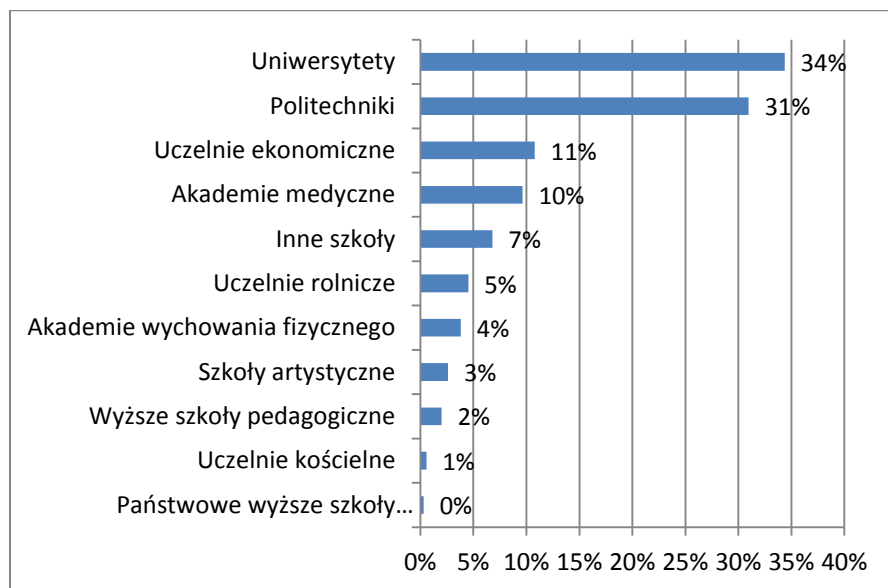
	Licencjackie		Magisterskie (II stopień i jednolite)		N (2010+2013)	
	w ogóle nie szedłbym/nie szłabym na studia	wybrał(a)by inną uczelnię	w ogóle nie szedłbym/nie szłabym na studia	wybrał(a)by inną uczelnię	licencjackie	magisterskie (II stopień i jednolite)
Grupa kierunków						
Pedagogiczna	17%	83%	19%	81%	2893	2486
Humanistyczna	21%	79%	21%	79%	3277	4131
Artystyczna	19%	81%	24%	76%	467	645
Społeczna	17%	83%	17%	83%	4221	4493
Ekonomiczna i administracyjna	16%	84%	17%	83%	5158	4350
Prawna			19%	81%		1051
Dziennikarstwa i informacji	16%	84%	20%	80%	466	502
Biologiczna	18%	82%	11%	89%	1126	1144
Fizyczna	17%	83%	14%	86%	879	1221
Matematyczna i statystyczna	10%	90%	15%	85%	544	517
Informatyczna	22%	78%	16%	84%	1846	1101
Medyczna	15%	85%	10%	90%	1833	3104
Opieki społecznej	18%	82%			168	
Inżynierijno-techniczna	21%	79%	33%	67%	4383	2260
Produkcji i przetwórstwa	17%	83%	25%	75%	1591	945
Architektury i budownictwa	21%	79%	13%	87%	1831	965
Rolnicza, leśna i rybactwa	26%	74%	25%	75%	900	505
Weterynaryjna			13%	87%		202
Usługi dla ludności	17%	83%	21%	79%	1367	710
Ochrony środowiska	20%	80%	36%	64%	794	385
Usług transportowych	28%	72%	20%	80%	365	97
Ochrony i bezpieczeństwa	19%	81%	23%	77%	329	26

* dane połączone dla 2010 r. i 2013 r.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Gdyby badani mogli jeszcze raz dokonać wyboru określonej szkoły, najchętniej wybraliby uniwersytety (34%) lub politechniki (31%). W czołówce uplasowały się ponadto uczelnie ekonomiczne (11%) oraz akademie medyczne (10%). Najmniej preferowanymi szkołami są państwowe wyższe szkoły zawodowe oraz uczelnie kościelne (po niecałym procencie)

Wykres 1.2. Uczelnie, którą wybrałby badani, gdyby mógł jeszcze raz podejmować decyzję

* dane połączone dla 2010 r. i 2013 r., N wyborów = 4311.
Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Aby móc odpowiedzieć na pytanie, którego typu uczelnie mają największe szanse zyskać w przyszłości dodatkowych kandydatów (np. ilu dodatkowych studentów wolałoby studiować na

uniwersytetach, a ilu na politechnikach), powinniśmy spojrzeć zarówno na procenty, jak i liczby bezwzględne opisujące potencjalne przepływy pomiędzy uczelniami. Wartości te przedstawiono w tabelach 1.7 i 1.8.

W tabeli 1.7 wyraźnie widać, że dwa typy szkół są w chwili obecnej najbardziej atrakcyjne dla tych, którzy nie są zadowoleni z wyboru uczelni, w której studiują - są to uniwersytety i politechniki. Trzecią pozycję – pod względem atrakcyjności – zajmują uczelnie ekonomiczne oraz uczelnie medyczne.

Najsilniejsze preferencje odnośnie typu uczelni wśród niezadowolonych z aktualnej szkoły widać w przypadku studentów:

- uczelni ekonomicznych, uczelni rolniczych, politechnik (badani najchętniej wybraliby w tym przypadku politechniki⁶);
- wyższych szkół pedagogicznych, uczelni kościelnych (badani najchętniej wybraliby w tym przypadku uniwersytety);
- szkół artystycznych i akademii medycznych (badani zdecydowanie wybierają ten sam typ szkoły, co ta, w której obecnie studiują).

⁶ Dane te należy interpretować w kontekście zaobserwowanego wśród badanych niskiego zadowolenia ze studiowania na uczelniach ekonomicznych kierunków inżynierjno-technicznych.

Tabela 1.7. Uczelnie, którą wybrałby badany, gdyby mógł jeszcze raz podejmować decyzję a szkoła wyższa w której się kształci

Szkoła Preferowana	Uniwersytety	Politechniki	Uczelnie ekonomiczne	Wyższe szkoły pedagogiczne	Uczelnie rolnicze	Akademie wychowania fizycznego	Państwowe wyższe szkoły zawodowe	Uczelnie kościelne	Inne szkoły	Szkoły artystyczne	Akademie medyczne	N
Szkoła obecna												
Uniwersytety	36%	31%	11%	2%	4%	2%	0%	1%	7%	2%	8%	1834
Politechniki	25%	42%	10%	1%	5%	3%	0%	1%	8%	3%	8%	601
Uczelnie ekonomiczne	24%	57%	14%	1%	0%	3%	0%	0%	6%	2%	4%	146
Wyższe szkoły pedagogiczne	47%	28%	10%	2%	4%	3%	0%	1%	4%	3%	3%	271
Uczelnie rolnicze	20%	47%	14%	1%	12%	3%	0%	1%	3%	2%	8%	367
Akademie wychowania fizycznego	30%	20%	12%	2%	2%	17%	0%	0%	9%	4%	17%	133
Państwowe wyższe szkoły zawodowe	35%	18%	5%	5%	5%	14%	3%	0%	8%	1%	7%	185
Uczelnie kościelne	69%	12%	4%	5%	4%	0%	0%	0%	5%	1%	3%	120
Inne szkoły	38%	17%	16%	3%	3%	9%	0%	1%	10%	4%	5%	413
Szkoły artystyczne	19%	10%	0%	6%	0%	0%	0%	0%	0%	62%	3%	12
Akademie medyczne	32%	14%	2%	1%	2%	4%	0%	0%	3%	1%	48%	219

* dane połączone dla 2010 i 2013 r., procentowanie wierszowe, procenty nie sumują się do 100 ponieważ istniała możliwość dokonania wielokrotnego wyboru.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Jeszcze bardziej szczegółowy obraz możemy uzyskać analizując poniższe zestawienie zbiorcze – pokazujące ilu studentów zyskałaby każda szkoła, gdyby przyjęto wszystkich tych, którzy koniecznie chcieliby w danego typu szkole studiować oraz ile straciłoby danego typu szkoły, gdyby wszyscy, którzy woleliby studiować w innego typu szkole rzeczywiście w niej studiowali⁷.

Wyraźnie widać, że mimo iż uniwersytet należy do dwóch najbardziej preferowanych typów szkół wśród niezadowolonych studentów, to biorąc pod uwagę zarówno potencjalne straty uniwersytetu (studenci studiujący w tego typu szkole, którzy woleliby zmienić ją na inny typ) oraz jego zyski (studium w innego typu szkole, którzy chcieliby kształcić się na uniwersytetach) bilans okazałby się ujemny – uniwersytety więcej straciłyby niż zyskały. Uwzględniając jednak duży udział uniwersytetów w rynku edukacyjnym, strata ta nie byłaby aż tak bolesna, jak np. w przypadku państwowych wyższych szkół zawodowych czy uczelni rolniczych.

Prawdziwym wygranym, zgodnie z tym zestawieniem, okazują się być politechniki, akademie medyczne i, co może być zaskakujące w świetle już przedstawionych wniosków, uczelnie ekonomiczne.

⁷ W tym przypadku za najbardziej preferowany wybór szkoły uznano ten pierwszy - dokonany przez respondenta w ramach listy uczelni alternatywnych.

Tabela 1.8. Bilans wyborów uczelni w sytuacji, gdyby badany mógł jeszcze raz podejmować decyzję o wyborze szkoły

Typ szkoły	Strata	Zysk	Bilans
Uniwersytety	1128	711	-417
Politechniki	344	942	598
Uczelnie ekonomiczne	120	398	278
Wyższe szkoły pedagogiczne	253	74	-179
Uczelnie rolnicze	298	137	-161
Akademie wychowania fizycznego	105	128	23
Państwowe wyższe szkoły zawodowe	177	6	-171
Uczelnie kościelne	115	21	-94
Inne szkoły	356	224	-132
Szkoły artystyczne	4	86	82
Akademie medyczne	111	284	173

** dane połączone dla 2010 r. i 2013 r.
Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.*

Wybór kierunku

Kierunek pierwszego wyboru

Przed przystąpieniem do oceny poziomu zadowolenia z wyboru określonego kierunku kształcenia, postaramy się odpowiedzieć na pytanie, w przypadku których grup kierunków oraz w którego typu szkołach można odnaleźć wyższy odsetek studentów, którzy studiuje na kierunku, który nie był ich pierwszym wyborem. Można domniemywać, że czynnik ten będzie istotnie wpływał na stopień zadowolenia z wyboru danego kierunku kształcenia.

Najprostsze wydaje się przyporządkowanie studentów do trzech grup:

1. Tych, którzy w przeważającej większości studiuje kierunek pierwszego wyboru (grupy: prawna, matematyczno-statystyczna, architektury i budownictwa) – **grupa kierunków pierwszego wyboru**.
2. Tych, wśród których znajduje się przynajmniej min. 25% studentów, dla których dany kierunek był kierunkiem kolejnego wyboru (grupy: społeczna, ekonomiczna i administracyjna, dziennikarstwa i informacji, biologiczna, fizyczna, opieki społecznej, produkcji i przetwórstwa, rolnicza, leśna i rybactwa, weterynaryjna oraz ochrony środowiska) – **grupa kierunków kolejnego wyboru**.
3. Pozostałe osoby - studiuje przeciętne pod względem analizowanej cechy kierunki.

Tabela 1.9. Deklaracja, że kierunek był kierunkiem pierwszego wyboru a kierunek, na którym kształci się student

Grupa kierunków	Pierwszy wybór		Ogółem
	Tak	Nie	
Pedagogiczna	80%	20%	2265
Humanistyczna	79%	21%	3319
Artystyczna	81%	19%	569
Spółeczna	75%	25%	4240
Ekonomiczna i administracyjna	75%	25%	4316
Prawna	90%	10%	365
Dziennikarstwa i informacji	72%	28%	398
Biologiczna	65%	35%	1109
Fizyczna	70%	30%	959
Matematyczna i statystyczna	84%	16%	560
Informatyczna	80%	20%	1525
Medyczna	80%	20%	2181
Opieki społecznej	74%	26%	86
Inżynieryjno-techniczna	79%	21%	3768
Produkcji i przetwórstwa	69%	31%	1472
Architektury i budownictwa	86%	14%	1549
Rolnicza, leśna i rybactwa	70%	30%	776
Weterynaryjna	65%	35%	104
Usługi dla ludności	83%	17%	810
Ochrony środowiska	69%	31%	739
Usług transportowych	76%	24%	261
Ochrony i bezpieczeństwa	79%	21%	304

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Ocena decyzji odnośnie wyboru kierunku kształcenia

Tak jak w przypadku wyboru uczelni, także podczas oceny wyboru kierunku kształcenia badani wykazują dość duże zadowolenie – zdecydowana większość z nich deklaruje, że ponownie podjęliby studia na tym samym kierunku.

Jednak trochę niepokojący jest fakt, że pomiędzy 2010 r. a 2013 r. - w przypadku większości kierunków - zmniejszyła się liczba deklarujących zadowolenie z dokonanego wyboru (wyższy poziom odnotowano jedynie w przypadku studentów informatyki, opieki społecznej, produkcji i przetwórstwa oraz usług transportowych).

Najwięcej w pełni przekonanych o sensowności dokonanego wyboru można odnaleźć wśród studentów z grup: artystycznej, prawnej, informatycznej, architektury i budownictwa oraz weterynaryjnej, a najmniej wśród studiujących: nauki społeczne, dziennikarstwo i informację, biologię, usługi dla ludności. W przypadku tych kierunków w ostatnich latach nastąpiło wyraźne obniżenie ocen. Należy to zapewne wiązać nie tyle z pogorszeniem się jakości kształcenia na tych kierunkach, czy nagłą zmianą profilu zainteresowań studentów, ile raczej z obecnym w opinii publicznej przekonaniem o fatalnej sytuacji rynkowej wśród absolwentów tych kierunków.

Zadowolenie z dokonanego wyboru kierunku kształcenia znacznie zmniejszyło się też w przypadku studiujących nauki matematyczne i statystyczne, weterynarię oraz ochronę i bezpieczeństwo.

Tabela 4. Czy dzisiaj, patrząc na wszystko z perspektywy czasu, zdecydował(a)by się Pan(i) raz jeszcze studiować na tym samym kierunku?

Grupa kierunków	Trudno powiedzieć		Nie		Tak		N	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	8%	10%	16%	16%	76%	74%	3008	2215
Humanistyczna	8%	7%	15%	15%	78%	78%	3917	3276
Artystyczna	6%	6%	5%	5%	90%	88%	533	560
Společna	9%	10%	20%	23%	72%	66%	4303	4169
Ekonomiczna i administracyjna	8%	11%	15%	18%	76%	71%	5014	4287
Prawna	6%	8%	12%	9%	82%	83%	657	359
Dziennikarstwa i informacji	8%	10%	14%	30%	78%	60%	549	395
Biologiczna	9%	15%	16%	21%	75%	64%	1119	1101
Fizyczna	9%	10%	17%	16%	74%	74%	1105	947
Matematyczna i statystyczna	6%	8%	11%	19%	83%	73%	485	561
Informatyczna	6%	5%	10%	8%	85%	88%	1389	1505
Medyczna	6%	7%	13%	16%	81%	78%	2674	2156
Opieki społecznej	9%	11%	28%	16%	63%	73%	82	85
Inżynieryjno-techniczna	8%	10%	14%	14%	78%	76%	2736	3739
Produkcji i przetwórstwa	10%	10%	17%	13%	73%	77%	1027	1458
Architektury i budownictwa	6%	8%	5%	10%	89%	82%	1207	1533
Rolnicza, leśna i rybactwa	12%	12%	18%	18%	70%	70%	586	767
Weterynaryjna	0%	8%	5%	10%	95%	83%	93	104
Usługi dla ludności	8%	9%	13%	25%	79%	67%	1207	794
Ochrony środowiska	12%	15%	12%	12%	76%	72%	429	722
Usług transportowych	6%	10%	17%	12%	77%	79%	193	257
Ochrony i bezpieczeństwa	7%	7%	10%	16%	82%	76%	46	298

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tak jak się spodziewaliśmy, fakt czy kierunek był kierunkiem pierwszego, czy kolejnego wyboru jest czynnikiem istotnie moderującym poziom zadowolenia z podjętej decyzji.

Największe różnice pomiędzy poziomem zadowolenia z wyboru wśród tych, dla których był to wybór priorytetowy oraz studentów, dla których był to wybór kolejny można zaobserwować wśród kształcących się na następujących kierunkach:

- ✓ opieka społeczna (47 różnicy);
- ✓ usług transportowych (35 punktów procentowych różnicy);
- ✓ usług dla ludności (24 punkty procentowe różnicy);
- ✓ pedagogiki (23 punkty procentowe różnicy).

Natomiast kolejność wyboru okazała się najmniej istotna w przypadku następujących kierunków:

- ✓ architektura i budownictwo (1 punkt procentowy różnicy) – w obu przypadkach duże zadowolenie,
- ✓ prawo (8 punktów procentowych różnicy) – w obu przypadkach dość wysokie zadowolenie,
- ✓ dziennikarstwo i informacja (9 punktów procentowych różnicy) – w obu przypadkach raczej niskie zadowolenie,
- ✓ ochrony i bezpieczeństwa (9 punktów procentowych różnicy) – w obu przypadkach przeciętne zadowolenie.

Tabela 1.11. Ocena czy badany, patrząc na wszystko z perspektywy czasu, zdecydowałby się raz jeszcze studiować na tym samym kierunku a fakt czy był to kierunek pierwszego wyboru

Grupa kierunków	Kierunek 1 wyboru			Kierunek kolejnego wyboru			N
	trudno powiedzieć	nie	tak	trudno powiedzieć	nie	tak	
Pedagogiczna	8%	13%	79%	14%	29%	56%	2193
Humanistyczna	6%	13%	81%	11%	23%	66%	3226
Artystyczna	5%	4%	90%	10%	9%	80%	557
Społeczna	9%	20%	71%	13%	33%	54%	4113
Ekonomiczna i administracyjna	9%	16%	75%	16%	26%	58%	4201
Prawna	8%	9%	83%	16%	9%	75%	352
Dziennikarstwa i informacji	9%	28%	63%	11%	35%	54%	389
Biologiczna	13%	16%	70%	17%	29%	54%	1083
Fizyczna	8%	13%	79%	15%	25%	61%	938
Matematyczna i statystyczna	7%	17%	76%	12%	30%	58%	554
Informatyczna	4%	5%	91%	8%	17%	74%	1491
Medyczna	6%	13%	81%	8%	27%	64%	2138
Opieki społecznej	7%	5%	88%	14%	45%	41%	82
Inżynieryjno-techniczna	8%	12%	80%	12%	21%	67%	3696
Produkcji i przetwórstwa	8%	11%	80%	12%	17%	70%	1443
Architektury i budownictwa	8%	10%	83%	8%	11%	82%	1517
Rolnicza, leśna i rybactwa	13%	12%	75%	9%	34%	57%	752
Weterynaryjna	7%	4%	88%	8%	22%	70%	105
Usługi dla ludności	7%	22%	71%	15%	38%	47%	774
Ochrony środowiska	13%	11%	76%	21%	15%	64%	717
Usług transportowych	6%	7%	87%	21%	26%	52%	257
Ochrony i bezpieczeństwa	6%	16%	78%	11%	19%	69%	295

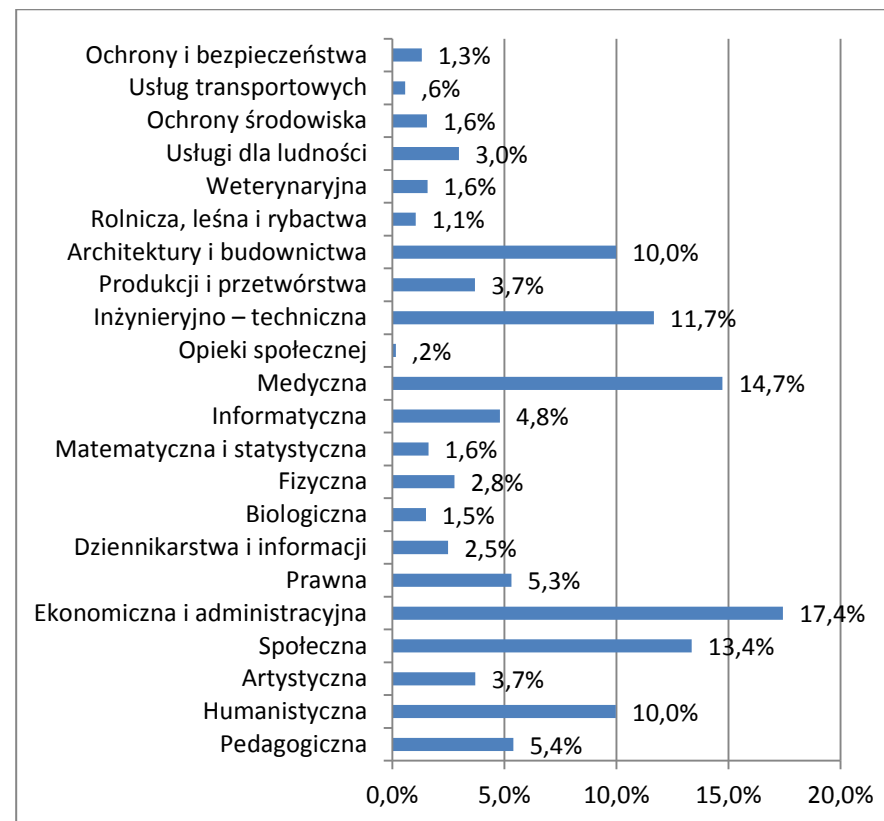
Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Mając możliwość dokonania ponownego wyboru, studenci niezadowoleni z wybranego kierunku, najchętniej podjęliby naukę na następujących kierunkach: ekonomicznych i administracyjnych (17%), medycznych (15%), społecznych (13%) oraz inżynieryjno-technicznych. W większości przypadków ich wybory układają się według dość oczywistego wzoru –gdyby mogli ponownie podjąć decyzję, to najchętniej wybraliby kierunek w obrębie tej samej grupy, co kierunek obecny. Można zatem powiedzieć, że wybory te są dość homogeniczne, szczególnie w przypadku studiujących kierunki⁸, takie jak: nauki społeczne, gospodarka i prawo, zdrowie i opieka społeczna, technika, przemysł, budownictwo. Można jednak zauważyć kilka odstępstw od tej reguły, a mianowicie:

1. Studiujący kształcenie preferowaliby kierunek z tej samej grupy dopiero na 2 miejscu (16% wyborów), zdecydowanie chętniej decydowaliby się na kierunki z grupy: nauki społeczne, gospodarka i prawo (34%).
2. Studiujący nauki humanistyczne i sztukę równie dobrze mogliby wybrać kierunek z tej samej grupy, jak i z grupy nauki społeczne, gospodarka i prawo.
3. Studiujący naukę preferowaliby kierunki z grupy technika, przemysł, budownictwo (27%), choć niewielu mniej z nich zadowoliliby się kierunkiem z grupy nauki społeczne, gospodarka i prawo;.
4. Kształcący się na kierunku rolnictwo, a niezadowoleni z dokonanego wyboru, preferowaliby kierunki z grupy technika, przemysł, budownictwo, podobnie jak studiujący usługi (oni nie pogardziliby jeszcze kierunkami społecznymi).

⁸ W związku z relatywnie małą liczbą studentów niezadowolonych z wyboru kierunku kształcenia, zdecydowano się na porównania w obrębie szerszych grup kierunków z klasyfikacji ISCED.

Wykres 1.3. Kierunek, który w chwili obecnej wybrałby badany (procent spośród niezadowolonych z wyboru, którzy zadeklarowali, jaki kierunek wybraliby w chwili obecnej)

* dane połączone dla 2010 r. i 2013 r.; pytanie wielokrotnego wyboru – procenty nie sumują się do 100; N wyborów = 6668.
Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 1.12. Kierunek, który w chwili obecnej wybrałby badany (procent spośród niezadowolonych z wyboru obecnego kierunku, którzy zadeklarowali, jaki kierunek wybrałby w chwili obecnej)

Preferowany wybór \ Grupa kierunków	Kształcenie	Nauki humanistyczne i sztuka	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	Nauka	Zdrowie i opieka społeczna	Technika, przemysł, budownictwo	Rolnictwo	Usługi
Kształcenie	16%	15%	34%	4%	15%	8%	1%	7%
Nauki humanistyczne i sztuka	8%	33%	34%	6%	7%	7%	2%	3%
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	4%	11%	51%	6%	5%	16%	1%	5%
Nauka	2%	4%	22%	18%	15%	27%	3%	9%
Zdrowie i opieka społeczna	5%	4%	10%	3%	59%	9%	3%	8%
Technika, przemysł, budownictwo	2%	4%	9%	17%	11%	50%	3%	4%
Rolnictwo	1%	5%	16%	9%	8%	35%	18%	7%
Usługi	6%	9%	25%	11%	11%	29%	3%	6%

* dane połączone dla 2010 r. i 2013 r.; pod uwagę wzięto pierwszy wybór; N= 5651.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

W tabeli 1.13 zamieszczono dane obrazujące bilans potencjalnych przepływów w obrębie grup kierunków – analogicznie do bilansu zaproponowanego dla różnych typów szkół. Porównano liczbę osób w obrębie grupy, która nie jest zadowolona z wyboru kierunku i zamieniłaby go najchętniej na kierunek spoza grupy z liczbą osób z innych kierunków, które podjęłyby naukę w obrębie określonej

grupy. Bilans pokazuje nam, kto straciłby, a kto zyskał, gdyby studenci mogli ponownie dokonać wyboru.

Najwięcej traci grupa nauki społeczne, gospodarka i prawo (przynajmniej pod względem liczbowym, bo pod względem odsetka strata jest zdecydowanie mniejsza). Na kolejnej pozycji plasuje się kształcenie i – co może wydać się dość zaskakujące – nauka.

Najwięcej kandydatów w takiej sytuacji zyskałyby następujące grupy: technika, przemysł, budownictwo oraz zdrowie i opieka społeczna.

Tabela 1.13. Bilans wyborów kierunków w sytuacji, gdyby badany mógł jeszcze raz podejmować decyzję o wyborze kierunku kształcenia

Grupa kierunków	Strata	Zysk	Bilans
Kształcenie	398	199	-199
Nauki humanistyczne i sztuka	405	427	22
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	1045	739	-306
Nauka	546	402	-144
Zdrowie i opieka społeczna	236	465	229
Technika, przemysł, budownictwo	423	794	371
Rolnictwo	125	101	-24
Usługi	293	290	-3

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Plany edukacyjne

Mając świadomość tego, jak wygląda ocena poziomu zadowolenia z wyboru poszczególnych kierunków studiów, przyjrzymy się temu, jakie decyzje zamierzają podjąć badani w najbliższej przyszłości.

Tabela 1.14 pokazuje, jaka część studentów I stopnia poszczególnych kierunków kształcenia zamierza w przyszłości kontynuować naukę na tym samym kierunku na studiach magisterskich. Dane potwierdzają, że pomiędzy 2010 r. a 2013 r. w przypadku większości kierunków kształcenia zmalał odsetek deklarujących pewność kontynuowania tego samego kierunku na studiach II stopnia (wyjątek stanowią reprezentanci opieki społecznej oraz produkcji i przetwórstwa). Równocześnie, studiujący kierunki z grupy opieka społeczna odstawali w 2010 r. i nadal odstają (in minus) na tle studentów innych kierunków pod względem chęci do kontynuowania kształcenia na danym kierunku studiów.

Należy zaznaczyć, że bardzo zmalał (więcej niż 10 punktów procentowych) odsetek osób planujących kontynuować naukę na danym kierunku w przypadku następujących grup:

- ✓ społecznej (o 11 punktów procentowych);
- ✓ ekonomicznej i administracyjnej oraz informatycznej (o 12 punktów procentowych);
- ✓ matematycznej i statystycznej (o 14 punktów procentowych).

W przypadku studiujących kierunki z tych grup możemy spodziewać się dalszego zdywersyfikowania ścieżek kształcenia.

Tabela 1.14. Czy zamierza Pan(i) kontynuować naukę na studiach magisterskich na tym samym kierunku?

Grupa kierunków	Jeszcze nie wiem		Tak		Nie		Ogółem	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	22%	20%	59%	50%	19%	30%	1710	1114
Humanistyczna	18%	18%	60%	58%	22%	25%	1844	1431
Artystyczna	16%	15%	64%	56%	20%	29%	200	251
Spoleczna	22%	25%	55%	40%	23%	34%	2258	1767
Ekonomiczna i administracyjna	23%	23%	56%	43%	21%	33%	2873	1970
Dziennikarstwa i informacji	23%	23%	50%	40%	27%	36%	284	182
Biologiczna	18%	15%	69%	65%	13%	19%	586	281
Fizyczna	14%	19%	65%	62%	20%	18%	384	354
Matematyczna i statystyczna	12%	19%	76%	55%	12%	26%	228	313
Informatyczna	11%	20%	75%	54%	14%	26%	805	242
Medyczna	16%	17%	63%	62%	21%	20%	968	865
Opieki społecznej	20%	17%	20%	31%	60%	52%	79	89
Inżynierijno-techniczna	16%	22%	64%	61%	20%	17%	1584	162
Produkcji i przetwórstwa	16%	0%	65%	98%	19%	2%	541	15
Architektury i budownictwa	11%		78%		11%		737	0
Rolnicza, leśna i rybactwa	19%		59%		22%		351	0
Usługi dla ludności	26%	26%	51%	34%	24%	40%	858	509
Ochrony środowiska	12%		73%	0%	15%		270	0
Usług transportowych	19%		51%	0%	30%		139	0
Ochrony i bezpieczeństwa	21%	23%	53%	49%	26%	28%	45	163

* pytanie skierowane jedynie do studentów studiów I stopnia.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Osobom kształcącym się na studiach magisterskich zadano analogiczne pytanie, tym razem o kontynuowanie nauki na studiach doktoranckich, podyplomowych lub MBA. Należy zwrócić uwagę przede wszystkim na to, że nieznacznie wzrosła liczba studentów, którzy nie zamierzają kontynuować kształcenia, już po studiach magisterskich. Jest to dość niepokojący objaw, ponieważ świadczy o zmniejszaniu się skłonności do dalszego inwestowania w posiadane kompetencje.

Najbardziej otwarci na kontynuowanie kształcenia po studiach magisterskiej wydają się być studenci kierunków:

- ✓ humanistycznych, dziennikarstwa i informacji oraz artystycznych (15% w 2013 r.);
- ✓ ochrony i bezpieczeństwa.

Najmniejszą skłonność do kontynuowania kształcenia zauważono wśród studentów z grup kierunków:

- ✓ usługi transportowe;
- ✓ usługi dla ludności;
- ✓ rolnicza, leśna i rybactwa;
- ✓ architektury i budownictwa;
- ✓ produkcji i przetwórstwa;
- ✓ informatyczna;
- ✓ matematyczna i statystyczna.

Tabela 1.15. Czy zamierza Pan(i) kontynuować naukę na studiach doktoranckich, podyplomowych lub MBA na tym samym kierunku?

Grupa kierunków	Jeszcze nie wiem		Tak		Nie		Ogółem	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	29%	25%	17%	11%	55%	64%	1381	1099
Humanistyczna	28%	21%	18%	15%	54%	64%	2192	1800
Artystyczna	27%	24%	17%	15%	56%	61%	341	225
Społeczna	25%	23%	22%	11%	53%	66%	2159	2128
Ekonomiczna i administracyjna	28%	23%	19%	9%	53%	68%	2233	1946
Prawna	33%		29%		38%		679	0
Dziennikarstwa i informacji	32%	26%	14%	15%	54%	59%	280	221
Biologiczna	26%	25%	12%	11%	61%	63%	556	543
Fizyczna	28%	26%	18%	12%	54%	62%	749	449
Matematyczna i statystyczna	17%	21%	12%	9%	72%	70%	266	227
Informatyczna	23%	17%	16%	7%	62%	76%	605	472
Medyczna	33%	30%	19%	12%	48%	58%	1770	837
Inżynieryjno-techniczna	24%	25%	13%	11%	63%	64%	1246	995
Produkcji i przetwórstwa	26%	21%	13%	6%	61%	73%	508	436
Architektury i budownictwa	25%	18%	12%	9%	64%	73%	493	453
Rolnicza, leśna i rybactwa	18%	20%	17%	8%	66%	72%	263	240
Weterynaryjna	28%		30%		42%		98	0
Usługi dla ludności	23%	21%	8%	8%	69%	71%	388	321
Ochrony środowiska	45%	25%	8%	7%	47%	68%	165	214
Usług transportowych	21%	14%	8%	2%	71%	84%	62	25
Ochrony i bezpieczeństwa	0%	21%		16%	33%	63%	0	23

* pytanie skierowane jedynie do studentów studiów II stopnia.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Ocena kierunku studiów

W dalszej części rozdziału spojrzymy na kierunek, na którym studiuje badany z perspektywy subiektywnego postrzegania przez niego:

- ✓ praktycznych aspektów kształcenia;
- ✓ szans na znalezienie dobrej pracy po ukończeniu studiów;
- ✓ szans na znalezienie pracy zgodnej z kierunkiem studiów/wyuczonym zawodem.

W pierwszym przypadku - ocena praktycznych aspektów kształcenia – można zauważyć wyraźny podział na:

- kierunki, które są oceniane jako ukierunkowane praktycznie (artystyczne, humanistyczne, pedagogiczne, informatyczne, medyczne, fizyczne) – w większości przypadków są to kierunki, na których kształci się do wykonywania określonego zawodu;
- kierunki, w przypadku których widać nikły związek z praktyką, tj. przede wszystkim weterynaria, która pod tym względem jest oceniana zdecydowanie najgorzej, ale też grupa matematyczna i statystyczna, społeczna, ekonomiczno-administracyjna oraz ochrony środowiska.
- kierunki przeciętne, nie wyróżniające się ani na plus, ani na minus.

Tabela 1.16. Czy te studia nauczyły Pana(-ia) praktycznego wykorzystywania zdobytej wiedzy?

Grupa kierunków	Trudno powiedzieć		Nie		Tak		N	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	9%	11%	21%	23%	71%	67%	3091	2288
Humanistyczna	10%	10%	19%	20%	71%	70%	4036	3371
Artystyczna	8%	10%	12%	11%	80%	79%	540	572
Společna	14%	13%	34%	35%	51%	52%	4417	4297
Ekonomiczna i administracyjna	16%	14%	28%	33%	56%	53%	5106	4402
Prawna	10%	10%	45%	32%	45%	59%	679	372
Dziennikarstwa i informacji	13%	9%	21%	28%	65%	63%	564	404
Biologiczna	13%	13%	17%	24%	70%	63%	1142	1129
Fizyczna	10%	10%	20%	20%	70%	70%	1133	967
Matematyczna i statystyczna	15%	13%	25%	37%	60%	50%	494	567
Informatyczna	9%	11%	22%	17%	69%	72%	1409	1538
Medyczna	8%	8%	19%	21%	73%	71%	2738	2199
Opieki społecznej	14%	13%	23%	21%	63%	66%	84	89
Inżynierjno-techniczna	13%	15%	20%	24%	66%	61%	2830	3813
Produkcji i przetwórstwa	12%	16%	22%	22%	66%	63%	1049	1487
Architektury i budownictwa	10%	14%	21%	23%	69%	63%	1230	1566
Rolnicza, leśna i rybactwa	9%	14%	19%	22%	72%	64%	614	791
Weterynaryjna	5%	5%	66%	53%	29%	43%	98	104
Usługi dla ludności	10%	11%	20%	28%	70%	61%	1246	831
Ochrony środowiska	13%	20%	18%	27%	69%	54%	435	744
Usług transportowych	13%	14%	35%	18%	52%	68%	201	261
Ochrony i bezpieczeństwa	17%	13%	30%	34%	53%	53%	48	307

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Opisany powyżej wzór po części został powielony w przypadku oceny wpływu zdobytych podczas studiów kompetencji na szanse znalezienia zatrudnienia (dobrej pracy) w przyszłości. Po raz kolejny, można zauważyć wzrost pesymizmu między 2010 r. a 2013 r. (z wyjątkiem studiujących informatykę).

Największe spadki (ponad 10%) w odsetku studentów wysoko oceniających pozytywny wpływ kierunku kształcenia na szansę znalezienia dobrej pracy zanotowano w następujących grupach kierunków:

- ✓ społecznej, matematycznej i statystycznej (po 12 punktów procentowych);
- ✓ ekonomicznej i administracyjnej (o 13 punktów procentowych);
- ✓ dziennikarstwa i informacji (o 21 punktów procentowych);
- ✓ medycznej (o 11 punktów procentowych);
- ✓ usług dla ludności (o 14 punktów procentowych);
- ✓ ochrony środowiska (o 18 punktów procentowych).

Widać zarówno zdecydowanych optymistów, jak i pesymistów. Optymistami można nazwać tych, którzy w ponad 70% przypadków ustosunkowują się do pytania pozytywnie, a są to studenci kierunków: artystycznych, prawnych, informatycznych, inżynieryjno-technicznych, produkcji i przetwórstwa oraz architektury i budownictwa. Do grona największych pesymistów można natomiast zaliczyć osoby studiujące: dziennikarstwo i informację (45% głosów na tak) oraz kierunki społeczne (50% głosów na tak).

Tabela 1.17. Czy wiedza i umiejętności zdobyte przez Pana(-ią) w ramach studiów zwiększą Pana(-i) szanse na znalezienie dobrej pracy?

Grupa kierunków	Trudno powiedzieć		Nie		Tak		Ogółem	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	17%	18%	19%	24%	64%	57%	3091	2288
Humanistyczna	16%	16%	23%	24%	62%	60%	4036	3371
Artystyczna	17%	16%	13%	13%	70%	71%	540	572
Spółeczna	16%	20%	23%	30%	62%	50%	4417	4297
Ekonomiczna i administracyjna	15%	20%	14%	22%	71%	58%	5106	4402
Prawna	13%	10%	14%	15%	73%	76%	679	372
Dziennikarstwa i informacji	13%	21%	21%	35%	66%	45%	564	404
Biologiczna	19%	22%	19%	24%	63%	54%	1142	1129
Fizyczna	17%	18%	18%	21%	64%	62%	1133	967
Matematyczna i statystyczna	14%	18%	11%	20%	75%	63%	494	567
Informatyczna	10%	11%	12%	11%	77%	79%	1409	1538
Medyczna	10%	12%	13%	22%	77%	66%	2738	2199
Opieki społecznej	24%	24%	15%	20%	61%	57%	84	89
Inżynieryjno-techniczna	11%	14%	11%	14%	78%	72%	2830	3813
Produkcji i przetwórstwa	13%	18%	11%	11%	75%	71%	1049	1487
Architektury i budownictwa	8%	13%	8%	13%	83%	74%	1230	1566
Rolnicza, leśna i rybactwa	14%	18%	16%	18%	70%	64%	614	791
Weterynaryjna	5%	18%	41%	23%	54%	60%	98	104
Usługi dla ludności	15%	15%	16%	30%	69%	55%	1246	831
Ochrony środowiska	10%	22%	7%	13%	83%	65%	435	744
Usług transportowych	8%	17%	21%	14%	72%	69%	201	261
Ochrony i bezpieczeństwa	16%	14%	18%	30%	66%	56%	48	307

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Kierunek kształcenia nie jest jedynym czynnikiem, który istotnie rzutuje na ocenę wpływu kształcenia akademickiego na szanse znalezienia dobrej pracy. Na bazie drzewa decyzyjnego zamieszczonego w Aneksie (drzewo 1A) można sformułować następujące wnioski:

1. Najważniejszym czynnikiem, który różnicuje w tym wypadku oceny studentów jest typ szkoły, w której kształci się badany, a w drugiej kolejności jest to kierunek kształcenia oraz ośrodek akademicki.
2. Biorąc pod uwagę typ szkoły, można wyróżnić 4 segmenty oceniających:
  - a. bardzo dobrze oceniających uczelnie (uczelnie artystyczne) – ok. 90% głosów na tak;
  - b. dość dobrze oceniających uczelnie (politechniki, uczelnie ekonomiczne, akademie medyczne) – ok. 85% głosów na tak;

W tej grupie najlepiej oceniają uczelnie studenci z kierunków: technika, przemysł i budownictwo (88% pozytywnych głosów), a najgorzej z: nauki społeczne, gospodarka i prawo, rolnictwo (77% głosów na tak). Ponadto wśród studiujących nauki społeczne, gospodarkę i prawo widać wyraźne różnice regionalne.

- c. raczej dobrze oceniających uczelnie, w tym:
  - i. inne – w tym głównie niepubliczne jednostki – ok. 81% głosów na tak (z wyraźnie zaznaczoną lepszą pozycją Warszawy oraz Poznania);
  - ii. PWSZ i uczelnie rolnicze – ok. 79% głosów na tak (po raz kolejny z dominacją Warszawy).

- d. nie najlepiej oceniających uczelnie (uniwersytety, wyższe szkoły pedagogiczne, akademie wychowania fizycznego, uczelnie kościelne) – ok. 72% głosów na tak (z wyjątkowo wysoko ocenianym Krakowem (81% na tak) oraz zbierającą nieco niższe noty Warszawą (77%)).

Podobne wyniki otrzymamy, jeśli zadamy badanym pytanie o to, czy wiedza i umiejętności zdobyte w ramach studiów pozwolą im na znalezienie pracy nie tylko dobrej, ale też zgodnej z wyuczonym kierunkiem/ zawodem. W tym wypadku nie zaobserwowano tak wyraźnych spadków ocen pomiędzy 2010 r. a 2013 r. – można raczej mówić o różnych kierunkach zmian, takich jak:

- gwałtowne pogorszenie się opinii (kierunki społeczne, ekonomiczne i administracyjne, dziennikarstwa i informacji, biologiczne, medyczne, architektury i budownictwa, ochrony i bezpieczeństwa);
- poprawa wizerunku (kierunki weterynaryjne).

Najsłabsza wiara (mniej niż 50% kształcących się na kierunku) we wpływ kształcenia akademickiego na szanse posiadania pracy zgodnej z kierunkiem/wyuczonym zawodem charakteryzuje studiujących kierunki: społeczne, dziennikarstwa i informacji oraz biologiczne – zaledwie co drugi studiujący na tych kierunkach jest przekonany, że wiedza i umiejętności zdobyte w toku studiów przyczynią się do znalezienia pracy zgodnej z kierunkiem/wyuczonym zawodem.

Największy optymizm jest natomiast widoczny wśród studiujących kierunki: artystyczne, prawne, informatyczne, medyczne, architektury i budownictwa oraz weterynaryjne.

Tabela 1.18. Czy wiedza i umiejętności zdobyte przez Pana(-ią) w ramach studiów pozwolą Panu(-i) na znalezienie pracy zgodnej z kierunkiem studiów/wyuczonym zawodem?

Grupa kierunków	Trudno powiedzieć		Nie		Tak		Ogółem	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	19%	22%	14%	20%	65%	56%	3091	2288
Humanistyczna	18%	18%	19%	21%	59%	59%	4036	3371
Artystyczna	19%	18%	9%	9%	70%	72%	540	572
Spoleczna	21%	24%	22%	27%	55%	46%	4417	4297
Ekonomiczna i administracyjna	22%	26%	15%	20%	61%	53%	5106	4402
Prawna	16%	15%	9%	10%	73%	74%	679	372
Dziennikarstwa i informacji	17%	24%	21%	25%	59%	49%	564	404
Biologiczna	23%	27%	16%	24%	60%	48%	1142	1129
fizyczna	22%	23%	17%	19%	59%	57%	1133	967
Matematyczna i statystyczna	18%	19%	10%	17%	70%	62%	494	567
Informatyczna	12%	11%	8%	8%	79%	80%	1409	1538
Medyczna	10%	14%	7%	14%	82%	71%	2738	2199
Opieki społecznej	26%	21%	9%	20%	59%	55%	84	89
Inżynierijno-techniczna	17%	19%	11%	13%	70%	67%	2830	3813
Produkcji i przetwórstwa	17%	22%	10%	12%	71%	66%	1049	1487
Architektury i budownictwa	8%	15%	4%	8%	88%	76%	1230	1566
Rolnicza, leśna i rybactwa	21%	25%	15%	13%	62%	61%	614	791
Weterynaryjna	5%	15%	33%	5%	61%	80%	98	104
Usługi dla ludności	20%	22%	11%	22%	67%	52%	1246	831
Ochrony środowiska	18%	27%	6%	10%	76%	62%	435	744
Usług transportowych	10%	24%	17%	9%	72%	66%	201	261
Ochrony i bezpieczeństwa	17%	18%	15%	26%	68%	54%	48	307

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego pytania, oceniając szanse na znalezienie pracy zgodnej z kierunkiem kształcenia, można zauważyć istotne różnice między studentami różnych kierunków (najważniejszy czynnik różnicujący), różnych typów szkół oraz różnych ośrodków akademickich. Na podstawie odpowiedzi respondentów także można wyróżnić pewne segmenty oceniających, tj.:

- a. wysoko oceniających szanse znalezienia zatrudnienia zgodnego z kierunkiem studiów (zdrowie i opieka społeczna, technika, przemysł i budownictwo) – 88% pozytywnych opinii; najwyższe oceny wśród studiujących na akademiach medycznych (ponad 90%), najniższe – wśród studentów wyższych szkół pedagogicznych.
- b. raczej wysoko oceniających szanse znalezienia zatrudnienia zgodnego z kierunkiem studiów (nauka, rolnictwo, usługi) – 82% pozytywnych opinii; najwyższe noty od studentów: politechnik, akademii medycznych, szkół artystycznych (87% na tak), najniższe - od studentów wyższych szkół pedagogicznych (71% na tak).
- c. raczej przeciętnie oceniających szanse znalezienia zatrudnienia zgodnego z kierunkiem studiów
  - i. nauki społeczne, gospodarka i prawo – 73% pozytywnych opinii (w przypadku tego segmentu odnotowano bardzo silną zależność od ośrodka akademickiego - najwyżej zostały ocenione: Warszawa, Kraków, Poznań (82% na tak), a najniżej Lublin i inne mniejsze ośrodki (66% na tak).
  - ii. kształcenie, nauki humanistyczne i sztuka - 77% pozytywnych opinii (ze zdecydowaną przewagą Warszawy i Krakowa (85% na tak) oraz niskimi ocenami w przypadku Katowic i Łodzi (zaledwie 67% odpowiedzi na tak).

Rozdział 2

Aktywność zawodowa studentów

Jakie czynniki wpływają na aktywność
zawodową studentów ?

Jakie zarobki osiągają studenci ?

Jakie są plany i preferencje zawodowe
studentów ?

Jakiego poziomu zarobków oczekują studenci ?

Aktywność zawodowa studentów

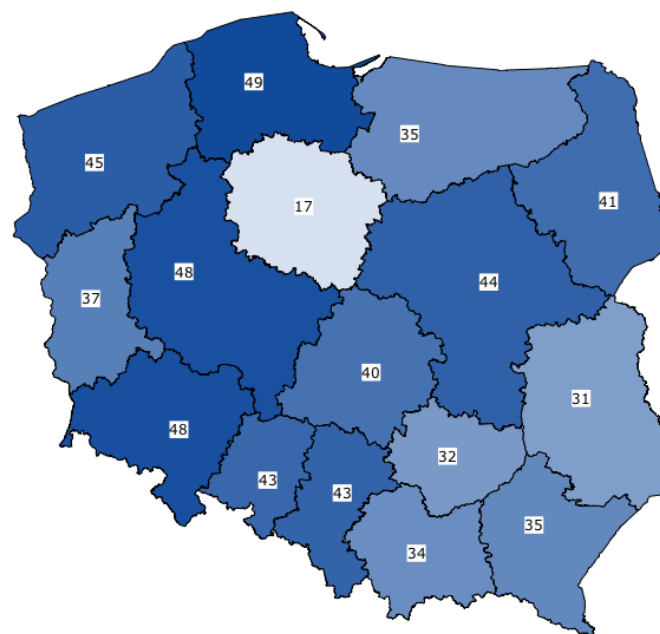
Przekonanie, że studenci studiów dziennych, w przeciwieństwie do studentów wieczorowych i zaocznych, nie podejmują pracy zarobkowej w trakcie nauki⁹ nie znajduje potwierdzenia w danych. Odsetek studentów uczących się w trybie dziennym, którzy w ciągu ubiegłego roku pracowali wyniósł 42% w badaniach z 2010 r. i 40% w badaniach z 2013 r. Utrzymał się więc na stosunkowo wysokim i stabilnym poziomie.

Podjęcie pracy jest uzależnione od województwa oraz od kierunku studiów. Wyższe odsetki studentów podejmujących pracę odnotowano na zachodzie kraju, w województwach pomorskim (49%), zachodniopomorskim (45%), wielkopolskim (48%), dolnośląskim (48%), opolskim (43%), śląskim (43%), a także w województwie mazowieckim (44%). Niższe wystąpiły natomiast w województwach kujawsko-pomorskim (17%), lubelskim (31%) i świętokrzyskim (32%). Częściej w pracę zarobkową angażowali się studenci usług dla ludności (51%), dziennikarstwa i informacji (49%), ochrony i bezpieczeństwa (47%), kierunków ekonomicznych i administracyjnych (45%) oraz społecznych (45%). Zdecydowanie rzadziej pracę podejmowali studenci opieki społecznej (25%), kierunków

⁹ Ta popularyzowana w mediach teza - głosząca, że jedynie 5% uczęszczających na studia dzienne jest aktywnych zawodowo - jest pochodną błędnej interpretacji danych GUS zamieszczonych w raporcie pt. *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w Polsce w 2009 roku*. Pięć procent odnosi się bowiem do uczących się w systemie dziennym, ale nie tylko na studiach, lecz także w szkołach policealnych, średnich i gimnazjach.

biologicznych (34%), matematycznych i statystycznych (34%) oraz medycznych (34%).

Mapa 2.1. Odsetek pracujących studentów według województwa, w którym znajduje się uczelnia

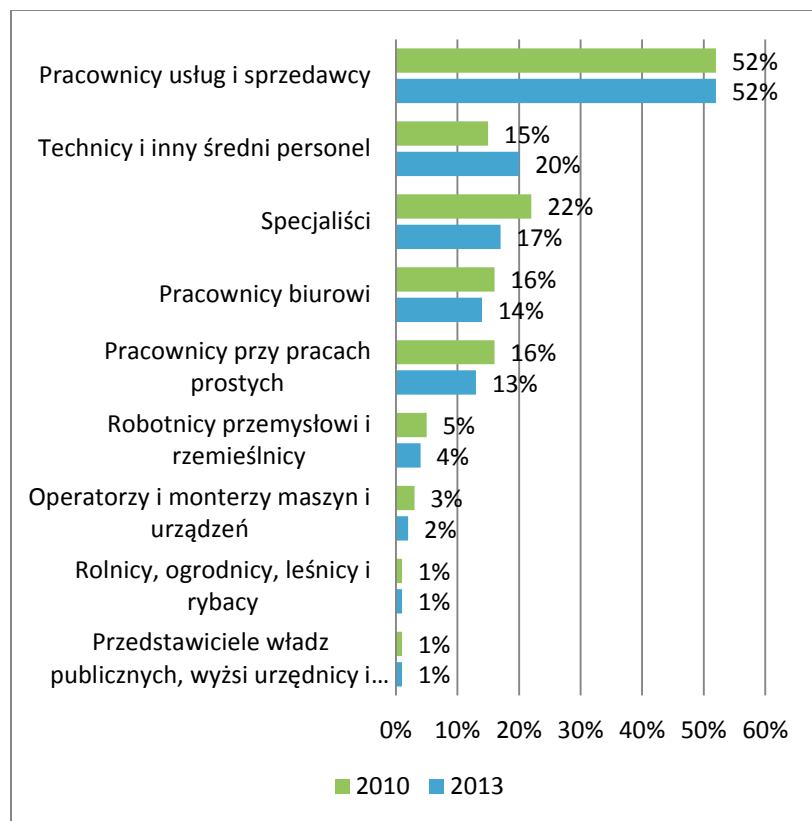
*N= 32100.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Z punktu widzenia pracodawców, studenci stanowią atrakcyjną grupę zawodową - ze względu na niskie koszty pracy wiążące się z ich zatrudnieniem. Tezę tę potwierdzają dane zgromadzone w ramach BKL. Jak się bowiem okazuje, w większości studenci są zatrudniani na podstawie umów cywilno-prawnych (64% pracujących studentów), a jedynie 21% na podstawie umów o pracę. Pracę „na czarno” podejmuje około 25% osób (spadek o 5 punktów procentowych w stosunku do badań sprzed 2 lat). Pozostała, nieznaczna część osób, wykonuje obowiązki związane z prowadzeniem własnej firmy. Profil wykształcenia pracujących studentów nie uległ znaczącej zmianie w stosunku do wyników otrzymanych w poprzedniej edycji badań. Aktywność zawodowa studentów w okresie nauki jest warunkowana w większym stopniu podażą pracy i kierunkiem kształcenia niż cechami społeczno-demograficznymi (płeć, wiek) czy autentycznymi potrzebami finansowymi mierzonymi postrzeganą sytuacją materialną rodziny lub faktem pobierania stypendium socjalnego. Wydaje się to potwierdzać wysunięte we wcześniejszej edycji badania wnioski dotyczące tego, że praca zawodowa studentów służy przede wszystkim zapewnieniu dodatkowego wsparcia finansowego oraz, przynajmniej częściowego, uniezależnienia się od pomocy rodziców. Większość zawodów, w jakich pracują osoby studiujące raczej nie jest związana z przyszłą karierą oraz nie wymaga specjalistycznej wiedzy i umiejętności nabywanych podczas studiów. Jak trzy lata temu (w 2010 r.), obecnie również większość z podejmujących aktywność zawodową studentów pracuje dorywczo w zawodach związanych z

usługami i handlem. Mimo to, na rynku pracy studentów widać zmiany. Zmniejszył się odsetek osób pracujących jako specjaliści, pracownicy biurowi oraz pracownicy przy pracach prostych. Zwiększył się natomiast odsetek osób, które podejmowały się pracy w zawodach technicznych oraz jako średni personel. Wyniki badań przeczą jednak powszechnemu przekonaniu, że studenci często zmieniają pracę. Jedynie około 6% osób w ciągu roku zmieniło pracę co najmniej dwukrotnie. Zdecydowanie większy odsetek osób wykonywał tym czasie jedną aktywność zawodową (70%). Potwierdza to tezę, że aktywność zawodowa jest warunkowana przede wszystkim dostępnością pracy. Studenci, którzy rzadko zmieniają pracę mogą także odpowiadać na preferencje pracodawcy związane ze stabilnością historii zatrudnienia.

Wykres 2.1. Rodzaj pracy – wykonywany zawód

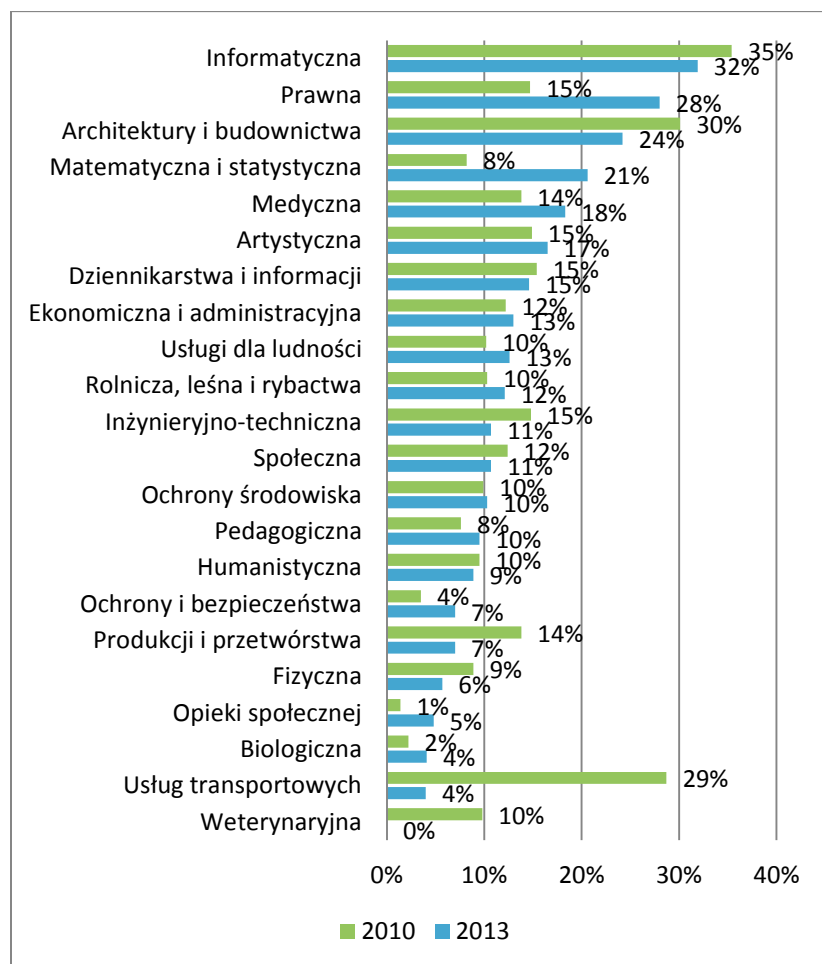

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ istniała możliwość dokonania wielokrotnego wyboru, $N_{2010} = 16196, N_{2013} = 12732$.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Co ważne, na wybór pracy wpływa także perspektywa przyszłej kariery. Wszyscy aktywni zawodowo studenci są zdania, że przynajmniej jedna praca, którą wykonywali będzie, choćby częściowo, źródłem ich dochodów w przyszłości. W mniejszości są jednak podejmujący pracę, która będzie ich głównym źródłem dochodów. Odsetek ten nie uległ zmianie w okresie od badania w 2010 r. i wynosi 13% pracujących. Zmiany widoczne są jednak na poziomie poszczególnych kierunków studiów. Odsetek osób wykonujących już podczas studiów przynajmniej jedną pracę, która w przyszłości będzie stanowić główne źródło dochodów zmalał wśród studentów usług transportowych, weterynarii, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa oraz informatyki. Zwiększył się on natomiast wśród studentów kierunków prawnych, matematycznych, medycznych czy ochrony i bezpieczeństwa. Prace, które w zamierzeniu stanowić mają główne źródło dochodów częściej wykorzystują wiedzę zdobywaną podczas studiów, częściej opierają się na umowie o pracę lub na prowadzeniu własnej firmy i rzadziej są wykonywane za granicą.

Wykres 2.2. Odsetek studentów, dla których przynajmniej jedna wykonywana praca będzie głównym źródłem dochodów w przyszłości według kierunków studiów

* $N_{2010} = 13562$, $N_{2013} = 12528$. Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

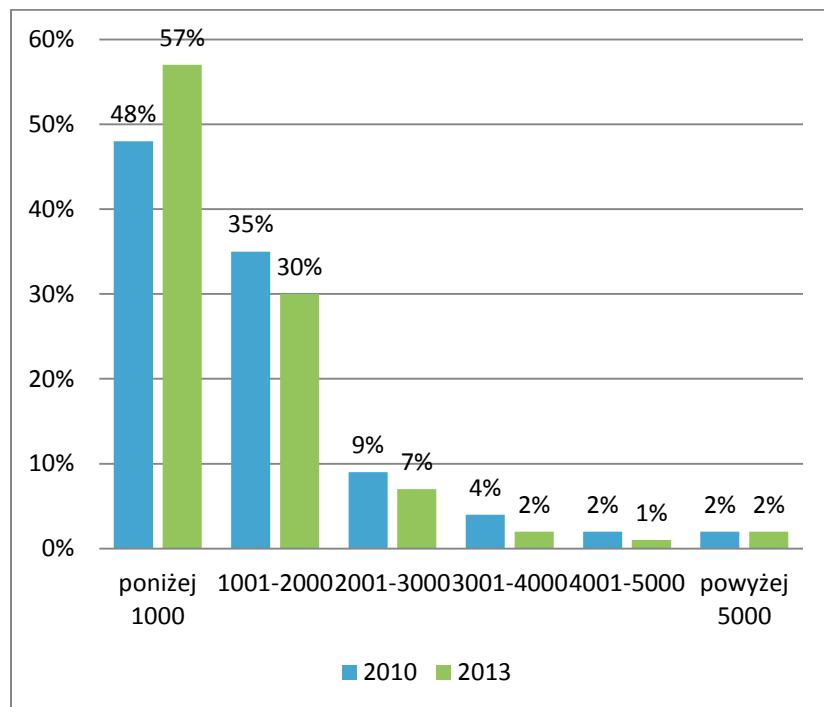
Studenci, którzy już na studiach dobierają pracę perspektywicznie kształcą się głównie w następujących dziedzinach: informatyka, prawo, architektura i budownictwo oraz matematyka i statystyka. Najmniejszy odsetek planujących wykonywanie dotychczasowej pracy odnotowano wśród studentów kierunków weterynaryjnych, usług transportowych, biologicznych i opieki społecznej. Jednocześnie, które najczęściej są postrzegane jako przyszłe podstawowe źródła dochodów w dużej mierze polegają na wypełnianiu obowiązków kierowniczych i specjalistycznych (głównie specjaliści ds. zdrowia, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych (zob. Aneks, 1A). Natomiast zawody, które są odbierane przez wykonujących jako najmniej perspektywiczne to: pracownicy pomocniczy przygotowujący posiłki, sprzedawcy i usługodawcy uliczni, ładowacze nieczystości oraz operatorzy maszyn. Zapewne wykonywanie tych właśnie zawodów wiąże się głównie z zaspokojeniem bieżących potrzeb finansowych.

Poziom zarobków studentów

Poziom zarobków z prac wykonywanych podczas studiów nie należy do najwyższych. Średnie wynagrodzenie wynosi niecałe 1 100 zł miesięcznie (średnia obciąża 5%). Prawie 90% pracujących studentów zarabia w miesiącu mniej niż 2 000 zł. W porównaniu do ubiegłej edycji badania, odsetek osób zarabiających mniej niż 1 000 zł miesięcznie wzrósł o 9

punktów procentowych. Może to świadczyć o tym, że pracodawcy w dobie kryzysu częściej decydują się na angażowanie studentów w formie nieodpłatnych praktyk lub wynagradzają ich symbolicznymi kwotami.

Wykres 2.3. Przeciętne dochody netto z ostatnich trzech miesięcy

* $N_{2010} = 11011$, $N_{2013} = 10876$.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Kierunek kształcenia decyduje nie tylko o tym, czy osoba może podjąć pracę zawodową podczas studiów, ale także o wysokości zarobków. Wyższymi płacami mogą pochwalić się studenci kierunków informatycznych, prawnych, usług dla ludności oraz artystycznych. W grupach tych często wyższy jest odsetek pracujących oraz wykonujących zawody, które w przyszłości stanowią główne źródło dochodów. Niższe wynagrodzenia deklarują studenci kierunków weterynaryjnych, fizycznych, biologicznych, dziennikarstwa i informacji oraz pedagogicznych.

Średni dochód studentów różni się w zależności od wykonywania przynajmniej jednej pracy, która będzie w przyszłości stanowić główne źródło dochodów. Osoby wykonujące prace perspektywiczne zarabiają średnio o około 630 zł miesięcznie więcej (1630 zł w stosunku do 1003 zł, średnie obciążenie 5%). Należy jednak zaznaczyć, że pytanie kwestionariuszowe dotyczyło wysokości dochodu z wszystkich prac. Wśród osób, które wykonywały więcej niż 1 pracę w okresie ostatnich trzech miesięcy trudno jest określić, jaka część dochodu przypadła na zawód, który w przyszłości będzie stanowić główne źródło dochodów.

Tabela 2.1. Dochody studentów w zależności od kierunku studiów oraz wykonywania perspektywicznej pracy

Grupa kierunków	Praca będzie przyszłym głównym dochodem		Żadna z prac nie będzie przyszłym głównym dochodem		
	Ogółem	Średnia	N	Średnia	N
Informatyczna	1435,42	2013,62	138	1201,92	318
Usługi dla ludności	1252,51	1411,08	49	1232,22	333
Prawna	1204,86	1360,06	33	1154,04	85
Artystyczna	1201,41	1071,2	31	1228,86	160
Ekonomiczna i adm.	1156,84	1632,75	217	1087,38	1462
Ochrony i bezp.	1154,94	4296,23	10	967,01	117
Architektury i budownictwa	1141,92	1328,13	125	1078,9	388
Usług transportowych	1128,91	1274,35	4	1079,86	83
Humanistyczna	1125,79	1532,62	92	1092,11	956
Medyczna	1121,52	1866,88	122	933,75	532
Ochrony środowiska	1108,75	1336,33	16	1090,08	187
Inżynierijno-techn.	1038,37	1815,87	115	954,72	1019
Produkcji i przetw.	1024,16	1442,21	31	996,93	452
Społeczna	1015,31	1553,09	184	950,38	1432
Rolnicza, leśna i rybactwa	1014,68	2173,15	27	883,9	199
Matematyczna i stat.	988,33	2198,9	37	694,03	130
Opieki społecznej	976,91	.	1	927,26	16
Pedagogiczna	973,66	1538,47	82	897,87	730

Dziennikarstwa i inf.	932,3	1340,29	21	884,48	138
Biologiczna	916,92	1203,46	14	904,23	320
Fizyczna	872,34	1150,14	16	859,5	283
Weterynaryjna	724,07	.	0	724,07	31

* średnie obcięte 5%, N= 10736.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

To oczywiste, że wysokość zarobków zależy także od wykonywanej pracy. Większe dochody wykazują operatorzy maszyn i urzędów, specjaliści oraz technicy i średni personel. Natomiast niższe dochody odnotowano wśród pracowników biurowych, pracowników przy pracach prostych oraz pracowników usług i sprzedawców. Warto zaznaczyć, że już na etapie podejmowania pracy podczas studiów można zauważyć różnice w zarobkach kobiet i mężczyzn. Nieskorygowany wskaźnik luki płacowej (*unadjusted gender pay gap*; *średnia różnica między dochodami kobiet i mężczyzn wyrażona jako procent średnich dochodów mężczyzn*) wśród pracujących studentów wynosi 37% (N=10621). Różnica ta jest znacznie wyższa niż notowania w populacji pracujących dorosłych (4,5%, Eurostat, dane na 2011 r.). Prezentowany wskaźnik dotyczy jednak ogólnych miesięcznych zarobków, pomija tym samym wymiar czasu pracy (natomiast wskaźnik Eurostatu dane te uwzględnia). Dodatkowo, wskaźnik jest nieskorygowany, nie uwzględnia więc kontroli nad czynnikami, które mogą wpływać na wysokość płac. Koniecznie należy także zaznaczyć, że informacje na temat zarobków chętniej

udzielały kobiety niż mężczyźni, od nich bowiem pochodzi 66% danych. Z tych względów ich interpretacja powinna odbywać się ze szczególną ostrożnością. Dane sugerują jednak, że już na studiach, kiedy doświadczenie zawodowe jest dopiero zdobywane, ujawniają się różnice w płacach. Kobiety zarabiają o 7% średnich dochodów mężczyzn więcej wykonując zawody związane z pracami prostymi. Znacznie

mniej zarabiają natomiast jako operatorzy maszyn i urządzeń, w branżach rolniczych, ogrodniczych i rybackich oraz specjalistycznych.

Tabela 2.2. Średnie zarobki studentów w wybranych grupach zawodów

Zawód	Ogółem	Kobiety		Mężczyźni		Luka płacowa
	Średnia	Średnia	N	Średnia	N	
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	1543,48	1424,04	31	1847,82	22	23%
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	1411,73	1016,18	59	1677,90	75	39%
Operatorzy maszyn i urządzeń	1252,81	729,60	49	1391,07	203	48%
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1194,53	903,98	98	1260,90	333	28%
Technicy i inny średni personel	1180,05	1054,32	1096	1345,28	1069	22%
Specjaliści	1165,86	995,31	1113	1423,72	772	30%
Pracownicy przy pracach prostych	1086,99	1098,01	41	1030,82	605	-7%
Pracownicy usług i sprzedawcy	1019,56	961,40	4238	1184,67	1467	19%
Pracownicy biurowi	984,61	953,68	977	1045,29	581	9%

* istniała możliwość wskazania kilku wykonywanych zawodów, średnie obcięte 5%, N= 12829.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Więcej zarabiają także pracujący poza granicami Polski. Co ciekawe, wybór państw, w których studenci podejmują pracę jest stosunkowo stały. Wśród najpopularniejszych krajów,

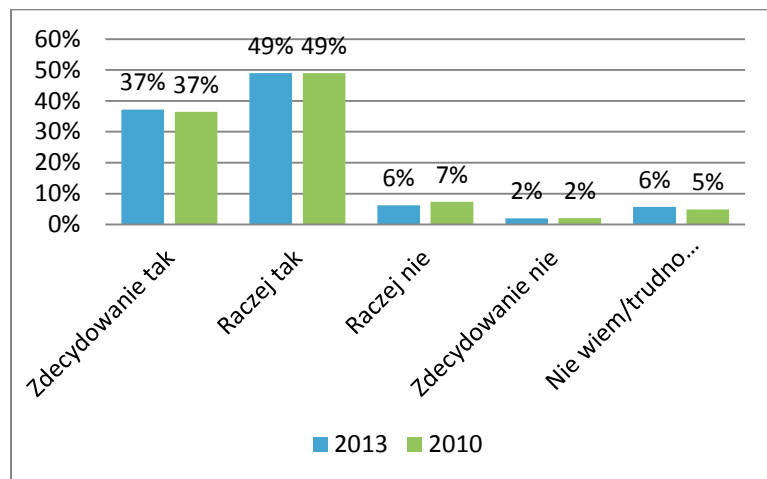
zgodnie z wynikami badań z 2010 r. i 2013 r., znalazły się: Niemcy, Wielka Brytania, Holandia, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej oraz Francja (zob. Aneks, 2A).

Plany i preferencje zawodowe studentów

Po zaznajomieniu się ze specyfiką aktywności zawodowych aktualnych studentów, warto poznać ich plany zawodowe. Podobnie do wyników z I edycji BKL, studenci ostatnich lat w większości (86%) będą starali się podjąć pracę w wyuczonym zawodzie.

Wykres 2.4. Czy w przyszłości będzie Pan(i) starał(a) się podjąć pracę w wyuczonym zawodzie?

N₂₀₁₀= 33171, N₂₀₁₃= 32100. Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Karierę zawodową zgodną z profilem studiów najczęściej planują studenci kierunków ochrony środowiska, architektury i budownictwa, informatycznych, medycznych, weterynaryjnych, produkcji i przetwórstwa, inżynieryjno-technicznych, prawnych, biologicznych oraz artystycznych. Ponad 90% osób

kształcących się w tych dziedzinach zamierza w przyszłości wykonywać zawody związane z kierunkiem studiów. W przypadku kierunków informatycznych, architektury i budownictwa oraz weterynaryjnych zaobserwowany trend jest jeszcze silniejszy wśród mężczyzn. Najrzadziej rozpoczętą ścieżką chciałyby podążać osoby studiuje kierunki społeczne, dziennikarstwa i informacji, humanistyczne, opieki społecznej oraz usług dla ludności. Wśród tych osób co najmniej 15% nie planuje wykonywania zawodu związanego z profilem kształcenia. W ich przypadku zgodność studiowanego kierunku z planowanym zawodem jest uzależniona od płci osoby studiuje. Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni wiążą swoją przyszłość zawodową z profilem kształcenia (zob. Aneks, 3A). Warto podkreślić, że osoby, które nie chcą kontynuować ścieżki kariery zgodnej z wykształceniem jako alternatywę bardzo często wybierają zawody w jakimś stopniu związane z kierunkiem studiów. Co ciekawe, wśród studiuje szeroko pojęte kierunki humanistyczne znajduje się największy odsetek niezdecydowanych co do przyszłego zawodu. Być może wynika to z faktu, że taki profil kształcenia pozwala na wybór stosunkowo szerokiego wachlarza możliwości. Potwierdza to fakt, że plany w tej grupie należą do najbardziej zróżnicowanych.

Warto zauważyć, że w tegorocznych badaniach nie ujawnił się efekt pracy rodzica. Wykonywanie przez kogoś z rodziców pracy związanej z kierunkiem studiów osoby uczące się raczej nie wpływa na zwiększenie szansy poszukiwania zawodu zgodnego z profilem kształcenia.

Tabela 2.3. Alternatywne ścieżki kariery w zależności od kierunku studiów

Grupa kierunków	Nieplanujący zawodu zgodnego z kierunkiem studiów							
	%	N	Alternatywa nr 1		Alternatywa nr 2		Alternatywa nr 3	
Społeczna	20%	1769	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych itd.	16%	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	16%	Spec. ds. ekonomicznych i zarządzania	14%
Dziennikarstwa i informacji	20%	193	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	33%	Spec. ds. ekonomicznych i zarządzania	12%	Śr. personel z dziedzin prawa, spraw społ., kultury	11%
Humanistyczna	19%	1418	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	28%	Spec. nauczania i wychowania	17%	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych itd.	9%
Opieki społecznej	19%	36	Śr. personel z dziedzin prawa, spraw społ., kultury	22%	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	19%	Spec. nauczania i wychowania	8%
Usługi dla ludności	17%	349	Pracownicy usług osobistych	14%	Śr. personel ds. biznesu i administracji	12%	Śr. personel z dziedzin prawa, spraw społ., kultury	10%
Ochrony i bezpieczeństwa	14%	52	Śr. personel ds. biznesu i administracji	29%	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych etc.	12%	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	10%
Pedagogiczna	14%	784	Spec. nauczania i wychowania	24%	Śr. personel z dziedzin prawa, spraw społ., kultury	13%	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	10%
Usług transportowych	14%	66	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	17%	Śr. personel ds. biznesu i administracji	17%	Spec. ds. technologii inf.-kom.	9%
Matematyczna i statystyczna	14%	143	Śr. personel ds. biznesu i administracji	27%	Spec. ds. ekonomicznych i zarządzania	20%	Spec. nauczania i wychowania	12%
Rolnicza, leśna i rybactwa	14%	192	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	16%	Śr. personel ds. biznesu i administracji	15%	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych itd.	9%
Ekonomiczna i administracyjna	12%	1172	Śr. personel ds. biznesu i administracji	19%	Spec. ds. ekonomicznych i zarządzania	18%	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych itd.	15%
Fizyczna	12%	246	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	23%	Spec. nauczania i wychowania	14%	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych itd.	12%
Artystyczna	9%	102	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	28%	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	19%	Spec. nauczania i wychowania	15%
Biologiczna	9%	200	Spec. nauczania i wychowania	20%	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	14%	Spec. ds. zdrowia	13%
Prawna	8%	86	Spec. z dziedzin prawa, społecznych i kultury	43%	Śr. personel ds. biznesu i administracji	9%	Spec. ds. ekonomicznych i zarządzania	7%
Inżynieryjno-techniczna	6%	426	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	26%	Spec. ds. technologii inf.-kom.	12%	Śr. personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	9%
Produkcji i przetwórstwa	6%	156	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	21%	Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych itd.	12%	Spec. ds. ekonomicznych i zarządzania	8%
Weterynaryjna	6%	12	Spec. ds. zdrowia	58%	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	25%	Śr. personel ds. biznesu	17%

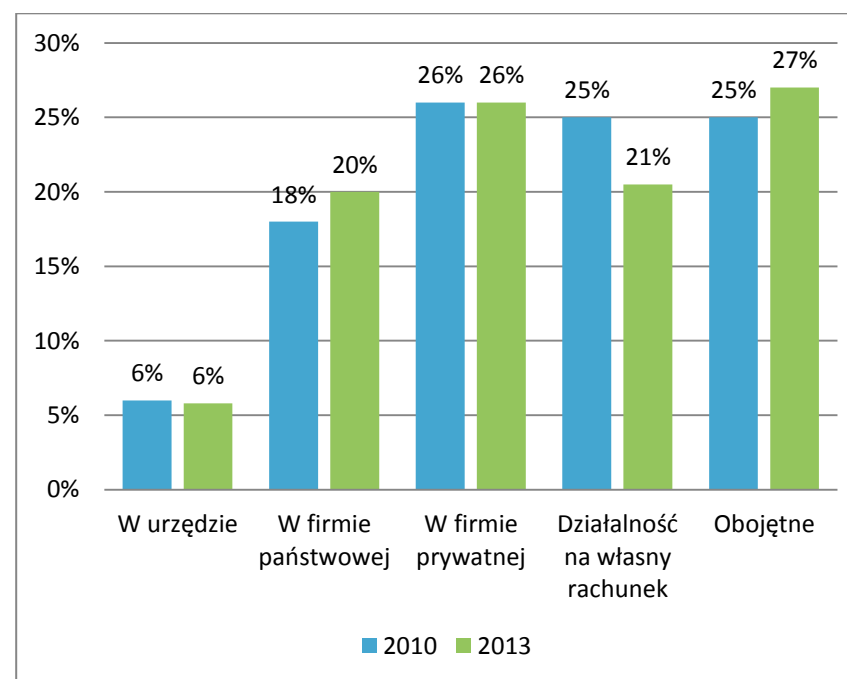
							i administracji	
Medyczna	6%	274	Spec. ds. zdrowia	41%	Śr. personel ds. zdrowia	15%	Śr. personel ds. biznesu i administracji	6%
Informatyczna	5%	154	Spec. ds. technologii inf.-kom.	25%	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	20%	Śr. personel ds. biznesu i administracji	12%
Architektury i budownictwa	4%	125	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	39%	Kierownicy ds. produkcji i usług	10%	Śr. personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	7%
Ochrony środowiska	4%	42	Spec. nauk fiz., mat. i techn.	29%	Spec. ds. technologii inf.-kom.	10%	Robotnicy budowlani itd. (z wył. elektryków)	10%

* $N_{2010}= 4020$, $N_{2013}= 3979$.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Dla dużej części studentów (27%) nie ma znaczenia, w jakim typie organizacji będą pracowali. Kolejne 26% preferuje firmy prywatne. W porównaniu do poprzedniej edycji badania, w okresie kryzysu wzrosła wśród studentów niechęć do podejmowania ryzyka. O cztery punkty procentowe spadł odsetek osób, które chciałyby prowadzić własną działalność gospodarczą. Dodatkowo, o 2 punkty procentowe wzrósł odsetek preferujących pracę w firmie państwowej.

Wykres 2.5. Preferencje związane z typem organizacji zatrudniającej

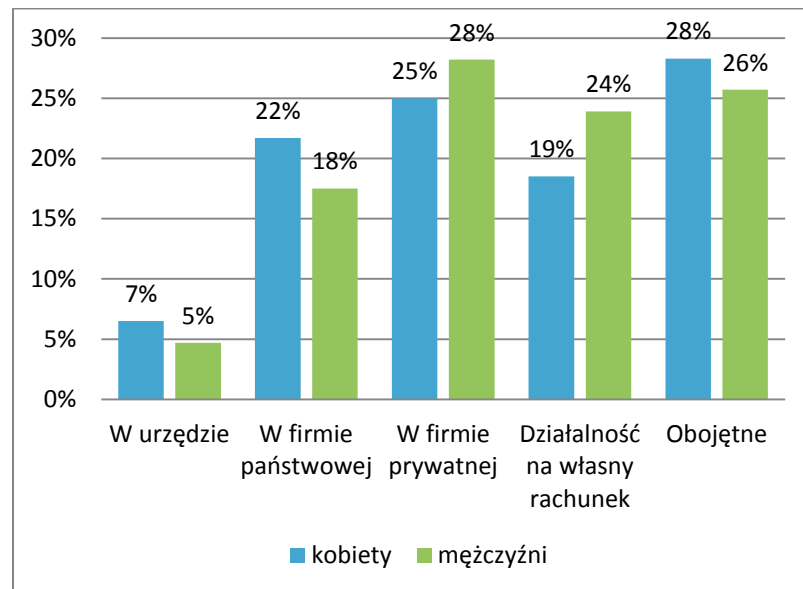

* $N_{2010}= 32878$, $N_{2013}= 31856$.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Warto podkreślić, że skłonność do wyboru bardziej ryzykownych typów organizacji zależy od płci. Mężczyźni częściej decydują się na działalność na własny rachunek oraz pracę w firmie prywatnej. Kobiety natomiast częściej preferują pracę w firmie państwowej lub pracę w urzędzie.

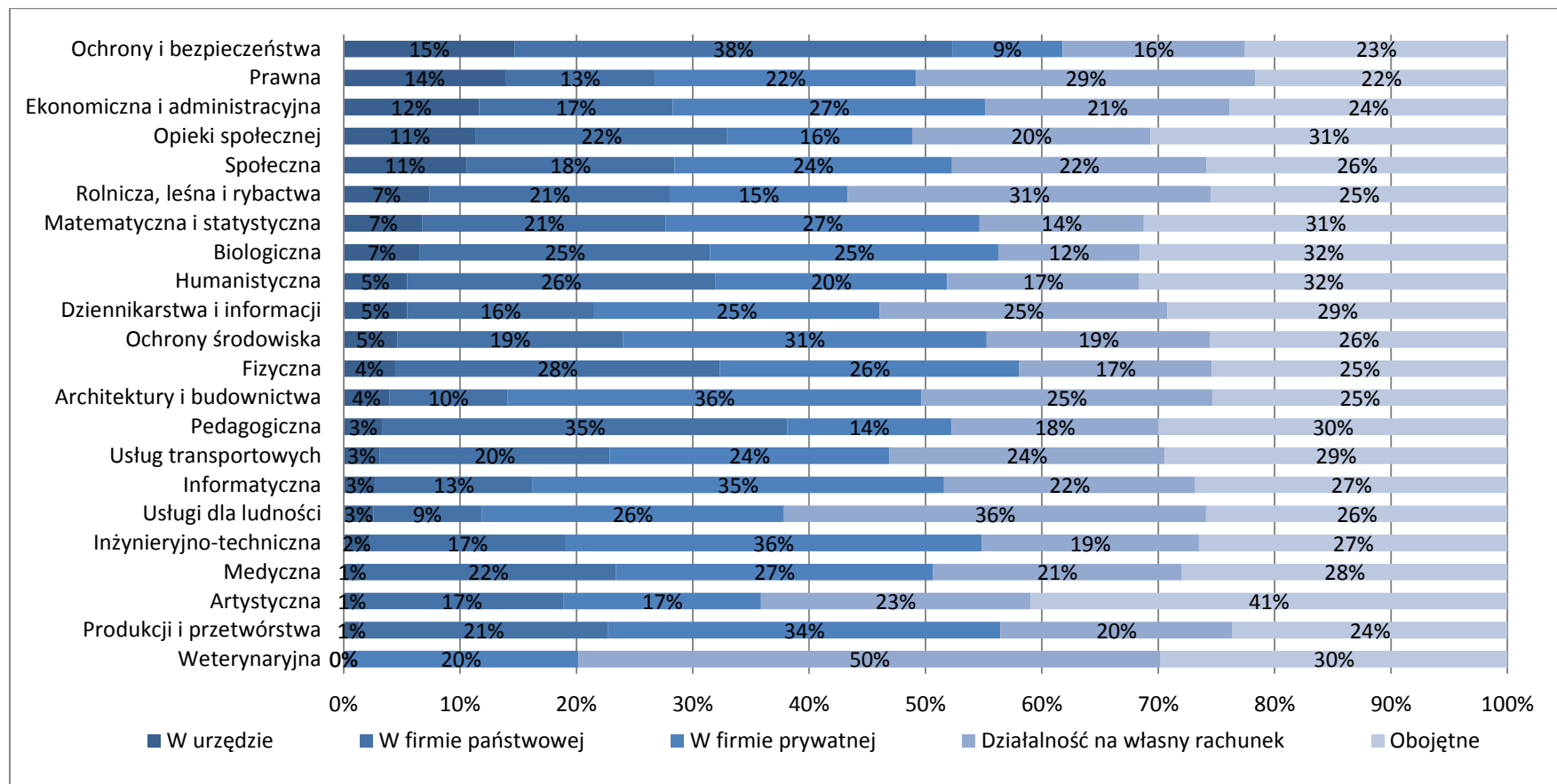
Wykres 2.6. Preferencje związane z typem organizacji zatrudniającej według płci

* N = 31071. Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Preferencje związane z typem organizacji warunkuje także kierunek studiów. Najczęściej na własną działalność decydują się studenci weterynarii, usług dla ludności, kierunków rolniczych, leśnych i rybactwa oraz prawnych. Pracę w urzędach preferują osoby z kierunków ochrony i bezpieczeństwa, prawnych czy ekonomicznych i administracyjnych. Natomiast firmy państwowe najczęściej są wybierane przez osoby z ochrony i bezpieczeństwa, kierunków pedagogicznych i fizycznych.

Wykres 2.7. Preferencje związane z typem organizacji w zależności od kierunku studiów

* N = 31856.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Oczekiwania zarobkowe studentów

W porównaniu do sytuacji sprzed dwóch lat, oczekiwania zarobkowe studentów dotyczące pierwszej pracy uległy nieznacznemu zwiększeniu. Najniższa pensja netto, za jaką polscy studenci podjęliby pracę wzrosła o 50 zł, do średniego poziomu 1876 zł netto. Za pensję stosunkowo zadowalającą można uznać wynagrodzenie w wysokości 2646 zł (wzrost o 28 zł). Natomiast za pensję, na jaką można liczyć przy dużym szczęściu studenci uznają wynagrodzenie wynoszące 3662 zł netto (spadek o 40 zł).

Tabela 2.4. Średnie oczekiwania zarobkowe studentów

	2010	2013
Pensja najniższa	1821,39	1876,84
Pensja stosunkowo zadowalająca	2618,60	2646,67
Pensja przy dużym szczęściu	3701,32	3662,01

* średnie obcięte 5%, $N_{2010}=31335$, $N_{2013}=30269$.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Z jednej strony, największy wzrost aspiracji zarobkowych można zauważyć wśród studentów kierunków weterynaryjnych

(w porównaniu z badaniami w 2010 r. wzrost średniej stosunkowo zadowalającej pensji o 13%), usług transportowych (wzrost o 9%), rolniczych, leśnych i rybactwa (wzrost o 5%). Z drugiej strony, spadek oczekiwań płacowych obserwuje się wśród studentów dziennikarstwa i informacji (spadek o 8%), architektury i budownictwa (spadek o 6%), ochrony i bezpieczeństwa (spadek o 6%) oraz artystycznych (spadek o 5%).

W IV edycji badania kierunek studiów także okazał się czynnikiem silnie różnicującym poziom aspiracji zarobkowych studentów. Studenci pedagogiki, opieki społecznej, usług dla ludności oraz kierunków humanistycznych zdecydowałoby się na podjęcie pracy za około 1600-1700 zł netto (pensja w miarę zadowalająca to 2000-2300 zł, a maksymalna to 2600-3200 zł). Te same grupy studentów cechowały się najniższymi wymaganiami zarobkowymi trzy lata temu.

Na drugim końcu kontinuum aspiracji znajdują się studenci nauk informatycznych, usług transportowych, prawnych i weterynaryjnych, dla których średnia pensja minimalna wynosi około 2200 zł, zadowalająca: 3000-3200 zł a maksymalna to 4000-5000 zł netto.

Tabela 2.5. Średnie oczekiwania zarobkowe studentów według kierunku studiów

Grupa kierunków	Pensja najniższa		Pensja w miarę zadowalająca		Pensja przy dużym szczęściu		Różnica zadowalającej pensji
	2010	2013	2010	2013	2010	2013	
Pedagogiczna	1522,5	1615,56	2098,74	2207,42	2835,62	2824,58	4,9%
Opieki społecznej	1553,22	1572,19	2188,33	2089,7	2212,53	2612,41	-4,7%
Usługi dla ludności	1660,25	1701,2	2306,36	2329,08	3242,84	3199,94	1,0%
Humanistyczna	1679,37	1732,18	2419,81	2396,17	3274,64	3237,19	-1,0%
Biologiczna	1726,24	1723,34	2455,57	2385,95	3437,31	3250,47	-2,9%
Spoleczna	1736,31	1748,92	2517,68	2443,57	3597,24	3360,39	-3,0%
Rolnicza, leśna i rybactwa	1756,13	1786,49	2377,46	2505,02	3314,24	3288,8	5,1%
Ekonomiczna i adm.	1779,2	1876,5	2537,85	2645,05	3603,63	3735,69	4,1%
Fizyczna	1789,69	1792,32	2560,04	2506,13	3636,82	3583,02	-2,2%
Dziennikarstwa i informacji	1792,89	1645,67	2522,93	2342,41	3707,11	3476,35	-7,7%
Matematyczna i statyst.	1844,2	1918,24	2738,92	2768,69	3316,88	3805,59	1,1%
Ochrony środowiska	1918,01	1863,73	2710,86	2621,23	3844,03	3703,4	-3,4%
Medyczna	1943,73	1916,73	2789,67	2744,23	3890,16	3510,66	-1,7%
Usług transportowych	2004,24	2190,92	2993,95	3277,17	4716,37	4970,13	8,6%
Prawna	2027,11	2155,69	3058,1	2964,11	4591,41	4070,66	-3,2%
Weterynaryjna	2029,27	2138,89	2834,54	3264,96	4457,33	4414,96	13,2%
Architektury i budownictwa	2036,81	1978,58	3015,95	2854,98	4598,73	4135,5	-5,6%
Produkcji i przetwórstwa	2042,1	2007,93	2923,53	2806,07	4236,49	3849,84	-4,2%
Artystyczna	2058,95	2023,97	3054,25	2905,09	4624,36	4320,22	-5,1%
Ochrony i bezpieczeństwa	2092,93	1830,25	2798,18	2650,24	3868,58	3858,14	-5,6%
Inżynieryjno-techniczna	2146,02	2115,85	3171,69	3051,79	4596,33	4438,14	-3,9%
Informatyczna	2266,37	2271,58	3301,08	3284,56	4881	4717,6	-0,5%

* średnie obcięte 5%, $N_{2010}=31335$, $N_{2013}=30269$

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Szereg czynników wpływa na poziom aspiracji zarobkowych. Wśród nich warto wymienić między innymi fakt studiowania w głównym ośrodku akademickim czy płeć osoby studiującej. O najwyższe wynagrodzenia ubiegają się najczęściej studenci z Warszawy, choć dążenia te nie są

dalekie od aspiracji studiujących w Poznaniu lub Wrocławiu. Dodatkowo, w obrębie tych samych grup kierunków, kobiety mają niższe oczekiwania zarobkowe niż mężczyźni.

Tabela 2.6. Średnie oczekiwania zarobkowe studentów według kierunku studiów oraz płci * średnie obcięte 5%, N=3001. Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Grupa kierunków	Pensja najniższa		Pensja w miarę zadowalająca		Pensja przy dużym szczęściu	
	K	M	K	M	K	M
Opieki społecznej	1557,53	1611,36	2054,76	2190,95	2589,92	2783,60
Pedagogiczna	1559,26	1864,93	2123,59	2548,84	2712,00	3398,42
Dziennikarstwa i informacji	1601,22	1876,48	2206,33	2870,92	3203,30	4423,02
Rolnicza, leśna i rybactwa	1652,22	1963,33	2322,62	2701,25	3098,91	3502,91
Usługi dla ludności	1669,22	1816,83	2235,94	2612,91	3038,39	3909,80
Biologiczna	1685,98	1847,02	2322,34	2612,84	3147,67	3609,91
Społeczna	1692,64	1869,32	2353,73	2654,61	3260,77	3679,19
Humanistyczna	1701,12	1816,19	2323,64	2587,80	3129,74	3533,91
Ochrony i bezpieczeństwa	1708,13	2032,70	2466,65	2958,61	3594,83	4319,56
Fizyczna	1769,59	1889,28	2445,44	2665,48	3477,61	3856,45
Ochrony środowiska	1795,83	2035,23	2537,31	2845,10	3590,21	3966,47
Ekonomiczna i administracyjna	1811,44	1998,10	2519,09	2867,39	3514,04	4225,81
Matematyczna i statystyczna	1814,22	2129,20	2603,97	3086,77	3657,05	4346,67
Medyczna	1827,41	2243,53	2585,56	3297,86	3323,15	4243,34
Architektury i budownictwa	1865,30	2120,69	2691,49	3067,05	3835,39	4494,41
Produkcji i przetwórstwa	1894,91	2170,14	2595,90	3078,81	3470,92	4388,44
Usług transportowych	1958,78	2261,03	2933,39	3379,53	4164,48	5200,54
Artystyczna	1969,92	2126,44	2774,78	3118,44	4060,62	4771,72
Inżynierijno-techniczna	1976,11	2187,00	2866,84	3149,51	4199,66	4585,35
Weterynaryjna	2035,19	2423,46	3262,96	3327,16	3981,42	11271,60
Informatyczna	2058,77	2343,68	2954,82	3415,82	3995,13	5067,56
Prawna	2119,38	2328,82	2881,15	3161,56	3881,39	4469,92

Inwestowanie w siebie, czyli jak studenci zwiększają swoje szanse na rynku pracy

Czy studenci aktywnie uczestniczą w kursach/szkoleniach ?

Jaka jest tematyka tych szkoleń ?

Jakie czynniki zwiększają skłonność studentów do uczestnictwa ?

w kursach/szkoleniach, a jakie zmniejszają ?

Czy studenci w toku studiów brali udział w stażach/praktykach ?

Jakie czynniki zwiększają skłonność do uczestnictwa w stażach/praktykach ?

Czy studenci w toku studiów angażowali się w dodatkowe aktywności ?

Jakie czynniki zwiększają skłonność do angażowania się w dodatkowe aktywności w toku studiów ?

Czy studenci korzystają z pomocy doradcy zawodowego ?

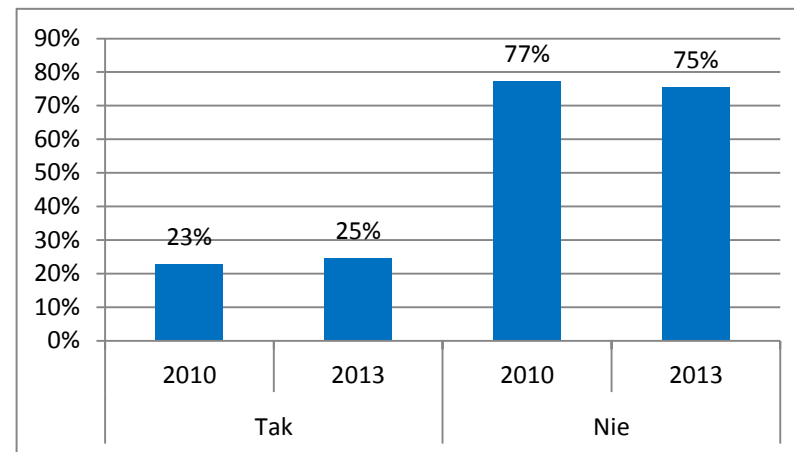

Uczestnictwo studentów w kursach/szkoleniach

Zważywszy na specyfikę okresu, jakim są studia, w którym to młodzi ludzie powinni aktywnie uczestniczyć nie tylko w obowiązkowych zajęciach, ale też angażować się w dodatkowe aktywności, należy stwierdzić, że polscy studenci są raczej dość „leniwi” w tej materii. W ciągu ostatniego roku $\frac{3}{4}$ badanych studentów nie uczestniczyło w żadnych dodatkowych szkoleniach, kursach czy warsztatach realizowanych poza programem studiów. Wskaźnik ten pozostaje na mniej więcej tym samym poziomie co trzy lata temu, kiedy to takich osób było nieznacznie więcej, tj. 77%.

Co więcej, wynik ten zaskakuje w kontekście zmian, które są widoczne obecnie w sposobie kształcenia w szkołach wyższych – istnieje coraz większa presja zewnętrzna, aby aktywizować studentów, m.in. poszerzając ofertę kształcenia o zajęcia nieobowiązkowe prowadzone w formie kursów czy szkoleń. Biorąc ponadto pod uwagę fakt, że badani byli studenci ostatnich lat studiów oraz e uwzględniono w pytaniu wszelkie formy kursów/szkoleń (włącznie z kursami językowymi), można sformułować dość pesymistyczne wnioski na temat niskiej aktywności studentów w kształtowaniu własnego port folio kompetencyjnego. Pociuszające jest jednak to, że aktywność ta przeciętnie nieco wzrosła (między 2010 r. a 2013 r.), przy czym wzrost ten nie jest taki sam w przypadku studentów różnych kierunków oraz różnego typów szkół.

Wykres 3.1. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w jakichkolwiek kursach, szkoleniach, warsztatach, prywatnych lekcjach itp. poza zajęciami organizowanymi standardowo w toku studiów?

* N₂₀₁₀= 33272, N₂₀₁₃= 32100.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Poziom aktywności szkoleniowej studentów zależy od kierunku, na jakim się kształcą. Najwyższy odsetek doksztalających się poza tokiem studiów jest wśród studentów kierunków z grup: kształcenie (ponad 31% w 2013 r.), zdrowie i opieka społeczna (27,3% w 2013 r.) oraz usługi (26,6% w 2013 r.). Równocześnie wśród studentów z grup kształcenie oraz zdrowie i opieka społeczna można było zauważyć największe różnice pomiędzy dwoma turami badania. Co może cieszyć, wzrósł też odsetek doksztalających się studentów kierunków technicznych, przemysłowych i budowniczych (wzrost o 6 punktów procentowych). Najmniej aktywni w tym względzie byli studenci nauk humanistycznych i sztuki, nauki, a także rolnictwa (choć w przypadku ostatniej grupy kierunków można zaobserwować wzrost aktywności między dwoma punktami pomiarowymi).

Tabela 3.1. Fakt uczestniczenia w kursach szkoleniach, warsztatach, prywatnych lekcjach itp. poza zajęciami organizowanymi standardowo w toku studiów a kierunek studiów badanego

Grupa kierunków	Tak		Nie		N	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Kształcenie	24,3%	31,3%	75,7%	68,7%	3092	2288
Nauki humanistyczne i sztuka	21,6%	18,7%	78,4%	81,3%	4541	3943
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	25,7%	25,4%	74,3%	74,6%	10765	9464
Nauka	19,8%	20,8%	80,2%	79,2%	4178	4202
Zdrowie i opieka społeczna	22,3%	27,3%	77,7%	72,7%	2822	2288
Technika, przemysł, budownictwo	19,7%	25,7%	80,3%	74,3%	5109	6866
Rolnictwo	17,2%	22,5%	82,8%	77,5%	711	894
Usługi	24,0%	26,6%	76,0%	73,4%	1930	2143
Ogółem	22,8%	24,6%	77,2%	75,4%	33148	32088

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Niezależnie od kierunku studiów, kobiety częściej niż mężczyźni decydują się w trakcie studiów na dodatkowe doksztalcenie. Różnica ta jest szczególnie widoczna w przypadku kierunków związanych ze zdrowiem i opieką społeczną (29,2% studentek doksztala się w porównaniu z 22,5% studentów), naukami społecznymi, gospodarką i prawem (odpowiednio 27,8% i 21,2%) oraz usługami (29,1% oraz 22,5%). Zaobserwowano także wyraźny wzrost aktywności szkoleniowej wśród kobiet studiujących na kierunkach z grup: zdrowie i opieka społeczna, technika, przemysł i budownictwo oraz rolnictwo.

Tabela 3.2. Odsetek uczestniczących w kursach szkoleniach, warsztatach, prywatnych lekcjach itp. poza zajęciami organizowanymi standardowo w toku studiów a kierunek studiów i płeć badanego

Grupa kierunków	2010		2013	
	kobieta	mężczyzna	kobieta	mężczyzna
Kształcenie	24,9%	21,4%	31,7%	31,1%
Nauki humanistyczne i sztuka	23,2%	18,3%	20,2%	15,0%
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	28,2%	21,5%	27,8%	21,2%
Nauka	20,1%	19,6%	22,4%	18,6%
Zdrowie i opieka społeczna	22,3%	22,6%	29,2%	22,5%
Technika, przemysł, budownictwo	19,5%	19,9%	27,4%	24,9%
Rolnictwo	18,6%	14,7%	24,9%	20,8%
Usługi	27,1%	18,6%	29,1%	22,5%
Ogółem	24,5%	20,2%	26,5%	21,8%
N (suma z płeć)	20666	11932	18951	12333

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Istnieje duża zmienność w zakresie aktywności szkoleniowej studentów uczelni niepublicznych i publicznych, jeśli porównamy ze sobą badania przeprowadzone w 2010 r. oraz w 2013 r. W 2013 r. studenci uczelni publicznych przeciętnie nieco częściej niż ich koledzy ze szkół niepublicznych kształcili się poza uczelnią, choć w 2010 r. proporcje te były prawie dokładnie odwrotne. O ile odsetek studentów z kierunków technika przemysł budownictwo oraz kształcenie szkolących się poza uczelnią w 2010 r. na obu typach uczelni był mniej więcej taki sam, o tyle już w 2013 r. studenci publicznych uczelni znacznie częściej uczestniczyli w kursach, szkoleniach czy warsztatach, a przewaga ta wyniosła aż kilkanaście procent¹⁰. Za wzrost odsetka kształcących się na uczelniach publicznych odpowiadają głównie następujące kierunki, w przypadku których odnotowano największe różnice in plus pomiędzy latami 2010 i 2013: kształcenie, zdrowie i opieka społeczna, technika przemysł i budownictwo oraz usługi. Początkowo może zaskakiwać bardzo wysoki odsetek szkolących się studentów uczelni niepublicznych z grupy kierunków zdrowie i opieka społeczna (29% w 2010 r. i 32% w 2013 r.). Wynika on głównie z wewnętrznego zróżnicowania grupy, w skład której wchodzi zarówno kierunki lekarskie, jak i związane z opieką społeczną.

¹⁰ Wynik ten należy interpretować z pewną ostrożnością, co wynika z różnic na poziomie pojedynczych kierunków kształcenia, które można zaobserwować pomiędzy szkołami publicznymi i niepublicznymi. Przykładowo, najczęściej występującym kierunkiem technicznym na uczelniach niepublicznych jest budownictwo, a w grupie uczelni publicznych mamy do czynienia ze zdecydowanie większym zróżnicowaniem w ofercie kształcenia.

Tabela 3.3. Odsetek uczestniczących w kursach szkoleniach, warsztatach, prywatnych lekcjach itp. poza zajęciami organizowanymi standardowo w toku studiów a kierunek studiów badanego i typ szkoły wyższej

Grupa kierunków	2010		2013		2010	2013
	niepubliczna	publiczna	niepubliczna	publiczna	N (suma z typ szkoły)	
Kształcenie	26,2%	24,2%	15,0%	31,7%	2962	2228
Nauki humanistyczne i sztuka	18,9%	21,8%	20,0%	18,7%	4319	3843
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	24,4%	25,9%	18,2%	26,0%	9364	8649
Nauka	22,8%	19,7%	28,2%	20,5%	4042	4052
Zdrowie i opieka społeczna	29,3%	21,8%	32,5%	27,2%	2641	2209
Technika, przemysł, budownictwo	20,6%	19,7%	6,8%	25,9%	5075	6776
Rolnictwo		17,2%		22,5%	711	894
Usługi	27,9%	22,8%	27,1%	26,5%	1480	1822
Ogółem	24,9%	22,6%	21,0%	24,8%	30594	30473

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Dostępność i konkurencyjność oferty dodatkowych kursów (większa w dużych miastach) nie ma wpływu na podjęcie decyzji o doksztalceniu. Największy odsetek uczestniczących w fakultatywnych zajęciach jest wśród studentów z Katowic, Wrocławia, Gdańska i Łodzi (27% - 29%). Jednak w przypadku takich ośrodków akademickich jak Warszawa, Lublin czy Poznań odsetek ten jest zbliżony do odsetka osób studiujących w mniejszych miastach (20% - 23%).

Tabela 3.4. Odsetek uczestniczących w kursach szkoleniach, warsztatach, prywatnych lekcjach itp. poza zajęciami organizowanymi standardowo w toku studiów a kierunek studiów badanego i ośrodek akademicki, w którym studiuje

Grupa kierunków	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inny ośrodek	
2010	Kształcenie	17%	25%	36%	23%	35%	24%	30%	21%	30%
	Nauki humanistyczne i sztuka	25%	25%	23%	24%	27%	21%	24%	17%	23%
	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	23%	32%	34%	23%	30%	28%	27%	21%	24%
	Nauka	20%	17%	27%	18%	15%	16%	26%	19%	15%
	Zdrowie i opieka społeczna	13%	32%	19%	23%	31%	16%	26%	22%	34%
	Technika, przemysł, budownictwo	25%	8%	19%	21%	26%	17%	19%	16%	22%
	Rolnictwo	8%			17%	21%		17%	16%	13%
	Usługi	22%	18%	63%	27%	42%	18%	23%	20%	24%
Ogółem	22%	22%	29%	22%	27%	21%	25%	19%	23%	
N (suma z ośrodek)	417 3	170 5	158 0	3805	2049	1823	2451	1304 2	2520	
2013	Kształcenie	31%	39%	37%	15%	43%	27%	27%	24%	54%
	Nauki humanistyczne i sztuka	18%	31%	22%	14%	15%	26%	15%	14%	33%
	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	26%	30%	32%	23%	27%	31%	18%	20%	34%
	Nauka	20%	21%	23%	26%	20%	22%	23%	19%	22%
	Zdrowie i opieka społeczna	21%	50%	33%	36%	17%	26%	20%	25%	58%
	Technika, przemysł, budownictwo	22%	23%	10%	35%	23%	24%	19%	24%	25%
	Rolnictwo	23%			31%	32%		21%	15%	25%
	Usługi	23%	23%	57%	35%	19%	30%	26%	26%	24%
Ogółem	23%	28%	28%	26%	22%	27%	20%	21%	29%	
N (suma z ośrodek)	376 1	165 7	127 8	3908	1945	1664	2461	1333 9	2067	

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Jak wspomniano wcześniej, aktywność szkoleniową studentów należy rozpatrywać w kontekście kierunku, na którym się kształcą. Biorąc pod uwagę powyższy aspekt, można zauważyć, że pomiędzy latami 2010- 2013 nieco zmieniły się wzory aktywności studentów w poszczególnych ośrodkach akademickich. I tak, w przypadku:

1. KRAKOWA – istotnie zmalał odsetek doksztalających się studentów z następujących grup kierunków: kształcenie, nauki humanistyczne i sztuka, a wzrosły odsetki szkolących się w grupach: nauka, zdrowie i opieka społeczna, technika, przemysł i budownictwo, rolnictwo i usługi.

W przypadku tego ośrodka można zatem zaobserwować niebezpieczną tendencję do polaryzowania się rynku przyszłych absolwentów: ci, którzy i tak mają lepszą sytuację rynkową, równocześnie mają też większe możliwości i/lub chęci doszkolenia się w trakcie studiów.

2. WARSZAWA - istotnie zmalał odsetek doksztalających się studentów z następujących grup kierunków: nauki humanistyczne i sztuka, a wzrosły odsetki szkolących się w grupach: kształcenie, nauka, zdrowie i opieka społeczna i rolnictwo.
3. GDAŃSK – nie zanotowano żadnych istotnych spadków w tym zakresie, wzrosły natomiast odsetki szkolących się w grupach: kształcenie, nauki humanistyczne i sztuka, nauka, zdrowie i opieka społeczna, technika przemysł i budownictwo oraz usługi. W ośrodku tym zaobserwowano bardzo duży wzrost aktywności szkoleniowej wśród kształcących się studentów z grupy technika, przemysł, budownictwo (o 15 punktów procentowych).

4. KATOWICE - istotnie zmalał odsetek doksztalających się studentów z następujących grup kierunków: nauka, technika, przemysł i budownictwo oraz usługi, a wzrosły odsetki szkolących się w grupie zdrowie i opieka społeczna.

W przypadku tego ośrodka widać tendencję odwrotną niż w Krakowie: zmalała skłonność do doksztalania się wśród studiujących kierunki dające relatywnie większe szanse na rynku.

5. LUBLIN – nastąpił znaczny spadek odsetka doksztalających studentów z grup: usługi (o 23 punkty procentowe), nauki humanistyczne i sztuka, zdrowie i opieka społeczna, a wzrost dotyczy takich grup, jak kształcenie, nauka i rolnictwo.
6. ŁÓDŹ – wzrosła aktywność studentów wszystkich grup kierunków studiów, niektórych w stopniu znacznym: usługi aż o 12 punktów procentowych, zdrowie i opieka społeczna o 10 punktów procentowych.
7. POZNAŃ – niewielki wzrost dotyczy wyłącznie studentów rolnictwa i usług, w przypadku pozostałych grup kierunków odnotowano spadek.
8. WROCŁAW – podobnie jak w Łodzi, również i tu nastąpił duży wzrost odsetka osób doksztalających się właściwie w każdej grupie kierunków, choć w szczególności dotyczy to: kształcenia oraz zdrowia i opieki społecznej (w obu przypadkach aż o 24 punkty procentowe), nauk humanistycznych i sztuki, nauk społecznych, gospodarki, prawa oraz rolnictwa.
9. INNE OŚRODKI – widoczny jest wzrost aktywności szkoleniowej ogółem (szczególnie wyraźny w przypadku techniki, przemysłu i budownictwa oraz usług), jednak

studenci kierunków: nauki humanistyczne i sztuka, nauki społeczne, gospodarka i prawo, jak również rolnictwo, nieco rzadziej niż trzy lata temu deklarowali uczestnictwo w szkoleniach.

Tabela 3.5. Tematyka odbytych kursów i szkoleń

Tematyka kursu	Procent		N	
	2010	2013	2010	2013
Języki obce	34,7%	24,6%	2566	1867
Informatyka, komputery	10,5%	17,8%	773	1351
Księgowość i finanse	8,2%	8,3%	604	634
Zarządzanie	8,8%	11,7%	652	889
Marketing, handel, obsługa klienta	5,5%	6,8%	410	513
Tematyka prawna	2,9%	2,7%	216	203
Rozwój osobisty, kompetencje ogólne	25,4%	21,1%	1879	1598
Motoryzacja	2,5%	2,2%	182	170
Budownictwo i przemysł	4,7%	7,9%	347	598
Usługi osobiste. gastronomia, rekreacja	16,5%	15,7%	1218	1193
Tematyka medyczna, praca socjalna, psychologia, pierwsza pomoc	14,1%	14,4%	1046	1090
Szkolnictwo, edukacja, pedagogika, kultura	18,7%	13,8%	1384	1048
BHP, Ppoż	1,9%	1,5%	140	113
Inne	7,6%	10,4%	560	786
Ogółem	162,0%	158,8%	11978	12051

* procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość dokonania wielokrotnego wyboru.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Jeśli już studenci decydują się na dodatkowe kursy, to wybierają takie, które umożliwiają zdobycie kompetencji lub kwalifikacji zazwyczaj poszukiwanych przez pracodawców.

Wśród tych, którzy decydują się na doksztalcanie w systemie pozaformalnym, największą popularnością wciąż cieszą się kursy językowe – w 2013 r. brało w nich udział prawie 35% spośród wszystkich doksztalających się studentów (choć widoczny jest tu spory spadek w stosunku do danych z 2010 r.) oraz kursy związane z rozwojem osobistym i kompetencjami ogólnymi, obejmujące takie tematy jak: komunikacja interpersonalna, autoprezentacja i wystąpienia publiczne, asertywność, zarządzanie czasem, radzenie sobie ze stresem, umiejętność pracy w grupie, praca zespołowa czy przygotowanie CV, listów motywacyjnych. Często studenci doksztalcają się też w obszarach takich, jak: usługi osobiste, gastronomia i rekreacja, kursy medyczne, praca socjalna, psychologia, pierwsza pomoc, szkolnictwo, edukacja, pedagogika. Większym zainteresowaniem niż dwa lata wcześniej cieszyły się kursy związane z informatyką i obsługą komputera oraz budownictwem i przemysłem. Do najmniej popularnych kursów nadal należą te związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, przeciwpożarowe, jak również dotyczące tematyki prawnej i motoryzacji.

Tabela 3.6. Tematyka odbytych kursów i szkoleń a kierunek, na którym kształcą się badani

Tematyka kursu	2010									2013								
	KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE, GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI	N 2010	KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE, GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI	N2013		
Języki obce	19%	45%	42%	30%	26%	28%	27%	30%	2555	8%	35%	33%	20%	13%	23%	15%	23%	1867
Informatyka, komputery	2%	4%	6%	32%	1%	27%	1%	6%	770	3%	6%	10%	41%	1%	39%	5%	12%	1351
Księgowość i finanse	1%	3%	17%	5%	3%	5%	4%	3%	603	1%	2%	19%	8%	0%	5%	4%	2%	634
Zarządzanie	4%	4%	14%	8%	1%	10%	12%	4%	647	4%	5%	17%	9%	2%	17%	5%	9%	889
Marketing, handel, obsługa klienta	3%	4%	11%	3%	2%	3%	2%	1%	410	3%	6%	15%	3%	2%	4%	3%	2%	513
Tematyka prawna	2%	1%	6%	1%	0%	0%	0%	0%	216	1%	2%	7%	1%	1%	1%	0%	1%	203
Rozwój osobisty, kompetencje ogólne	22%	19%	35%	18%	14%	26%	28%	16%	1874	19%	24%	27%	23%	12%	16%	25%	14%	1598
Motoryzacja	2%	3%	2%	3%	3%	2%	4%	2%	182	1%	3%	2%	1%	1%	2%	7%	5%	170
Budownictwo i przemysł	0%	1%	2%	5%	0%	23%	3%	3%	345	0%	2%	1%	6%	2%	22%	5%	20%	598
Usługi osobiste. gastronomia, rekreacja	39%	14%	8%	9%	24%	4%	17%	64%	1218	47%	14%	7%	4%	37%	4%	18%	45%	1193
Tematyka medyczna, praca socjalna, psychologia, pierwsza pomoc	18%	8%	6%	7%	87%	4%	26%	5%	1046	25%	3%	4%	7%	100%	3%	25%	5%	1090
Szkolnictwo, edukacja, pedagogika, kultura	44%	35%	12%	19%	6%	13%	7%	17%	1376	44%	42%	7%	14%	2%	7%	4%	4%	1048
BHP, Ppoż	1%	2%	1%	1%	1%	4%	11%	2%	140	0%	2%	1%	2%	1%	2%	1%	2%	113
Inne	6%	5%	9%	10%	4%	9%	23%	4%	559	4%	5%	13%	12%	3%	8%	39%	14%	786

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Pod względem tematu wybierane kursy stanowią uzupełnienie lub kontynuację tematyki studiów badanych osób. Zdecydowana większość studentów uczących się na kierunkach zdrowie i opieka społeczna w wolnym czasie podnosi swoje kompetencje właśnie w tej dziedzinie. Także studenci kierunków pedagogicznych chętniej wybierali kursy bardziej lub mniej związane z ich przyszłą pracą, tj. z zakresu szkolnictwa, edukacji, pedagogiki i kultury, ale także

usług osobistych, gastronomii i rekreacji. Do preferowanych przez studentów nauk humanistycznych i sztuki, a także nauk społecznych, gospodarki i prawa tematów należą natomiast nauka języka obcego oraz rozwój osobisty i kompetencje ogólne. Studenci nauki oraz techniki, przemysłu i budownictwa najchętniej dokształcają się na kursach informatycznych, ale też interesuje ich tematyka związana z budownictwem i przemysłem. Studenci usług

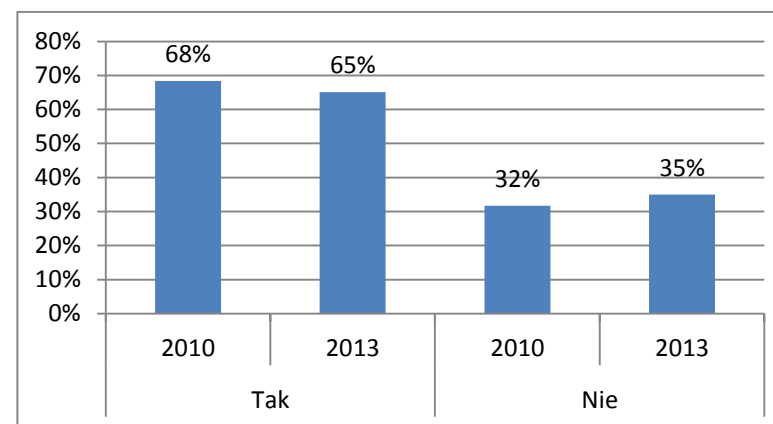
najczęściej wybierają kursy dotyczące usług osobistych, gastronomii i rekreacji.

Uczestnictwo studentów w stażach/praktykach

Ponad 1/3 studentów zadeklarowała, że w czasie studiów nie brała udziału w żadnych praktykach ani stażach. Odsetek takich studentów nie zmniejsza się, a wręcz przeciwnie – jest nieco wyższy niż w 2010 roku. Dane te mogą niepokoić, szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę fakt, że świadomość potrzeby zdobywania doświadczenia zawodowego wśród młodych osób jest coraz bardziej powszechna, a praktyka zawodowa lub staż powinny być stałym i obowiązkowym elementem każdego programu kształcenia.

Być może taki stan rzeczy tłumaczy to, że w badaniu uczestniczyli studenci, z których część dopiero będzie miała okazję realizować staż lub praktykę w trakcie dalszej nauki, na ostatnim roku studiów. Należy jednak postawić pytanie, czy większe zaangażowanie studentów w wykonywanie obowiązków czysto zawodowych i tym samym zdobywanie wiedzy i umiejętności potrzebnych w toku pracy zawodowej nie powinno mieć miejsca nieco wcześniej niż na ostatnim roku studiów.

Wykres 3.2. Czy w czasie studiów brał(a) Pan(i) udział w jakichkolwiek stażach bądź praktykach?

* N2010= 33272, N2013= 32100.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Najwyższy wskaźnik uczestnictwa w stażach i praktykach zaobserwowano wśród studentów na kierunkach związanych ze zdrowiem i opieką społeczną oraz kształceniem, czyli na kierunkach, na których nauka praktyczna jest ważnym elementem kształcenia (odpowiednio 88,2% oraz 77%). Najniższy wskaźnik odnotowano natomiast na studiach ścisłych (57%), a także na studiach technicznych (55,1%). Ponadto, co może wydać się zaskakujące, udział studentów obu grup w tego typu formach kształcenia zmniejszył się pomiędzy 2010 r. a 2013 r. Może to wynikać z nieco odmiennego trybu, w jakim prowadzone są te studia – zdarza się, że prawdziwa praktyka zawodowa odbywa się już po uzyskaniu tytułu inżyniera lub magistra inżyniera. Niemniej należy postawić pytanie, czy - zwłaszcza w przypadku kierunków technicznych i budowniczych - nauka nie powinna odbywać się na zasadzie systemu dualnego, w ścisłej łączności z praktyką zawodową.

Tabela 3.7. Udział w stażach/praktykach a kierunek studiów badanego

Grupa kierunków	Tak		Nie		N	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Kształcenie	75,8%	77,0%	24,2%	23,0%	3091	2288
Nauki humanistyczne i sztuka	58,8%	62,7%	41,2%	37,3%	4542	3943
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	67,2%	68,1%	32,8%	31,9%	10764	9465
Nauka	65,6%	57,0%	34,4%	43,0%	4178	4202
Zdrowie i opieka społeczna	83,4%	88,2%	16,6%	11,8%	2821	2289
Technika, przemysł, budownictwo	67,2%	55,1%	32,8%	44,9%	5109	6865
Rolnictwo	71,4%	73,5%	28,6%	26,5%	711	894
Usługi	71,3%	62,6%	28,7%	37,4%	1930	2143
Ogółem	68,4%	65,1%	31,6%	34,9%	33146	32089

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Wartość wskaźnika uczestnictwa kobiet w stażach lub praktykach w trakcie studiów, w przypadku prawie wszystkich kierunków kształcenia, jest wyższa niż wartość analogicznego wskaźnika obliczonego dla mężczyzn. Różnica ta utrzymuje się na podobnym poziomie od 2010 r. Wyjątkiem jest kierunek zdrowie i opieka społeczna, gdzie odsetek mężczyzn uczestniczących w stażach lub praktykach jest nieco wyższy (89,6% mężczyźni i 87,8% kobiety).

Tabela 3.8. Odsetek uczestniczących w stażach/praktykach a kierunek studiów i płeć badanego

Grupa kierunków	2010		2013	
	kobieta	mężczyzna	kobieta	mężczyzna
Kształcenie	78,00%	67,60%	78,70%	69,90%
Nauki humanistyczne i sztuka	61,10%	54,20%	63,90%	60,00%
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	70,60%	60,90%	70,70%	63,40%
Nauka	70,50%	60,70%	64,30%	49,30%
Zdrowie i opieka społeczna	83,10%	84,80%	87,80%	89,60%
Technika, przemysł, budownictwo	69,30%	66,00%	57,40%	53,40%
Rolnictwo	71,00%	71,30%	75,70%	68,30%
Usługi	74,30%	66,40%	65,00%	58,00%
Ogółem	71,40%	63,60%	69,10%	58,90%
N (suma z płeć)	20669	11933	18948	12334

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Odsetek tych, którzy uczestniczyli w stażach lub praktykach w trakcie studiów nie różni się znacznie, jeśli porównujemy ze sobą sumę wskazań z obu typów szkół, czyli jednostek publicznych i niepublicznych. Spore różnice są widoczne dopiero podczas analizy odpowiedzi studentów z poszczególnych kierunków kształcenia.

Osoby studiujące na kierunkach związanych z szeroko pojętym kształceniem, ale realizowanych na uczelniach niepublicznych, częściej były stażystami i praktykantami niż te z uczelni publicznych. Taka sama sytuacja ma miejsce w przypadku studentów kierunków przygotowujących do pracy w sektorze usług:

ponad 77% studiujących na uczelni niepublicznej miało już za sobą staż lub praktykę – tj. o 17% więcej niż na uczelniach publicznych. Odwrotnie jest w przypadku takich kierunków jak: zdrowie i opieka społeczna, nauki humanistyczne i sztuka oraz nauka – udział w stażu bądź praktykach częściej deklarują studenci szkół publicznych, choć może to być efektem różnic w ofercie kształcenia (chodzi tu o konkretne kierunki) uczelni publicznych i niepublicznych.

Tabela 3.9. Odsetek uczestniczących w stażach/praktykach a kierunek studiów badanego i typ szkoły wyższej

Grupa kierunków	2010		2013	
	niepubliczna	publiczna	niepubliczna	publiczna
Kształcenie	85,4%	75,4%	88,3%	76,7%
Nauki humanistyczne i sztuka	51,4%	59,2%	58,0%	62,9%
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	63,6%	67,7%	67,3%	68,2%
Nauka	50,7%	66,1%	55,7%	57,0%
Zdrowie i opieka społeczna	87,4%	83,2%	75,0%	88,6%
Technika, przemysł, budownictwo	38,2%	67,4%	58,4%	55,0%
Rolnictwo		71,4%		73,5%
Usługi	77,8%	69,4%	77,6%	60,0%
Ogółem	66,8%	68,5%	68,4%	64,9%
N (suma z typ szkoły)	2554	30593	1613	30473

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 3.10. Odsetek uczestniczących w stażach/praktykach a kierunek studiów badanego i ośrodek akademicki, w którym studiuje

Grupa kierunków	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne
	2010								
Kształcenie	49%	87%	96%	43%	87%	77%	89%	79%	91%
Nauki humanistyczne i sztuka	51%	59%	63%	46%	68%	51%	52%	70%	52%
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	57%	59%	66%	58%	79%	68%	64%	72%	77%
Nauka	58%	61%	55%	62%	56%	66%	72%	74%	64%
Zdrowie i opieka społeczna	82%	90%	68%	96%	87%	88%	81%	81%	94%
Technika, przemysł, budownictwo	68%	26%	73%	78%	54%	67%	67%	66%	80%
Rolnictwo	53%			51%	65%		58%	80%	94%
Usługi	73%	50%	83%	62%	79%	61%	78%	71%	87%
Ogółem	60%	57%	68%	62%	73%	68%	67%	73%	76%
N (suma z ośrodek)	4456	1797	1744	4189	2151	1877	2715	11248	2977
2013									
Kształcenie	88%	79%	94%	36%	93%	64%	88%	72%	87%
Nauki humanistyczne i sztuka	66%	77%	63%	45%	61%	62%	71%	67%	57%
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	64%	69%	70%	65%	68%	65%	72%	70%	70%
Nauka	49%	46%	70%	67%	40%	62%	58%	59%	51%
Zdrowie i opieka społeczna	95%	88%	93%	93%	72%	90%	94%	84%	94%
Technika, przemysł, budownictwo	65%	32%	81%	48%	73%	48%	43%	60%	54%
Rolnictwo	92%			70%	87%		64%	61%	85%
Usługi	55%	40%	80%	52%	56%	62%	55%	73%	59%
Ogółem	66%	56%	78%	57%	67%	63%	67%	67%	63%
N (suma z ośrodek)	4105	1730	1417	4257	2109	1863	2873	11197	2539

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Miejsce studiowania ma wpływ na fakt odbycia stażu lub praktyk. Różnice między doświadczeniem osób studiujących ten sam kierunek, ale w różnych ośrodkach akademickich są znaczne i mogą wynieść nawet 58%. Podobnie jak trzy lata temu, osoby studiujące na kierunku kształcenie w Katowicach czy Lublinie zdecydowanie częściej uczestniczyły w stażach i praktykach niż studenci z Krakowa.

Wyraźne różnice widać w przypadku kierunku technika, przemysł, budownictwo: 81% studentów z Katowic odbyło staż lub praktyki, zaś w Gdańsku takie doświadczenie miał zaledwie co trzeci student. Może to świadczyć o dużej swobodzie decyzyjnej jednostek akademickich w zakresie wprowadzania praktyk zawodowych do procesu kształcenia oraz o braku wspólnych standardów z tym związanych¹¹.

Wysoki odsetek uczestników staży i praktyk zaobserwowano w 2013 r. wśród studentów uczelni katowickich - wzrósł on o 10% w stosunku do badania z 2010 r. Zaskakująco niski był on natomiast w przypadku takich miast, jak Gdańsk i Kraków.

---

¹¹ Jednocześnie należy przypomnieć, że część studentów może odbyć praktyki zawodowe już po ukończeniu studiów lub tuż przed ich zakończeniem.

Tabela 3.11. Praca wykonywana podczas praktyki/stażu

Grupa kierunków	2013								2013-2010							
	KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE, GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA	ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI	KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE, GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA	ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI
Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	,2	1,4	1,0	5,6	1,5	6,8		,7	0,0	-0,8	-1,3	-7,2	1,4	-26,7	-18,7	-8,4
Specjaliści ds. zdrowia	,0	,2	,4	4,2	28,7	5,6	,8	2,4	-1,8	0,1	0,0	1,8	-34,6	4,0	-14,1	1,3
Specjaliści nauczania i wychowania	16,1	26,9	,7	3,3	,1	,3		,1	-53,1	-19,7	-0,6	-9,3	-0,3	0,0	-5,9	-2,2
Specjaliści ds. ekonomicznych i zarządzania	,5	,5	2,8	1,7	,1	,5	1,7	,8	0,3	-0,5	-3,8	0,4	0,1	-0,4	1,5	-0,9
Specjaliści ds. technologii informacyjno-komunikacyjnych	,2	,1	,7	9,3		2,5		,1	-0,2	0,0	0,0	-8,2	0,0	-2,4	-0,2	-0,3
Specjaliści z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury	,5	15,0	7,9	,9	,1	,3		,3	-3,2	-8,5	-9,3	0,3	-0,6	0,2	0,0	0,2
Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	,1	4,4	1,3	19,5	,9	52,1	40,8	11,0	0,0	4,1	0,9	2,4	-0,4	22,7	32,0	7,3
Średni personel ds. zdrowia	2,8	,0	,8	4,9	24,5	2,3	10,1	4,9	0,9	-0,1	0,5	-0,9	9,4	0,6	8,0	3,1
Średni personel ds. biznesu i administracji	3,5	3,6	38,2	14,5	1,0	3,6	2,9	13,6	2,7	2,1	27,4	10,6	-0,3	2,5	0,6	9,0
Średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny	5,1	9,3	4,5	,7	1,9	1,0	,1	2,6	1,3	5,9	1,7	0,3	0,3	1,0	-0,9	0,4
Technicy informatycy	,5	1,5	2,3	13,2	,1	3,2	,3	,7	0,3	1,4	1,6	8,8	0,1	0,5	0,0	0,5
Sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni	,7	4,0	14,8	4,7	1,7	3,0	2,8	8,8	-0,9	-1,9	-16,8	-4,1	-0,1	-2,0	-0,2	2,1
Pracownicy obsługi klienta	,1	1,5	3,3	1,1	,2	,1	,8	26,9	-0,1	-1,3	-1,5	-0,5	-0,8	-0,1	0,1	-8,5
Pracownicy ds. finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej	,1	,9	10,2	2,6	,2	1,2	,1	,6	0,0	0,4	-0,5	0,9	0,1	-1,4	-0,1	0,2
Pozostali pracownicy obsługi biura	,3	6,2	4,2	,8	,7	,1	,2	,8	0,0	1,2	-1,3	-0,2	0,0	-1,0	-2,9	0,1
Pracownicy usług osobistych	,2	1,0	,5	,4	,4	,4	19,5	11,0	0,2	0,7	0,1	-0,5	-0,4	0,0	16,9	11,6
Sprzedawcy i pokrewni	,3	,8	1,9	,7	,1	,6	,9	,8	0,2	0,3	0,7	0,2	0,0	0,2	-0,7	0,1
Pracownicy opieki osobistej i pokrewni	66,9	21,4	2,1	6,6	36,4	2,0	,2	1,9	52,0	16,3	1,6	6,1	26,3	1,7	0,1	1,3
Pracownicy usług ochrony	,4	,1	,5	,2	,1	,0		4,6	0,2	0,0	-0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	3,7
Rolnicy produkcji towarowej			,3	,4		1,9	11,4	,4	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	1,7	-12,9	0,4

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Nie dziwi fakt, że rodzaj wykonywanej w trakcie stażu lub praktyk pracy w dużej mierze łączy się z kierunkiem kształcenia. Przyszli lekarze, rehabilitanci, farmaceuci i pielęgniarze praktykują na stanowiskach specjalistów ds. zdrowia, średniego personelu ds. zdrowia lub jako pracownicy opieki osobistej. Ostatni wspomniany rodzaj pracy to również domena przyszłych nauczycieli. Ci pracują także jako specjaliści ds. nauczania i wychowania, choć na tym stanowisku stażystami częściej są studenci nauk humanistycznych i sztuki (kierunki te oferują kształcenie na specjalizacji nauczycielskiej). Najwięcej spośród studentów techniki, przemysłu i budownictwa oraz rolnictwa odbywa staże na stanowiskach średniego personelu nauk fizycznych, chemicznych i technicznych.

Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej

Podobnie jak dwa lata wcześniej, do najbardziej popularnych wśród studentów rodzajów aktywności należą: udział w działalności kół naukowych, stowarzyszeń i innych organizacji oraz wolontariat. Wciąż niewielu studentów uczestniczy w wyjazdach stypendialnych (w tym w wyjazdach zagranicznych), wymianie studentów czy harcerstwie. Na mniej więcej stałym poziomie utrzymuje się również aktywność powiązana z praktykami religijnymi – udział w duszpasterstwie akademickim lub innym ruchu kościelnym.

Tabela 3.12. Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej

Rodzaj aktywności	Procent		N (suma z rodzaj aktywności)	
	2010	2013	2010	2013
Samorząd studencki	8,9%	9,6%	2974	3083
Koła naukowe	20,4%	22,3%	6794	7144
Wolontariat	17,1%	19,0%	5675	6086
Harcerstwo	3,2%	2,7%	1066	859
Stypendia (np. SOKRATES/ERASMUS)	4,0%	3,7%	1331	1203
Wymiana studentów (tzw. "Most")	1,5%	1,2%	507	400
Duszpasterstwo akademickie lub inny ruch kościelny	7,2%	6,0%	2386	1920
Stowarzyszenia lub organizacje	14,9%	14,2%	4965	4558

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Jak wynika z tabeli 3.13 wolontariat jest szczególnie popularny wśród przyszłych nauczycieli – 32% studentów kierunku kształcenie podejmowało taką formę aktywności. Jest to jak najbardziej pozytywna tendencja, która prowadzi do zwiększenia ich doświadczenia zawodowego. Studenci nauk humanistycznych i sztuki zdecydowanie częściej niż ich koledzy z innych kierunków wyjeżdżają na stypendia zagraniczne, a także angażują się w prace duszpasterstwa akademickiego lub ruchu kościelnego.

Tabela 3.13. Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej a kierunek kształcenia

Grupa kierunków / Rodzaj aktywności	KSZTAŁCENIE NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA	ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI	N (suma z rodzaj aktywności)
Samorząd studencki	7%	11%	9%	10%	11%	9%	10%	64170
Koła naukowe	13%	23%	21%	22%	25%	24%	24%	64421
Wolontariat	32%	21%	19%	14%	24%	11%	18%	64331
Harcerstwo	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	63961
Stypendia (np. SOKRATES/ERASMUS)	3%	7%	4%	3%	3%	3%	2%	64022
Wymiana studentów (tzw. "Most")	1%	2%	2%	1%	1%	1%	1%	63944
Duszpasterstwo akademickie lub inny ruch kościelny	8%	10%	6%	7%	8%	6%	6%	64076
Stowarzyszenia lub organizacje	14%	16%	17%	12%	17%	14%	13%	64174

* w tabeli łącznie przedstawiono wyniki z II i IV edycji badania.
Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Typ szkoły nie ma większego wpływu na to, czy student włącza się w działania typowo studenckie ani na to, jaki rodzaj aktywności wybiera. Studenci uczelni publicznych nieco

częściej uczestniczą w pracach kół naukowych, wolontariacie, a także działają z stowarzyszeniach i innych organizacjach, ale różnice te nie są znaczne.

Tabela 3.14. Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej a typ szkoły

Typ szkoły / Rodzaj aktywności	Niepubliczna	Publiczna	N (suma z rodzaj aktywności)
Samorząd studencki	11,8%	9,3%	64302
Koła naukowe	18,7%	21,8%	64553
Wolontariat	17,2%	18,3%	64465
Harcerstwo	3,0%	3,0%	64096
Stypendia (np. SOKRATES/ERASMUS)	4,7%	3,9%	64152
Wymiana studentów (tzw. "Most")	1,7%	1,4%	64077
Duszpasterstwo akademickie lub inny ruch kościelny	4,2%	6,9%	64209
Stowarzyszenia lub organizacje	12,1%	15,0%	64307

* w tabeli łącznie przedstawiono wyniki z II i IV edycji badania.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

O ile typ szkoły nie wpływa na poziom aktywności, o tyle miejsce studiowania już tak. Im większe miasto, tym wyższy poziom uczestnictwa w różnych formach aktywności studenckiej - na co może mieć wpływ oferta dedykowanych studentom działań, zapewne szersza i bardziej zróżnicowana (a tym samym umożliwiająca znalezienie czegoś dla siebie) w takich miastach, jak Warszawa, Gdańsk, Poznań, Wrocław czy

Lublin. Wysoką aktywnością odznaczają się zwłaszcza warszawscy studenci – szczególnie jeśli pod uwagę weźmiemy działalność w samorządach studenckich, kołach naukowych (tu ustępują tylko wrocławskim kolegom), wolontariacie, stowarzyszeniach lub innych organizacjach. Obok studentów z Poznania, należą oni również do najczęściej wyjeżdżających na stypendia zagraniczne.

Tabela 3.15. Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej a ośrodek akademicki, w którym kształci się badany

Ośrodek akademicki	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne
Rodzaj aktywności									
Samorząd studencki	16%	9%	5%	8%	11%	7%	10%	6%	9%
Koła naukowe	25%	24%	17%	22%	22%	22%	21%	27%	19%
Wolontariat	23%	21%	24%	18%	21%	17%	18%	17%	15%
Harcerstwo	4%	4%	2%	3%	2%	4%	4%	2%	3%
Stypendia (np. SOKRATES/ERASMUS)	6%	4%	3%	4%	2%	4%	6%	5%	3%
Wymiana studentów (tzw. "Most")	2%	1%	1%	2%	1%	1%	2%	1%	1%
Duszpasterstwo akademickie lub inny ruch kościelny	7%	6%	7%	9%	8%	6%	7%	5%	6%
Stowarzyszenia lub organizacje	18%	15%	16%	16%	16%	15%	15%	15%	13%

* w tabeli łącznie przedstawiono wyniki z II i IV edycji badania.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Niewielka jest różnica w wyborach kobiet i mężczyzn. Wśród studentów nieco większy jest odsetek osób uczestniczących w wolontariacie, działalności koła naukowego, samorządu studenckiego, czy też pracach stowarzyszenia lub organizacji. Studentki natomiast częściej wyjeżdżają na stypendia.

Tabela 3.16. Uczestnictwo w różnych formach aktywności studenckiej a płeć studenta

Rodzaj aktywności	Kobieta	Mężczyzna	N (suma z rodzaj aktywności)
Samorząd studencki	8,9%	10,2%	63002
Koła naukowe	20,9%	22,7%	63229
Wolontariat	78,9%	86,2%	51604
Harcerstwo	3,0%	3,0%	62796
Stypendia (np. SOKRATES/ERASMUS)	4,4%	3,2%	62851
Wymiana studentów (tzw. "Most")	1,4%	1,5%	62781
Duszpasterstwo akademickie lub inny ruch kościelny	7,1%	6,2%	62906
Stowarzyszenia lub organizacje	13,9%	16,4%	63002

* w tabeli łącznie przedstawiono wyniki z II i IV edycji badania.

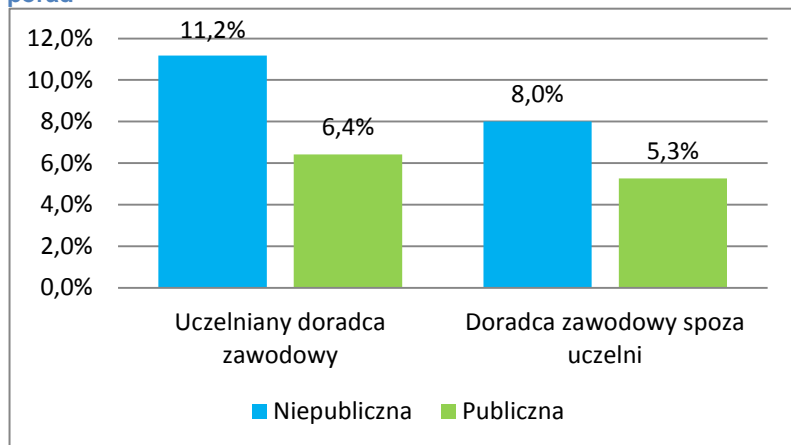
Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Korzystanie z porad doradcy zawodowego

Temat doradztwa zawodowego jest obcy dla znaczącej liczby studentów. Większość z nich nie widzi potrzeby lub nie ma okazji skorzystać z pomocy doradcy zawodowego zarówno na uczelni, jak i poza nią. Wynik ten jest o tyle zaskakujący, o ile na wielu uczelniach włożono dużo wysiłku w przygotowanie infrastruktury zwiększającej rozeznanie zawodowe przyszłych absolwentów. Dane przedstawione poniżej świadczą o tym, że starania te nadal są zbyt małe.

Wykres 3.3. Odsetek badanych, którzy w trakcie studiów korzystali z porad

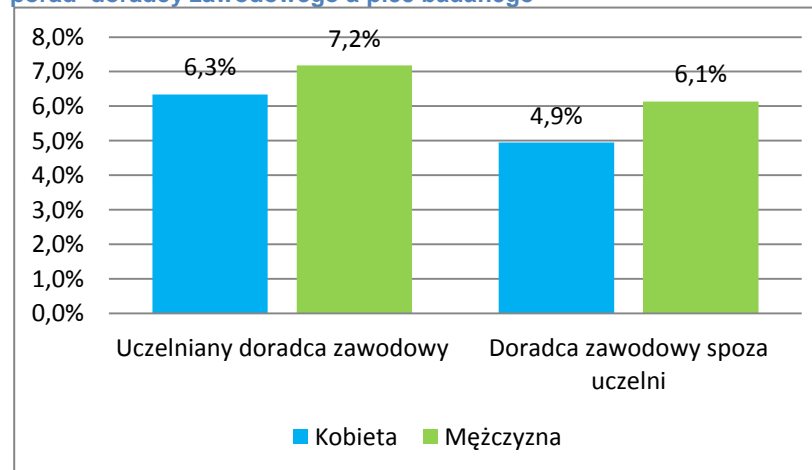

* dane dla 2013 r. (pytanie wprowadzone do kwestionariusza po I edycji badania); N (doradca z uczelni)=31925, N (doradca spoza uczelni)= 31854.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Z poradnictwa zawodowego skorzystało więcej studentów uczelni niepublicznych - 11,2% z doradztwa na uczelni, a 8,0% z doradztwa świadczonego poza nią. Również wśród studentów uczelni publicznych nieco większą popularnością cieszyło się poradnictwo zawodowe oferowane przez macierzystą szkołę. Wyniki te pokazują, że uczelnie niepubliczne są nieco bardziej prężne w aktywizowaniu zawodowym studentów niż uczelnie publiczne. Z porad doradcy zawodowego - niezależnie od tego, czy był to doradca uczelniany, czy też specjalista spoza uczelni - częściej korzystali studenci niż studentki.

Wykres 3.4. Odsetek badanych, którzy w trakcie studiów korzystali z porad doradcy zawodowego a płeć badanego

* dane dla 2013 r. (pytanie wprowadzone do kwestionariusza po I edycji badania); N (doradca z uczelni)=31925, N (doradca spoza uczelni)= 31854.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

Posiadane kompetencje w ocenie studentów

Jak studenci oceniają posiadane kompetencje ?

Czy oceny te zmieniają się w czasie ?

Jakie czynniki najlepiej tłumaczą różnice w tych ocenach ?

Jak studenci oceniają swój poziom znajomości języków obcych ?

Poziom posiadanych kompetencji

Tabela 4.1. Średnie oceny głównych kompetencji w grupie studentów

Kompetencje	Średnia		Odchylenie standardowe	
	Rok badania		Rok badania	
	2010	2013	2010	2013
KOG	3,82	3,87	,783	,771
TCH	2,60	2,76	1,265	1,275
MAT	3,31	3,45	1,127	1,094
KOM	4,16	4,25	,853	,818
ART	3,26	3,20	1,208	1,211
FIZ	3,63	3,63	1,006	,974
SAM	3,88	3,88	,857	,847
INT	4,02	4,09	,787	,819
BIU	3,56	3,60	,953	,989
KIE	3,62	3,67	,949	,959
DYS	3,90	4,06	,855	,829
N	31942	31068		

KOG – Wyszukiwanie i analiza informacji oraz wyciąganie wniosków; TCH – Obsługa, montowanie i naprawa urządzeń; MAT – Wykonywanie obliczeń; KOM – Obsługa komputera i wykorzystanie internetu; ART – Zdolności artystyczne i twórcze; FIZ – Sprawność fizyczna; SAM – Samoorganizacja pracy i przejawianie inicjatywy, terminowość; INT – Kontakty z innymi ludźmi; BIU – Organizowanie i prowadzenie prac biurowych; KIE – Zdolności kierownicze i organizacja pracy; DYS – Dyspozycyjność.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Studenci coraz wyżej oceniają posiadane przez siebie kompetencje i wzrost ten jest widoczny w przypadku aż 8 z 11 badanych obszarów. Podobnie jak trzy lata temu, szczególnie dobrze sklasyfikowana jest umiejętność obsługi komputera i wykorzystywania Internetu. Studenci pozytywnie oceniają własne umiejętności dotyczące kontaktów z innymi ludźmi, a także deklarują wysoką dyspozycyjność. Wnioski te są ważne w kontekście opinii pracodawców na temat braków kompetencyjnych młodych osób¹², wśród których czołowe miejsca zajmują właśnie kompetencje społeczne. Może to świadczyć o rozbieżnościach między definicjami tego, czym jest wysoki poziom kompetencji społecznych dla pracodawców i dla studentów

W dalszym ciągu studenci dość nisko oceniają swoje kompetencje związane z obsługą, montowaniem i naprawą urządzeń, kompetencje matematyczne oraz artystyczne. Jak wynika z tabeli 4.2, nie ma tu dużej różnicy między studentami poszczególnych kierunków studiów (studenci kierunków ścisłych wcale nie oceniają wysoko swoich kompetencji matematycznych i technicznych, a humaniści i artyści nie chwala się zdolnościami artystycznymi i twórczymi¹³).

¹² Por. Jelonek M., Szklarczyk D., 2012, *Oczekiwania pracodawców a pracownicy jutra*, PARP, Warszawa.

¹³ Zapewne oceniając się, biorą pod uwagę zupełnie inny punkt odniesienia niż studenci, np. kierunków społecznych.

Tabela 4.2. Średnie oceny głównych kompetencji w grupie studentów a kierunek studiów

Grupa kierunków	Kompetencje	Kierunek studiów								
		KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE, GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA	ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI	
2010	KOG	3,69	3,85	3,85	3,86	3,81	3,86	3,76	3,71	
	TCH	2,32	2,28	2,39	2,82	2,56	3,23	2,75	2,77	
	MAT	2,92	2,76	3,28	3,68	3,26	3,79	3,39	3,32	
	KOM	3,94	3,94	4,22	4,32	4,03	4,35	4,05	4,13	
	ART	3,51	3,48	3,16	3,05	3,24	3,24	3,13	3,38	
	FIZ	3,74	3,48	3,57	3,60	3,71	3,76	3,63	3,77	
	SAM	3,87	3,88	3,92	3,79	3,91	3,86	3,83	3,87	
	INT	4,10	4,00	4,06	3,93	4,09	3,98	3,92	4,01	
	BIU	3,42	3,48	3,74	3,51	3,37	3,53	3,41	3,55	
	KIE	3,54	3,54	3,70	3,56	3,58	3,66	3,55	3,65	
	DYS	3,84	3,85	3,94	3,85	3,92	3,95	3,85	3,94	
N	2968	4356	10348	4020	2723	4898	671	1843		
2013	KOG	3,81	3,95	3,88	3,90	3,81	3,89	3,72	3,79	
	TCH	2,52	2,47	2,50	2,97	2,67	3,28	2,86	2,77	
	MAT	3,09	2,98	3,31	3,78	3,28	3,91	3,47	3,41	
	KOM	4,05	4,01	4,26	4,37	4,05	4,44	4,07	4,26	
	ART	3,57	3,65	3,10	3,04	3,20	3,09	3,21	3,13	
	FIZ	3,78	3,55	3,55	3,53	3,80	3,69	3,77	3,75	
	SAM	3,97	3,87	3,91	3,78	3,94	3,85	3,82	3,90	
	INT	4,22	4,05	4,12	4,00	4,20	4,07	3,96	4,15	
	BIU	3,49	3,59	3,77	3,59	3,43	3,49	3,53	3,60	
	KIE	3,59	3,65	3,71	3,60	3,61	3,70	3,67	3,70	
	DYS	4,07	3,99	4,08	4,03	4,03	4,08	3,96	4,08	
N	2211	3837	9137	4054	2221	6678	848	2070		

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Wyższa niż w 2010 r. samoocena dotyczy studentów kierunku kształcenie (wszystkich grup), zwłaszcza w przypadku kompetencji matematycznych, technicznych, związanych z obsługą komputera i wykorzystaniem Internetu, biurowych, kierowniczych, a także tych, które dotyczą umiejętności kontaktów z ludźmi. Studenci zdecydowanie częściej niż trzy lata temu deklarują też wysoką dyspozycyjność, co może łączyć się z trudną sytuacją młodych na rynku pracy.

Na tym tle wyróżniają się zwłaszcza przyszli nauczyciele, u których wzrost samooceny nastąpił w odniesieniu do wszystkich kompetencji. Studenci tej grupy kierunków szczególnie dobrze oceniają się, co jest zrozumiałe, pod względem umiejętności interpersonalnych. Z kolei przyszli inżynierowie i architekci, jak również studenci kierunków z grup nauki społeczne, gospodarka i prawo oraz nauka wyżej niż inni oceniają swoje kompetencje dotyczące obsługi komputera i korzystania z Internetu.

Tabela 4.3. Średnie oceny głównych kompetencji a płeć i kierunek studiów

Grupa kierunków	KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE	GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA	ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI
Kobieta									
KOG	3,72	3,88	3,83	3,85	3,79	3,87	3,69	3,74	
TCH	2,22	2,18	2,19	2,51	2,48	2,69	2,44	2,47	
MAT	2,93	2,80	3,29	3,67	3,24	3,81	3,33	3,32	
KOM	3,94	3,95	4,20	4,19	4,01	4,32	3,99	4,15	
ART	3,61	3,63	3,23	3,22	3,30	3,44	3,36	3,38	
FIZ	3,64	3,44	3,43	3,50	3,68	3,53	3,57	3,65	
SAM	3,90	3,93	3,96	3,85	3,94	3,95	3,81	3,92	
INT	4,19	4,07	4,14	4,04	4,18	4,11	3,94	4,14	
BIU	3,44	3,59	3,87	3,69	3,42	3,72	3,49	3,65	
KIE	3,52	3,59	3,70	3,61	3,56	3,69	3,52	3,65	
DYS	3,92	3,94	4,02	3,98	3,98	4,04	3,89	4,03	
N	4085	5625	12537	4172	3733	4745	904	2464	
Mężczyzna									
KOG	3,78	3,92	3,91	3,90	3,88	3,90	3,82	3,79	
TCH	3,13	2,80	2,90	3,32	3,04	3,65	3,41	3,31	
MAT	3,24	3,01	3,32	3,80	3,34	3,89	3,57	3,45	
KOM	4,17	4,04	4,32	4,52	4,13	4,46	4,17	4,29	
ART	3,23	3,40	2,93	2,85	2,99	2,96	2,85	3,02	
FIZ	4,22	3,67	3,79	3,65	3,98	3,84	3,91	3,95	
SAM	3,93	3,74	3,82	3,72	3,85	3,79	3,84	3,82	
INT	4,02	3,90	3,99	3,88	4,02	3,97	3,94	4,01	
BIU	3,45	3,38	3,54	3,38	3,33	3,36	3,42	3,44	
KIE	3,73	3,58	3,72	3,54	3,68	3,68	3,74	3,73	
DYS	3,97	3,85	3,97	3,90	3,94	4,02	3,94	3,99	
N	1010	2403	6596	3755	1137	6620	556	1375	

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Studenci wszystkich kierunków wyżej niż studentki oceniają swoje umiejętności w zakresie: wyszukiwania i analizy informacji oraz wyciągania wniosków, obsługi, montowania i naprawy urządzeń, wykonywania obliczeń, obsługi komputera i wykorzystania Internetu. Zdecydowanie lepiej postrzegają także swoją sprawność fizyczną. Z ankiet studentów większości kierunków wynika również, że nieco wyższa niż u koleżanek jest ich samoocena w zakresie kompetencji kierowniczych i dotyczących organizacji pracy, choć studentki nauk humanistycznych i sztuki, nauki oraz techniki przemysłu i budownictwa oceniają się tu dość wysoko. W tym miejscu można zadać pytanie, na ile oceny tych konkretnych kompetencji w przypadku młodych ludzi są uprawnione (zgodne z rzeczywistymi, posiadanymi kompetencjami), a na ile kształtują się na skutek określonego stereotypu związanego z płcią pracownika. Pomimo ich raczej niskiej zgodności z rzeczywistością, stanowią one dla nas ważną przesłankę, bo w kolejnych latach będą zapewne jednym z ważniejszych czynników wpływających na przyszłe wybory zawodowe kobiet i mężczyzn.

Kobiety niezależnie od kierunku studiów, pozytywniej oceniają swoje zdolności artystyczne i twórcze, a także umiejętności interpersonalne. Studentki są także pewniejsze swoich kompetencji samoorganizacyjnych i biurowych. W nieco większym niż panowie stopniu deklarują swoją dyspozycyjność.

Tabela 4.4. Średnie oceny głównych kompetencji w grupie studentów a kierunek studiów i ośrodek akademicki, w którym studiują badani

Kompetencje	Kształcenie									Nauki humanistyczne i sztuka									Nauki społeczne, gospodarka i prawo									
	Inne	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	
KOG	3,64	4,02	3,66	3,59	3,95	3,70	3,80	3,91	3,81	3,81	3,90	3,85	3,87	4,11	3,94	3,85	3,88	3,86	3,73	3,96	3,88	3,82	3,97	3,82	3,88	3,96	3,99	
TCH	2,41	2,68	2,18	2,04	2,83	2,11	2,06	2,48	2,46	2,37	2,52	2,03	2,02	2,41	2,03	2,26	2,76	2,48	2,45	2,45	2,28	2,17	2,54	2,31	2,36	2,64	2,46	
MAT	2,95	3,31	2,81	2,80	3,35	2,85	2,57	3,15	2,94	2,87	3,00	2,53	2,57	2,81	2,87	2,73	3,09	2,95	3,27	3,34	3,40	3,07	3,35	3,16	3,20	3,53	3,26	
KOM	3,99	4,08	3,95	3,87	3,93	3,98	4,10	4,02	3,96	3,97	4,07	3,93	4,02	3,89	3,95	3,92	4,01	3,95	4,20	4,26	4,26	4,26	4,28	4,12	4,25	4,31	4,27	
ART	3,47	3,71	3,31	3,39	3,72	3,74	3,84	3,58	3,35	3,44	3,65	3,52	3,59	3,76	3,46	3,64	3,51	3,61	3,05	3,26	3,14	3,16	3,18	3,07	3,11	3,11	3,22	
FIZ	3,69	3,85	3,88	3,77	3,93	3,47	3,59	3,90	4,20	3,51	3,59	3,25	3,36	3,51	3,57	3,39	3,59	3,55	3,54	3,65	3,54	3,52	3,55	3,56	3,50	3,54	3,54	
SAM	3,85	3,95	3,99	3,86	4,02	3,83	4,04	4,12	3,93	3,85	3,92	3,83	3,80	3,95	3,88	3,76	3,96	3,82	3,83	3,99	3,98	3,88	3,92	3,94	3,85	4,05	3,95	
INT	4,18	4,16	4,15	4,17	4,02	4,22	4,28	4,23	3,67	4,09	4,00	3,97	3,94	4,07	4,02	4,00	3,98	3,88	4,07	4,12	4,15	4,08	4,07	4,13	4,08	4,09	4,06	
BIU	3,39	3,64	3,24	3,31	3,79	3,36	3,57	3,45	3,60	3,57	3,44	3,40	3,56	3,63	3,41	3,24	3,61	3,61	3,77	3,74	3,88	3,73	3,79	3,73	3,71	3,66	3,76	
KIE	3,52	3,69	3,52	3,39	3,73	3,47	3,78	3,65	3,69	3,59	3,55	3,48	3,55	3,68	3,61	3,33	3,68	3,65	3,67	3,77	3,80	3,62	3,73	3,67	3,63	3,78	3,70	
DYS	3,98	3,88	3,89	3,94	3,66	3,89	4,07	4,03	3,95	3,98	3,83	3,84	3,92	3,84	4,03	3,79	3,95	3,87	4,06	3,95	4,06	3,98	3,98	4,04	3,92	4,00	3,96	
	Zdrowie i opieka społeczna									Technika, przemysł, budownictwo									Rolnictwo									
KOG	3,65	4,22	3,73	3,68	3,86	3,90	3,87	3,80	3,80	3,80	3,96	4,00	3,83	3,85	3,80	3,86	4,04	3,95	3,68	4,04				3,79	3,59		3,66	3,69
TCH	2,58	3,19	2,38	2,36	2,30	2,51	2,41	2,74	2,79	3,22	3,35	3,50	2,58	3,13	3,28	3,13	3,57	3,24	2,80	2,80				2,74	2,60		2,71	3,23
MAT	3,13	3,71	3,21	3,12	3,28	3,13	3,41	3,25	3,30	3,80	3,91	4,06	3,61	3,85	3,69	3,88	3,93	3,90	3,43	3,78				3,32	3,09		3,43	3,47
KOM	3,96	4,24	3,97	4,01	4,12	3,90	4,06	4,10	4,08	4,41	4,41	4,26	4,41	4,40	4,20	4,44	4,46	4,44	4,05	4,25				3,99	4,13		4,09	3,81
ART	3,17	3,49	2,86	3,20	3,08	3,47	3,32	3,06	3,25	3,08	3,23	3,45	3,38	3,03	3,21	3,04	3,27	3,26	2,98	3,29				3,60	3,23		2,87	3,35
FIZ	3,67	4,19	3,65	3,59	3,67	3,84	3,58	3,78	3,78	3,74	3,73	3,62	3,61	3,68	3,96	3,64	3,74	3,69	3,73	3,88				3,69	3,84		3,54	3,53
SAM	3,85	4,22	3,78	3,89	3,83	3,93	3,86	4,00	3,89	3,82	3,85	3,97	3,86	3,84	3,87	3,82	4,00	3,82	3,84	4,01				3,71	3,93		3,79	3,62
INT	4,15	4,35	4,11	4,20	4,03	4,11	4,10	4,10	3,92	4,04	3,96	4,08	4,11	4,05	4,06	4,06	4,15	3,92	4,00	4,18				3,91	4,17		3,74	3,55
BIU	3,36	3,88	3,07	3,23	3,44	3,34	3,28	3,34	3,36	3,52	3,44	3,77	3,59	3,45	3,52	3,35	3,54	3,51	3,42	3,68				3,58	3,39		3,32	3,54
KIE	3,51	4,03	3,44	3,41	3,58	3,68	3,56	3,53	3,59	3,68	3,65	3,86	3,58	3,70	3,72	3,59	3,69	3,64	3,64	3,86				3,53	3,61		3,45	3,53
DYS	3,98	4,21	3,63	3,96	3,83	4,03	3,94	3,93	3,81	4,04	4,01	4,04	3,95	3,98	4,10	3,98	4,21	3,95	4,00	4,00				3,67	4,01		4,01	3,61

Kompetencje	Nauka									Usługi								
	Inne	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław
KOG	3,76	3,98	3,96	3,84	3,96	3,84	3,89	3,96	3,95	3,67	3,79	4,06	3,91	3,71	3,82	3,68	3,84	3,83
TCH	2,93	3,04	2,78	2,75	2,69	2,84	2,81	3,03	3,11	2,64	3,14	3,08	2,11	2,72	2,57	2,63	2,87	3,03
MAT	3,65	3,99	3,82	3,64	3,71	3,64	3,71	3,65	3,81	3,24	3,56	3,61	2,78	3,62	3,32	3,50	3,29	3,35
KOM	4,34	4,47	4,42	4,41	4,29	4,21	4,40	4,35	4,25	4,18	4,25	4,20	4,20	4,22	4,26	4,14	4,24	4,12
ART	2,99	2,96	3,06	3,01	3,13	3,08	2,99	3,16	3,17	3,10	3,31	3,57	3,49	3,24	2,71	3,21	3,49	3,44
FIZ	3,54	3,68	3,55	3,51	3,63	3,63	3,49	3,57	3,49	3,78	3,83	3,88	3,61	3,54	3,57	3,57	3,73	4,07
SAM	3,71	3,87	3,90	3,76	3,88	3,78	3,63	3,87	3,79	3,79	4,02	4,11	4,12	3,96	3,69	3,79	3,95	3,83
INT	3,95	4,01	4,07	4,03	4,00	4,04	3,93	3,99	3,76	4,10	4,03	4,25	4,21	4,12	3,96	3,97	4,14	3,88
BIU	3,54	3,53	3,50	3,57	3,66	3,59	3,44	3,50	3,53	3,53	3,83	3,69	3,54	3,63	3,27	3,56	3,44	3,58
KIE	3,53	3,66	3,61	3,50	3,68	3,59	3,43	3,66	3,55	3,62	3,83	3,83	3,52	3,68	3,48	3,70	3,68	3,73
DYS	3,96	3,93	3,96	4,02	3,89	4,05	3,88	3,96	3,85	4,03	4,00	4,00	4,20	4,07	3,88	3,82	4,12	3,80

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Niezależnie od miejsca studiowania, w ramach jednej grupy kierunków studenci postrzegają swoje kompetencje bardzo podobnie. Jeśli zatem studujący na kierunkach: technika, przemysł i budownictwo, nauka oraz nauki społeczne, gospodarka i prawo dobrze oceniają swoje kompetencje związane z obsługą komputera, to dzieje się tak we wszystkich ośrodkach akademickich. Podobna sytuacja ma miejsce przypadku studentów kierunków z grupy kształcenie, którzy (z wyjątkiem studentów z Wrocławia) lepiej niż studenci pozostałych kierunków oceniają swoje umiejętności dotyczące kontaktu z ludźmi.

Na tym tle wyróżniają się studujący w Warszawie na kierunkach z grupy zdrowie i opieka społeczna, którzy właściwie wszystkie swoje kompetencje oceniają znacznie wyżej niż koledzy z innych miast.

Tabela 4.5. Średnie oceny głównych kompetencji a kierunek studiów i fakt uczestniczenia w stażu/praktyce podczas trwania studiów

Grupa kierunków	KSZTAŁCENIE	NAUKI HUMANISTYCZNE I SZTUKA	NAUKI SPOŁECZNE, GOSPODARKA I PRAWO	NAUKA	ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA	TECHNIKA, PRZEMYSŁ, BUDOWNICTWO	ROLNICTWO	USŁUGI		
Tak	KOG	3,73	3,90	3,88	3,90	3,82	3,88	3,74	3,73	
	TCH	2,28	2,25	2,34	2,76	2,59	3,18	2,81	2,60	
	MAT	2,92	2,76	3,26	3,69	3,26	3,84	3,41	3,26	
	KOM	3,98	4,00	4,25	4,34	4,05	4,43	4,08	4,19	
	ART	3,51	3,52	3,11	3,06	3,21	3,15	3,19	3,23	
	FIZ	3,73	3,45	3,52	3,54	3,76	3,72	3,74	3,74	
	SAM	3,91	3,90	3,94	3,80	3,93	3,86	3,81	3,88	
	INT	4,18	4,06	4,11	3,99	4,17	4,04	3,96	4,10	
	BIU	3,41	3,52	3,79	3,55	3,38	3,48	3,47	3,55	
	KIE	3,54	3,59	3,71	3,58	3,59	3,67	3,60	3,65	
	DYS	3,95	3,93	4,01	3,94	3,97	4,03	3,92	4,02	
	N	3945	4960	13217	4961	4244	6973	1108	2619	
	Nie	KOG	3,75	3,88	3,83	3,84	3,74	3,88	3,71	3,81
		TCH	2,78	2,56	2,64	3,11	2,75	3,37	2,79	3,11
MAT		3,22	3,03	3,38	3,80	3,29	3,88	3,48	3,58	
KOM		4,00	3,94	4,22	4,36	3,98	4,36	4,01	4,21	
ART		3,61	3,62	3,17	3,02	3,29	3,16	3,12	3,29	
FIZ		3,84	3,60	3,63	3,61	3,67	3,71	3,61	3,80	
SAM		3,93	3,84	3,86	3,77	3,86	3,84	3,88	3,90	
INT		4,06	3,96	4,05	3,92	3,96	4,02	3,88	4,05	
BIU		3,56	3,55	3,69	3,55	3,50	3,55	3,49	3,62	
KIE		3,66	3,60	3,69	3,58	3,59	3,70	3,65	3,73	
DYS		3,88	3,88	3,99	3,94	3,93	4,02	3,90	4,01	
N	1234	3233	6269	3113	700	4602	410	1294		

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

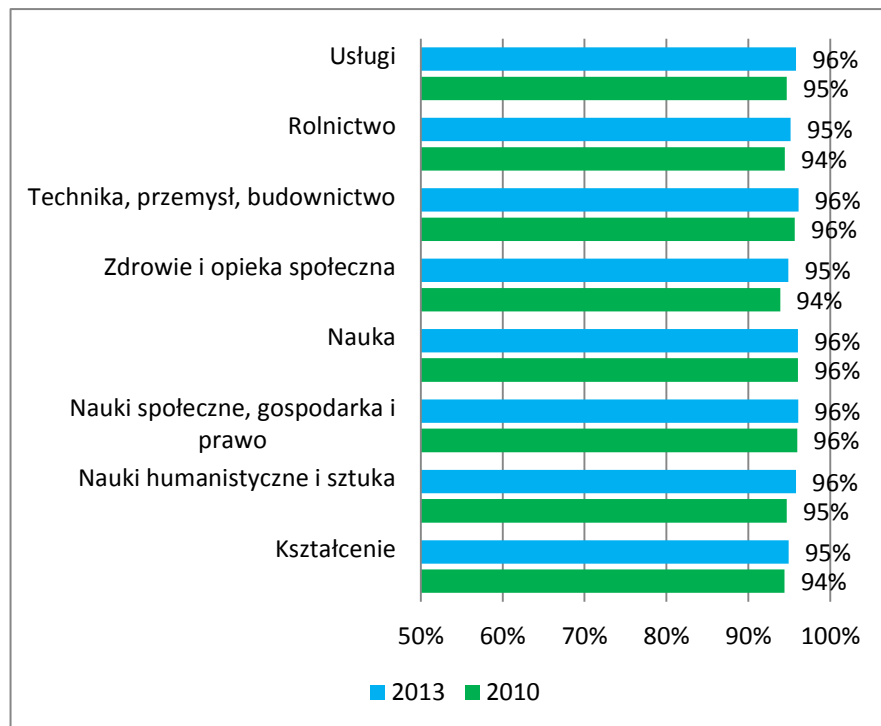
W zaskakujący sposób fakt odbycia stażu lub praktyk wpływa na ocenę własnych kompetencji. Z analizy odpowiedzi respondentów różnych kierunków wynika, że ci, którzy nie mają za sobą takiego doświadczenia, paradoksalnie, oceniają się lepiej niż studenci z pewnym doświadczeniem zawodowym w postaci praktyk lub stażu. Szczególnie jest to widoczne w przypadku takich kompetencji, jak: obsługa, montowanie i naprawa urządzeń, wykonywanie obliczeń, a także kompetencji artystycznych, dotyczących prac biurowych oraz, co ciekawe, zdolności kierowniczych i związanych z organizacją pracy. Wydaje się, że opisane wcześniej wysokie noty, jakie stawiają sobie polscy studenci, w dużej mierze są wynikiem braku okazji do zweryfikowania swoich kompetencji w środowisku pracy.

Wyjątkiem są takie kompetencje, jak: kontakty z innymi ludźmi oraz dyspozycyjność – niezależnie od kierunku studenci będący po stażach i praktykach oceniają się wyżej od osób, które takiego doświadczenia nie posiadają. Częściej sądzą oni również, że potrafią wyszukiwać i analizować informacje oraz wyciągać wnioski, a także obsługiwać komputer i korzystać z zasobów Internetu w stopniu dobrym.

Deklarowany poziom znajomości języków obcych

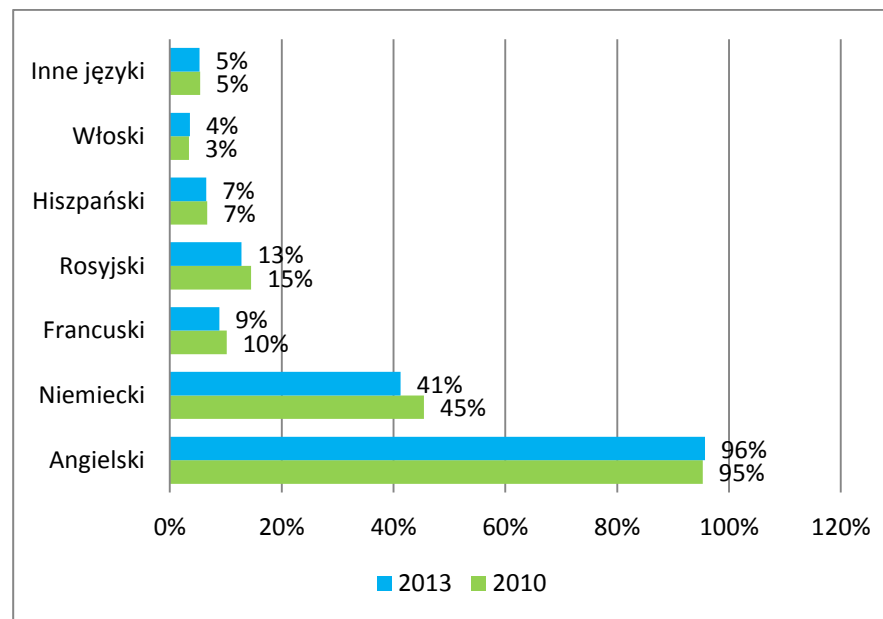
Wykres 4.1. Czy zna Pan(i) jakiś język obcy?

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Zdecydowana większość, tj. 95-96% respondentów deklaruje znajomość języka obcego i odsetek ten utrzymuje się na podobnym poziomie jak w 2010 r. Podobnie jak trzy lata temu, w tym względzie panuje pełna zgodność pomiędzy studentami poszczególnych grup kierunków.

Wykres 4.2. Odsetek studentów znających przynajmniej jeden język obcy, którzy posługują się określonym językiem

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013

Nie jest zaskoczeniem, że zdecydowanie najbardziej popularnym wśród studentów językiem obcym jest język angielski - najbardziej przydatny do poruszania się we współczesnym świecie, przez co również najczęściej wymagany od kandydatów do pracy. Drugi pod względem popularności jest język niemiecki. Znajomość pozostałych języków obcych jest zdecydowanie mniejsza i ma status nie jedynego, lecz drugiego (obok angielskiego) języka obcego, jakim posługuje się student.

Tabela 4.6. Deklarowany poziom znajomości języka angielskiego

Poziom	Czytanie	Pisanie	Mówienie	Rozumienie ze słuchu
bardzo niski (1)	0%	1%	1%	1%
(2)	2%	4%	5%	5%
(3)	12%	20%	21%	17%
(4)	31%	35%	33%	30%
(5)	39%	30%	28%	33%
bardzo wysoki (6)	16%	10%	12%	15%
N	59135	58894	58853	58786

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 4.7. Deklarowany poziom znajomości języka niemieckiego

Poziom	Czytanie	Pisanie	Mówienie	Rozumienie ze słuchu
bardzo niski (1)	0,2%	0,4%	0,6%	0,9%
(2)	1,4%	3,0%	4,0%	4,0%
(3)	10,0%	17,3%	20,1%	16,0%
(4)	29,1%	34,8%	32,8%	28,6%
(5)	40,3%	32,3%	29,3%	33,5%
bardzo wysoki (6)	18,9%	12,2%	13,3%	17,0%
N	26908	26798	26788	26738

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Jeśli już ktoś przyznaje się do znajomości języka obcego, to rozumie przez to znajomość języka w stopniu umożliwiającym komunikację.

Zarówno w przypadku języka angielskiego, jak i niemieckiego studenci deklarują wysoki lub bardzo wysoki poziom w czytaniu, mowie, piśmie i rozumieniu ze słuchu. Bardzo mały jest z kolei odsetek takich osób (na poziomie kilku punktów procentowych), które przyznają się do niskiej lub bardzo niskiej znajomości języka we wszystkich omawianych obszarach.

Najmniej problemów sprawia badanym czytanie oraz rozumienie ze słuchu, nieco gorzej jest z pisaniem oraz mówieniem w języku angielskim lub niemieckim.

Tabela 4.8. Odsetek badanych posiadających uprawnienia, certyfikaty, świadectwa, które mogą być przydatne przy poszukiwaniu przyszłej pracy a kierunek kształcenia studenta

Grupa kierunków	Tak		W trakcie uzyskiwania		N	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Kształcenie	32,5%	38,2%	5,7%	5,2%	3091	2288
Nauki humanistyczne i sztuka	22,8%	21,6%	7,5%	9,0%	4542	3943
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	25,6%	24,1%	7,5%	6,5%	10765	9464
Nauka	18,8%	21,0%	10,2%	5,7%	4178	4202
Zdrowie i opieka społeczna	21,9%	26,6%	7,2%	4,2%	2822	2288
Technika, przemysł, budownictwo	22,5%	26,4%	6,7%	7,1%	5109	6865
Rolnictwo	20,9%	25,2%	4,6%	2,7%	712	895
Usługi	28,0%	30,8%	6,4%	6,9%	1930	2143

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Podobnie jak w 2010 r., studenci zostali zapytani o posiadanie uprawnień, certyfikatów i świadectw, które mogą być przydatne przy poszukiwaniu przyszłej pracy (np. świadectwo ukończenia jakiegoś kursu zawodowego, uprawnienia zawodowe). Zdecydowanie najwyższy odsetek takich osób jest wciąż wśród studentów kierunków z grupy kształcenie (38%), a najniższy wśród studentów kierunków z grupy nauka (21%). Stosunkowo niewiele osób zadeklarowało, że jest w trakcie uzyskiwania dodatkowych kwalifikacji.

Tabela 4.9. Odsetek badanych posiadających uprawnienia, certyfikaty, świadectwa, które mogą być przydatne przy poszukiwaniu przyszłej pracy a kierunek kształcenia studenta oraz ośrodek akademicki, w którym kształci się badany

Ośrodek akademicki		Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	In ne
Grupa kierunków										
Tak	Kształcenie	24%	44%	49%	14%	47%	29%	36%	34%	51%
	Nauki humanistyczne i sztuka	24%	34%	24%	19%	22%	21%	19%	22%	22%
	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	24%	29%	26%	24%	24%	27%	21%	25%	28%
	Nauka	21%	24%	20%	18%	18%	19%	18%	20%	22%
	Zdrowie i opieka społeczna	9%	24%	30%	20%	12%	27%	22%	28%	42%
	Technika, przemysł, budownictwo	24%	12%	26%	25%	24%	25%	25%	27%	26%
	Rolnictwo	10%	0%	0%	28%	28%	0%	22%	27%	22%
	Usługi	15%	22%	64%	28%	38%	24%	23%	34%	34%
W trakcie uzyskiwania	Kształcenie	7%	3%	3%	4%	5%	8%	9%	5%	3%
	Nauki humanistyczne i sztuka	11%	4%	4%	6%	4%	9%	13%	9%	8%
	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	8%	6%	4%	6%	4%	6%	11%	8%	4%
	Nauka	8%	5%	9%	4%	8%	5%	14%	11%	5%
	Zdrowie i opieka społeczna	14%	3%	3%	9%	4%	9%	8%	3%	1%
	Technika, przemysł, budownictwo	11%	5%	6%	6%	4%	6%	12%	7%	5%
	Rolnictwo	3%	0%	0%	8%	2%	0%	3%	4%	1%
	Usługi	8%	5%	2%	6%	2%	7%	15%	6%	2%
N	5884	2463	2069	6044	2986	2583	3658	14704	3736	

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Istnieje duża różnica w zakresie posiadania dodatkowych uprawnień, certyfikatów i świadectw pomiędzy studentami tych samych kierunków kształcenia, ale uczących się w różnych ośrodkach akademickich. W przypadku studentów kierunków z grupy usługi różnica ta sięga nawet 49% (w Warszawie takich studentów jest 15%, a w Katowicach 64%) . W przypadku kierunków z grupy kształcenie najslabiej wypadają studenci z Krakowa (14%), najlepiej zaś z Wrocławia (51%). Duże różnice są widoczne w przypadku kierunków z grupy zdrowie i opieka społeczna: zaledwie 9% warszawskich studentów dysponuje dodatkowymi certyfikatami, natomiast we Wrocławiu takich studentów jest aż 42%.

W przypadku takich grup kierunków, jak: kształcenie, nauki humanistyczne i sztuka, nauki społeczne gospodarka i prawo, usługi oraz zdrowie częściej dodatkowe kwalifikacje zdobywają studentki. Odwrotna sytuacja ma miejsce w grupach kierunków, takich jak: nauka, technika, przemysł i budownictwo, a także rolnictwo – tu z kolei studenci częściej od koleżanek sięgają po dodatkowe kwalifikacje mające im ułatwić start na rynku pracy.

Tabela 4.10. Odsetek badanych posiadających uprawnienia, certyfikaty, świadectwa, które mogą być przydatne przy poszukiwaniu przyszłej pracy a kierunek kształcenia i płeć studenta

Grupa kierunków		Kobieta	Mężczyzna
Tak	Kształcenie	36%	32%
	Nauki humanistyczne i sztuka	23%	21%
	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	26%	23%
	Nauka	19%	21%
	Zdrowie i opieka społeczna	25%	20%
	Technika, przemysł, budownictwo	20%	29%
	Rolnictwo	22%	26%
	Usługi	30%	29%
Jestem w trakcie uzyskiwania	Kształcenie	5%	8%
	Nauki humanistyczne i sztuka	8%	9%
	Nauki społeczne, gospodarka i prawo	6%	8%
	Nauka	7%	9%
	Zdrowie i opieka społeczna	5%	7%
	Technika, przemysł, budownictwo	6%	8%
	Rolnictwo	4%	3%
	Usługi	6%	9%
N		39618	24266

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Analiza potrzeb rozwojowych i zidentyfikowane braki kompetencyjne

Mniej więcej połowa studentów dostrzega potrzebę odbycia dodatkowego szkolenia związanego z ich przyszłą pracą zawodową i w przypadku większości kierunków stan ten nie zmienił się od 2010 r. (tabela 4.11). Wyraźny spadek zainteresowania podjęciem dodatkowego kształcenia daje się zauważyć wśród studentów kierunków z grupy nauki humanistyczne i sztuka (z 43% w 2010 r. do 34% w 2013) oraz nauki społeczne, gospodarka i prawo (z 53% do 46%).

Tabela 4.11. Odsetek deklarujących, że pod kątem pracy zawodowej przydałoby się im jakieś szkolenie a rok badania i kierunek kształcenia.

Grupa kierunków	Procent		N	
	2010	2013	2010	2013
Kształcenie	45%	46%	3091	2288
Nauki humanistyczne i sztuka	43%	34%	4577	3943
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	53%	46%	10765	9476
Nauka	42%	41%	4178	4202
Zdrowie i opieka społeczna	50%	51%	2822	2288
Technika, przemysł, budownictwo	47%	51%	5109	6865
Rolnictwo	49%	49%	712	895
Usługi	49%	49%	1930	2143

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 4.12. Odsetek deklarujących, że pod kątem pracy zawodowej przydałoby się im jakieś szkolenie a rok badania i kierunek kształcenia

Grupa kierunków	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	45%	46%	3091	2288
Humanistyczna	44%	35%	4036	3371
Artystyczna	34%	31%	540	572
Spółeczna	56%	47%	4417	4297
Ekonomiczna i administracyjna	52%	45%	5106	4402
Prawna	54%	40%	679	372
Dziennikarstwa i informacji	42%	57%	564	404
Biologiczna	37%	41%	1142	1129
Fizyczna	52%	42%	1133	967
Matematyczna i statystyczna	39%	54%	494	567
Informatyczna	40%	36%	1409	1538
Medyczna	50%	52%	2738	2199
Opieki społecznej	58%	30%	84	89
Inżynieryjno-techniczna	48%	51%	2830	3813
Produkcji i przetwórstwa	44%	43%	1049	1487
Architektury i budownictwa	47%	56%	1230	1566
Rolnicza, leśna i rybactwa	43%	45%	614	791
Weterynaryjna	85%	83%	98	104
Usługi dla ludności	51%	51%	1246	831
Ochrony środowiska	44%	52%	435	744
Usług transportowych	50%	34%	201	261
Ochrony i bezpieczeństwa	35%	51%	48	307

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Analogicznie do 2010 r., zdecydowanie największe zainteresowanie dodatkowym kształceniem związanym z przyszłą pracą przejawiają studenci weterynarii (ponad 80% wskazań). Potrzeby odbycia

dodatkowych szkoleń zawodowych nie widzą za to w większości studenci nauk humanistycznych, kierunków artystycznych, opieki społecznej i usług transportowych (30-35%). W przypadku pozostałych kierunków mniej więcej co drugi student uważa za zasadne podjęcie szkolenia przygotowującego go do pracy zawodowej.

Z analizy odpowiedzi studentów uczelni publicznych i niepublicznych (tabela 4.13) wynika że:

- częściej potrzebę dodatkowego kształcenia poza uczelnią wyrażali studenci uczelni publicznych;
- jednak w przypadku kierunków medycznych, to studenci z uczelni niepublicznych częściej dostrzegali przydatność dodatkowego szkolenia;
- nastąpił duży spadek liczby takich deklaracji u studentów kierunków: pedagogicznych, humanistycznych, artystycznych, społecznych, ekonomicznych i administracyjnych, usług dla ludności oferowanych na uczelniach niepublicznych;
- studenci kierunków: dziennikarstwo i informacja oraz ochrona i bezpieczeństwo na uczelniach publicznych znacznie częściej deklarują potrzebę dodatkowych szkoleń niż jeszcze trzy lata temu. Oni też – o czym była już mowa – gorzej oceniają własne perspektywy zawodowe.

Tabela 4.13. Odsetek deklarujących, że pod kątem pracy zawodowej przydałoby się im jakieś szkolenie a rok badania, kierunek kształcenia i typ szkoły

Grupa kierunków	2010		2013	
	niepubliczna	publiczna	niepubliczna	publiczna
Pedagogiczna	55%	45%	26%	47%
Humanistyczna	38%	45%	27%	35%
Artystyczna	43%	33%	23%	32%
Spoleczna	55%	56%	38%	47%
Ekonomiczna i administracyjna	49%	53%	31%	47%
Prawna	51%	55%	37%	41%
Dziennikarstwa i informacji	45%	42%	49%	59%
Biologiczna		37%		41%
Fizyczna		52%		42%
Matematyczna i statystyczna		39%		54%
Informatyczna	28%	42%	24%	37%
Medyczna	70%	49%	62%	51%
Opieki społecznej		58%		30%
Inżynierijno-techniczna		48%		51%
Produkcji i przetwórstwa		44%	50%*	43%
Architektury i budownictwa	30%	47%	40%	57%
Rolnicza, leśna i rybactwa		43%		45%
Weterynaryjna		85%		83%
Usługi dla ludności	55%	49%	38%	57%
Ochrony środowiska		44%		52%
Usług transportowych		50%		34%
Ochrony i bezpieczeństwa	42%*	33%	39%	55%
N	2555	30629	1612	30486

* w tabeli małe liczebności (>=20) zostały oznaczone gwiazdką.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Zdecydowanie częściej potrzebę podjęcia szkolenia uzupełniającego kompetencje zawodowe widzą kobiety (tabela 4.14). W przypadku niektórych kierunków różnice między płciami są dość znaczne (powyżej 20 punktów procentowych), np. w grupie rolniczej, leśnej i rybactwa oraz matematycznej i statystycznej). Wyjątkiem jest wspomniany wcześniej kierunek weterynaryjny - potrzeba podjęcia dodatkowego szkolenia, mimo że powszechna, w przypadku mężczyzn jest zdecydowanie większa (sięgająca 100%) niż u kobiet („zaledwie” 77%).

Ogromne różnice w deklarowaniu potrzeby dodatkowego kształcenia są widoczne między studentami tego samego kierunku, ale kształcącymi się w różnych miastach (tabela 4.15) co może wynikać z odmiennych programów kształcenia oferowanych przez poszczególne uczelnie. Najbardziej jaskrawym przykładem są studenci kierunków związanych z ochroną i bezpieczeństwem: kształtujący się w Katowicach i Warszawie zdecydowanie częściej deklarują potrzebę dokończenia się (100% i 80%) niż ich koledzy z Poznania (10%) czy Lublina (5%). W przypadku kierunków medycznych potrzeby odbycia dodatkowych szkoleń nie widzi zdecydowana większość warszawskich studentów, w przeciwieństwie do studentów np. z Gdańska, Katowic czy Wrocławia.

Tabela 4.14. Odsetek deklarujących, że pod kątem pracy zawodowej przydałoby się im jakieś szkolenie a rok badania, kierunek kształcenia i płeć studenta

Grupa kierunków	Kobieta		Mężczyzna	
	2010	2013	2010	2013
Pedagogiczna	49%	49%	31%	38%
Humanistyczna	48%	38%	35%	28%
Artystyczna	39%	37%	24%	22%
Spoleczna	60%	52%	48%	38%
Ekonomiczna i administracyjna	58%	49%	41%	40%
Prawna	59%	45%	45%	32%
Dziennikarstwa i informacji	46%	61%	37%	47%
Biologiczna	39%	48%	32%	25%
Fizyczna	54%	46%	49%	33%
Matematyczna i statystyczna	46%	62%	29%	38%
Informatyczna	31%	37%	44%	35%
Medyczna	52%	56%	44%	37%
Opieki społecznej	59%	33%	36%	17%
Inżynierijno-techniczna	46%	56%	48%	49%
Produkcji i przetwórstwa	49%	48%	41%	37%
Architektury i budownictwa	49%	65%	44%	48%
Rolnicza, leśna i rybactwa	50%	56%	32%	32%
Weterynaryjna	82%	77%	92%	100%
Usługi dla ludności	58%	55%	35%	43%
Ochrony środowiska	49%	55%	37%	46%
Usług transportowych	52%	32%	49%	34%
Ochrony i bezpieczeństwa	40%	52%	35%	49%
N	20696	18955	11940	12315

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 4.15. Odsetek deklarujących, że pod kątem pracy zawodowej przydałoby się im jakieś szkolenie a kierunek kształcenia i ośrodek akademicki, w którym kształcą się studenci

Grupa kierunków	Warszawa	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Wrocław	Inne
Pedagogiczna	28%	60%	62%	16%	61%	58%	50%	52%	46%
Humanistyczna	38%	63%	47%	33%	35%	57%	33%	48%	37%
Artystyczna	27%	36%	50%	19%	60%	37%	21%	50%	34%
Spółeczna	45%	59%	50%	51%	61%	66%	39%	68%	50%
Ekonomiczna i administracyjna	35%	65%	62%	46%	55%	61%	38%	63%	47%
Prawna	62%	0%	43%	45%	47%	0%	8%	68%	50%
Dziennikarstwa i informacji	43%	57%	58%	39%	60%	56%	18%	54%	50%
Biologiczna	28%	44%	36%	35%	42%	51%	26%	54%	41%
Fizyczna	36%	62%	52%	38%	50%	53%	64%	50%	36%
Matematyczna i statystyczna	48%	44%	62%	38%	32%	63%	38%	49%	49%
Informatyczna	21%	24%	64%	43%	36%	51%	24%	47%	41%
Medyczna	14%	69%	66%	49%	41%	58%	41%	67%	59%
Opieki społecznej	75%	0%	0%	62%	75%	55%	50%	0%	31%
Inżynierijno-techniczna	42%	25%	64%	55%	46%	54%	40%	64%	52%
Produkcji i przetwórstwa	25%	38%	52%	56%	48%	37%	35%	61%	39%
Architektury i budownictwa	38%	38%	0%	43%	57%	68%	33%	64%	57%
Rolnicza, leśna i rybactwa	16%	0%	0%	48%	56%	0%	44%	49%	48%
Weterynaryjna	90%	0%	0%	0%	80%	0%	0%	82%	0%
Usługi dla ludności	20%	46%	72%	65%	54%	55%	49%	58%	55%
Ochrony środowiska	46%	24%	0%	58%	73%	61%	32%	53%	49%
Usług transportowych	23%	0%	0%	42%	45%	0%	20%	44%	60%
Ochrony i bezpieczeństwa	80%	0%	100%	53%	5%	0%	10%	35%	52%
N	8576	3533	3159	8445	4259	3735	5589	5514	22466

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 4.16. Tematyka kursów/szkoleń, w których chcieliby wziąć udział badani (pod kątem pracy zawodowej) a rok badania

Tematyka kursu	2010	2013	2010	2013
Języki obce	24,8%	21,2%	3411	2766
Informatyka, komputery	20,0%	26,7%	2752	3490
Księgowość i rachunkowość	7,3%	6,3%	1003	822
Zarządzanie finansami, kontroling, kosztorysowanie	1,5%	2,2%	206	286
Zarządzanie zasobami ludzkimi	3,6%	2,3%	502	307
Zarządzanie przedsiębiorstwem	5,6%	5,0%	770	651
Zarządzanie jakością, kontrola, ewaluacja	1,5%	2,2%	202	287
Marketing	3,7%	3,1%	504	408
Handel, sprzedaż i obsługa klienta	1,8%	1,9%	252	243
Tematyka prawna	4,9%	4,5%	675	583
Magazynowanie, logistyka i zaopatrzenie, dostawy	,5%	1,0%	68	126
Dofinansowanie działalności, środki UE	3,0%	1,4%	414	189
Ochrona środowiska, ekologia	,4%	,8%	57	106
Rozwój osobisty, kompetencje ogólne	4,9%	7,1%	673	925
Tematyka administracyjno-biurowa	,8%	1,2%	110	154
Prawo jazdy inne niż A i B, uprawnienia dla kierowców, transport	,5%	,8%	67	103
Budownictwo i przemysł	6,0%	9,8%	820	1277
Usługi osobiste, fryzjer, kosmetyka, opieka	5,5%	2,4%	759	313
Gastronomia, turystyka, hotelarstwo, rekreacja, czas wolny	4,0%	2,1%	549	280
Usługi finansowe, nieruchomości	2,5%	2,2%	345	289
Tematyka medyczna, praca socjalna, psychologia, pierwsza pomoc	16,3%	12,7%	2242	1666
Szkolnictwo, edukacja, pedagogika	6,8%	6,1%	928	794
Kultura, sztuka, artystyczne	1,3%	1,9%	181	252
Inne specjalistyczne zawodowe	9,8%	6,8%	1346	894
Mechanika, naprawa pojazdów, lakiernictwo	,2%	,2%	22	31
Prawo jazdy kategorii A i B	,1%	,1%	17	18
BHP, PPOż	,8%	1,4%	105	189
Inne	2,4%	3,8%	334	503
N	140,5%*	137,3%*	19313	17954

* procent respondentów wybierających tematykę szkolenia spośród badanych, którzy wymienili przynajmniej jeden kurs, w którym chcieliby wziąć udział.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Języki obce, informatyka i komputery należą do tematów, w których studenci zdecydowanie najczęściej chcą się dokształcać, dostrzegając ich przydatność na rynku pracy. Jak już zostało przedstawione w poprzednim rozdziale, tego typu kursy (językowe, komputerowe) rzeczywiście są przez nich najczęściej wybierane. Pewnym zainteresowaniem cieszy się również tematyka medyczna, praca socjalna, psychologia i pierwsza pomoc. Zaobserwowano natomiast znikome zainteresowanie kursami na prawo jazdy, szczególnie kategorii B, jak również niewielką popularność tematów związanych z szeroko pojętym zarządzaniem.

Rozwój osobisty i kompetencje ogólne, druga pod względem popularności grupa tematów wśród zdobywających dodatkowe kwalifikacje studentów (o czym także była mowa w poprzednim rozdziale), najwyraźniej nie jest rozpatrywana w kategoriach przydatności w pracy zawodowej – w tym kontekście wskazuje na nią zaledwie 7% spośród respondentów.

Tabela 4.17. Tematyka kursów/szkoleń, w których chcieliby wziąć udział badani (pod kątem pracy zawodowej) a kierunek kształcenia (I)

Tematyka kursu	Grupa kierunków	Pedagog.	Humani st.	Artyst.	Społ.	Ekonom. i adm.	Prawna	dziennik. i info.	Biol.	Fiz.	Mat. i stat.	Informa t.
Języki obce		15%	35%	12%	24%	31%	27%	26%	21%	27%	17%	10%
Informatyka, komputery		6%	9%	41%	20%	20%	3%	29%	10%	26%	31%	91%
Księgowość i rachunkowość		1%	2%	0%	16%	19%	3%	1%	0%	2%	34%	3%
Zarządzanie finansami, kontroling, kosztorysowanie		0%	1%	1%	3%	4%	1%	0%	0%	0%	13%	1%
Zarządzanie zasobami ludzkimi		2%	2%	1%	6%	7%		4%	2%	0%	0%	1%
Zarządzanie przedsiębiorstwem		2%	6%	3%	7%	7%	2%	5%	3%	4%	6%	5%
Zarządzanie jakością, kontrola, ewaluacja		0%	0%		1%	3%			4%	2%	0%	0%
Marketing		1%	5%	5%	7%	5%	1%	19%	1%	1%	1%	1%
Handel, sprzedaż i obsługa klienta		1%	1%	0%	3%	5%	2%	1%	0%	1%	0%	1%
Tematyka prawna		1%	3%	1%	6%	8%	67%	1%	8%	3%	2%	1%
Magazynowanie, logistyka i zaopatrzenie, dostawy		0%	1%		0%	3%		0%	0%	0%	1%	0%
Dofinansowanie działalności, środki UE		1%	1%	1%	8%	4%		1%	2%	2%	0%	0%
Ochrona środowiska, ekologia		0%	0%	0%	0%	0%		0%	13%	2%		
Rozwój osobisty, kompetencje ogólne		14%	7%	5%	7%	6%	4%	14%	5%	5%	3%	3%
Tematyka administracyjno-biurowa		1%	2%	1%	1%	2%	2%	1%	2%	0%	0%	0%
Prawo jazdy inne niż A i B, uprawnienia dla kierowców, transport		0%	0%	0%	0%	1%				0%		
Budownictwo i przemysł		1%	2%	5%	2%	1%	0%	2%	11%	17%		4%
Usługi osobiste, fryzjer, kosmetyka, opieka		4%	10%	7%	3%	1%		12%	2%	1%	0%	0%
Gastronomia, turystyka, hotelarstwo, rekreacja, czas wolny		12%	2%	1%	2%	1%		1%	0%	5%	1%	0%
Usługi finansowe, nieruchomości		0%	1%	0%	7%	5%	3%	0%	0%	1%	13%	2%
Tematyka medyczna, praca socjalna, psychologia, pierwsza pomoc		32%	6%	2%	9%	2%	1%	2%	10%	7%	2%	1%
Szkolnictwo, edukacja, pedagogika		29%	22%	8%	3%	0%		1%	10%	7%	15%	1%
Kultura, sztuka, artystyczne		5%	2%	26%	1%	0%		7%	0%	0%	0%	2%
Inne specjalistyczne zawodowe		7%	14%	6%	6%	7%	11%	13%	12%	11%	4%	6%
Mechanika, naprawa pojazdów, lakiernictwo		0%	0%		0%			0%	0%	0%		0%
Prawo jazdy kategorii A i B		0%	0%	0%	0%	0%			0%			
BHP, Ppoż		0%	0%	0%	0%	1%		0%	6%	1%	0%	0%
Inne		1%	3%	4%	4%	4%	4%	3%	3%	2%	1%	1%
Suma		137%	138%	130%	145 %	146%	132%	147%	128 %	130 %	147%	136%
N		3051	3706	429	5719	6098	533	565	866	1027	656	1380

* procent respondentów wybierających tematykę szkolenia spośród badanych, którzy wymienili przynajmniej jeden kurs, w którym chcieliby wziąć udział.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Tabela 4.18. Tematyka kursów/szkoleń, w których chcieliby wziąć udział badani (pod kątem pracy zawodowej) a kierunek kształcenia (II)

Grupa kierunków	Med.	Op. Społ.	Inż. – techn.	Prod. i przetw.	Arch. i bud.	Roln., leśna i ryb.	Wet.	Uś. dla ludn.	Ochr. Środ.	Uś. Trans.	Ochr. i bezp.
Języki obce	8%	13%	19%	30%	15%	23%	2%	35%	22%	28%	15%
Informatyka, komputery	2%	2%	42%	29%	63%	10%		8%	47%	13%	6%
Księgowość i rachunkowość	0%	1%	0%	2%	1%	6%		2%	1%	3%	1%
Zarządzanie finansami, kontroling, kosztorysowanie	0%		0%	1%	4%	2%		1%	4%	0%	
Zarządzenie zasobami ludzkimi	1%	1%	1%	4%	1%	0%		2%	1%	2%	1%
Zarządzanie przedsiębiorstwem	3%	2%	5%	12%	4%	4%	2%	8%	2%	5%	4%
Zarządzanie jakością, kontrola, ewaluacja	0%		3%	16%	1%	3%		0%	2%	2%	1%
Marketing	1%	3%	1%	1%	0%	3%		6%		0%	0%
Handel, sprzedaż i obsługa klienta	0%	7%	0%	1%	1%	1%		5%		4%	0%
Tematyka prawna	2%	6%	1%	1%	4%	2%		1%	3%	6%	7%
Magazynowanie, logistyka i zaopatrzenie, dostawy	0%		0%	1%				0%	0%	11%	1%
Dofinansowanie działalności, środki UE	0%	1%	1%	0%	0%	7%	2%	1%	1%		
Ochrona środowiska, ekologia			0%		1%	2%		0%	4%		1%
Rozwój osobisty, kompetencje ogólne	3%	18%	3%	3%	2%	4%	2%	4%	3%	3%	25%
Tematyka administracyjno-biurowa	0%	3%	0%	1%	0%	2%		0%	0%	0%	2%
Prawo jazdy inne niż A i B, uprawnienia dla kierowców, transport	0%		1%	1%	1%	1%		0%	0%	29%	1%
Budownictwo i przemysł	1%	1%	39%	13%	19%	5%	4%	2%	30%	10%	3%
Usługi osobiste, fryzjer, kosmetyka, opieka	7%	6%	1%	0%	1%	6%		22%	1%		3%
Gastronomia, turystyka, hotelarstwo, rekreacja, czas wolny	1%	2%	0%	1%		4%		29%			0%
Usługi finansowe, nieruchomości	0%		0%	1%	1%	0%		0%	0%		1%
Tematyka medyczna, praca socjalna, psychologia, pierwsza pomoc	91%	43%	4%	3%	0%	13%	73%	8%	1%	0%	8%
Szkolnictwo, edukacja, pedagogika	1%	8%	1%	1%	0%	1%		2%	1%	1%	14%
Kultura, sztuka, artystyczne	0%	2%	1%	1%	1%	0%		1%	0%		0%
Inne specjalistyczne zawodowe	8%	6%	10%	11%	6%	9%	21%	5%	9%	6%	12%
Mechanika, naprawa pojazdów, lakiernictwo	0%		1%							10%	
Prawo jazdy kategorii A i B	0%		0%		0%	1%		0%	0%	0%	1%
BHP, Ppoż	0%		1%	4%	2%	1%		0%	3%	1%	39%
Inne	1%	3%	2%	2%	2%	26%	8%	3%	2%	1%	2%
Suma	132%	130%	138%	139%	129%	139%	113%	143%	136%	139%	149%
N	2910	82	3794	1364	1599	723	150	1444	668	224	237

* procent respondentów wybierających tematykę szkolenia spośród badanych, którzy wymienili przynajmniej jeden kurs, w którym chcieliby wziąć udział.

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2010, 2013.

Preferowane przez studentów kursy, które miałyby ułatwić im start zawodowy, tematycznie łączą się z realizowanymi przez nich studiami. I tak, 91% spośród tych studentów informatyki, którzy widzą potrzebę dodatkowego kształcenia, ma na myśli szkolenia dotyczące właśnie informatyki i komputerów, choć ta tematyka jest również bardzo popularna wśród studentów architektury i budownictwa, ochrony środowiska, studiów inżyniersko-technicznych, czy, co ciekawe, artystycznych.

W przypadku studentów prawa największą popularnością cieszyłyby się szkolenia z zakresu prawa. Tematyką medyczną, pracą socjalną, psychologią i pierwszą pomocą byłiby zainteresowani przyszli medycy, weterynarze, studenci kierunku opieka społeczna, ale również pedagodzy. Kursy księgowości i rachunkowości są ważne dla studentów matematyki i statystyki oraz ekonomii i administracji. Wyjątkiem od reguły są tutaj języki obce, którymi byłiby zainteresowani studenci właściwie wszystkich kierunków, chociaż w największym stopniu humaniści, studenci kierunków

związanych z usługami dla ludności, produkcją i przetwórstwem, a także ekonomicznych.

Rozdział 5

Kierunki kształcenia

– kontekst dla prowadzonych analiz

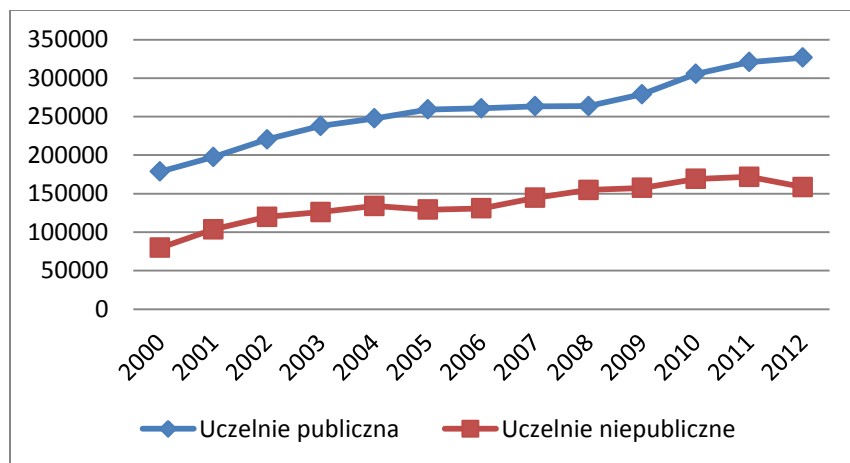
Jak na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat
zmieniała się liczba studentów (z
uwzględnieniem płci studiujących, trybu
kształcenia, regionu, w którym kształcą się
studenci oraz typu szkoły ?

Jak na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat
zmieniała się liczba studiujących na różnych
kierunkach studiów w uczelniach publicznych i
niepublicznych ?

Zmiany w liczbie studentów i absolwentów uczelni na przestrzeni ostatnich lat

Niniejsza część raportu stanowi krótkie, sprawozdawcze uzupełnienie zaprezentowanych wcześniej analiz, równocześnie pokazujące ogólny kontekst charakteryzowanych procesów. Ten kontekst może być przydatny dla czytelnika nie posiadającego ugruntowanej wiedzy na temat zmian, jakie zaszły na rynku kształcenia wyższego w ostatnich latach. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w tej części zostały scharakteryzowane jedynie zmiany ilościowe (w liczbie studentów), a nie jakościowe, które także miały miejsce w sektorze.

Wykres 5.1. Liczba absolwentów polskich uczelni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Jednym ze skutków transformacji gospodarczej Polski był boom edukacyjny. Aspiracje edukacyjne młodzieży – w sposób w pełni uzasadniony¹⁴ – rosły każdego roku. Wskaźniki skolaryzacji netto na poziomie wyższym między 1991 r. a 2005 r. zwiększyły się 4-krotnie (z 9,8% w r.a. 1990/1991 do 38% w r.a. 2005/2006¹⁵).

Tendencja wzrostowa (zarówno wzrost liczby studiujących, jak i wskaźników skolaryzacji) trwała aż do 2006 r., kiedy to po raz pierwszy odnotowano spadek liczby studiujących w szkołach wyższych. Jednak mimo zmniejszenia się liczby studiujących, wskaźniki skolaryzacji netto, najlepiej obrazujące rzeczywiste zainteresowanie kształceniem na poziomie wyższym, przez dłuższy czas wykazywały tendencję wzrostową. Było tak aż do roku akademickiego 2010/2011, od którego to momentu powoli, ale systematycznie wskaźniki te spadają.

Równocześnie, liczba absolwentów uczelni wzrasta z roku na rok, a aktualnie opuszczający szkoły wyższe muszą liczyć się z dużą konkurencją na rynku pracy.

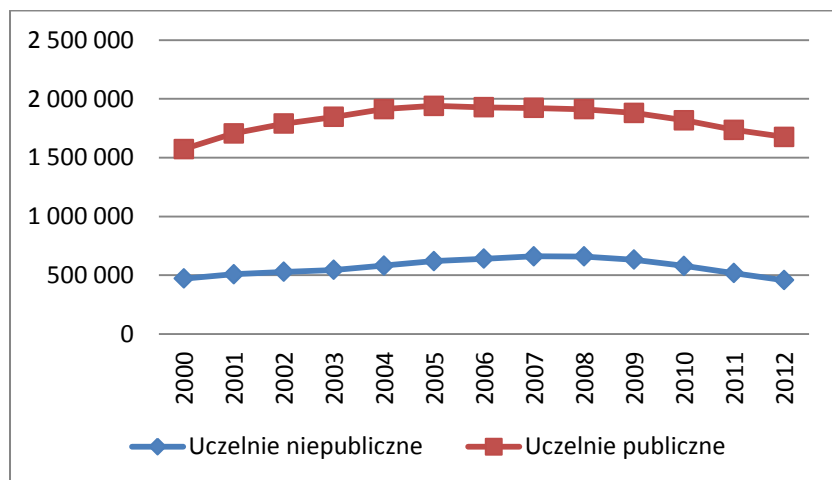
Te dwa procesy, czyli: (1) wzrost liczby absolwentów szkół w trudnym pod względem zatrudnieniowym dla młodych osób czasie

¹⁴ Lata 90. XX w. były okresem silnego zapotrzebowania na specjalistów, w tym – w związku z rodzącym się wolnym rynkiem – specjalistów z obszaru ekonomii i nauk społecznych. W okresie tym wyższe wykształcenie istotnie zwiększało szanse uczącego się na posiadanie atrakcyjnej pracy.

¹⁵ *Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 r.*, 2013, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, s.3 0.

oraz (2) spadek liczby kandydatów na studia stanowią o niełatwej sytuacji, w jakiej znalazły się obecnie polskie uczelnie.

Wykres 5.2. Liczba studentów kształcących się na polskich uczelniach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Jak wspomniano wcześniej, w 2006 r. po raz pierwszy liczba bezwzględna studentów kształcących się na uczelniach była mniejsza niż w roku poprzednim. Od tego momentu zaczęły się od siebie oddalać profile kształcenia w szkołach publicznych i niepublicznych. Uczelnie niepubliczne w pierwszej kolejności traciły głównie studentów studiów stacjonarnych i próbowały toczyć (początkowo skuteczną) walkę o studentów niestacjonarnych. Tymczasem od 4 lat także liczba studentów niestacjonarnych kształcących się na uczelniach niepublicznych systematycznie maleje (o ok. 50 tys. studentów rocznie). Niemniej jednak nadal widać wyraźny podział rynku - kształcenie niestacjonarne charakterystyczne jest dla uczelni niepublicznych, stacjonarne – dla

publicznych. Mimo spadków w liczbie kształcących się zaocznie na uczelniach niepublicznych, od 2006 r. do 2012 r. więcej studentów kształciło się w trybie niestacjonarnym na uczelniach niepublicznych niż publicznych.

Uczelnie publiczne szybko wykorzystały przewagę, jaką jest darmowe kształcenie, zwiększając nabory na kierunkach stacjonarnych (jak dotąd skutecznie), równocześnie tracąc studentów kierunków niestacjonarnych.

Tabela 5.1. Liczba studentów a typ szkoły oraz tryb studiów

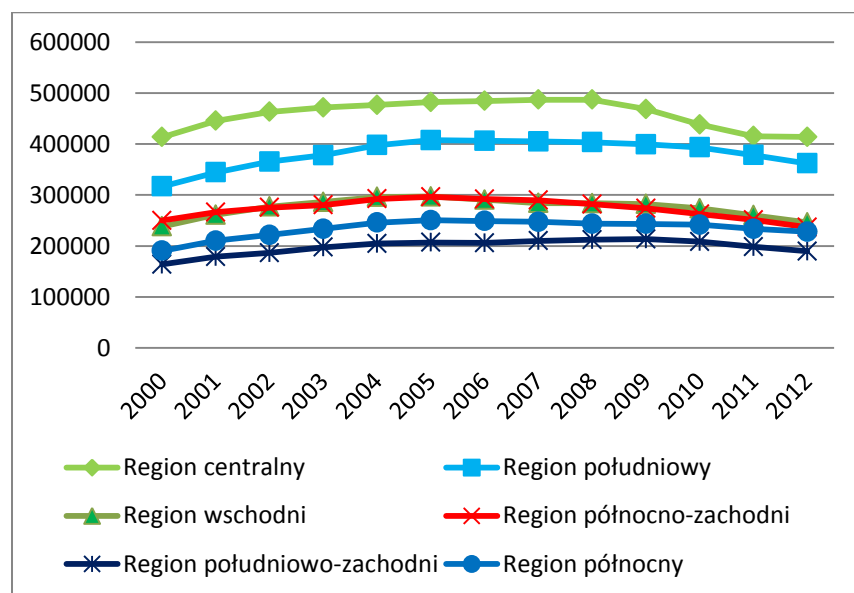
Rok	Uczelnie publiczne		Uczelnie niepubliczne	
	studia stacjonarne	studia niestacjonarne	studia stacjonarne	studia niestacjonarne
2000	586116	452797	101741	342842
2001	644478	485531	116011	364026
2002	702534	491891	117342	379806
2003	746372	491688	127023	388131
2004	779438	493038	139140	412417
2005	796592	469284	147803	443388
2006	797051	490335	146205	494108
2007	794818	467431	136731	523736
2008	797239	454885	120518	538878
2009	815270	431872	110269	522828
2010	835895	401562	98144	481932
2011	858039	360377	88519	429677
2012	885963	331057	83715	375080

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Uczelnie znajdujące się w poszczególnych regionach wykazują podobną tendencję spadkową. Nieco odmienny wzór charakteryzuje

region południowy, który zdecydowanie dłużej – głównie za sprawą Krakowa - utrzymywał rokrocznie podobny poziom, a także region centralny, w którym wcześniej nastąpił gwałtowny spadek liczby studiujących, a ok. 2011 r. pojawiło się pozytywne odbicie.

Wykres 5.3. Liczba studentów w poszczególnych regionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Na studiach wyższych częściej kształcą się kobiety niż mężczyźni. Początkowo różnice te wynosiły ok. 14 punktów procentowych, jednak systematycznie wzrastały aż do ponad 18 punktów procentowych w 2011 r. W 2011 r. i 2012 r. zanotowano nieznaczne

zwiększenie się odsetka mężczyzn studiujących na uczelniach, ale proces ten wymaga dalszej obserwacji.

Tabela 5.2. Liczba /procent kobiet i mężczyzn studiujących na uczelniach

Rok	Płeć		%	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
2000	674998	897535	42,9%	57,1%
2001	730397	976058	42,8%	57,2%
2002	766057	1022998	42,8%	57,2%
2003	797937	1048527	43,2%	56,8%
2004	828156	1084673	43,3%	56,7%
2005	839119	1100779	43,3%	56,7%
2006	835897	1091802	43,4%	56,6%
2007	832973	1089743	43,3%	56,7%
2008	817300	1094220	42,8%	57,2%
2009	780376	1099863	41,5%	58,5%
2010	742428	1075105	40,8%	59,2%
2011	709695	1026917	40,9%	59,1%
2012	691365	984450	41,3%	58,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Zmiany w liczbie studentów różnych kierunków studiów

Opisane wcześniej zmiany w liczbie studentów wykazują nieco inny wzór, jeśli weźmiemy pod uwagę konkretny kierunek studiów. Kierunki te można zaklasyfikować do 3 różnych segmentów:

1. Kierunki masowe (kształci się na nich powyżej 100 tys. studentów) – zazwyczaj wykazują one tendencję spadkową między 2002 r. a 2012 r., choć można wśród nich wyróżnić odmienne podgrupy:
  - a. kierunków, które wykazują spadek głównie na uczelniach niepublicznych (humanistyczne – 21% mniej (publ.) oraz wzrost o 4%¹⁶ (publ.);
  - b. kierunków, które wykazują spadek głównie na uczelniach publicznych (pedagogiczne – 33% mniej na uczelniach publ. i relatywnie niewielki, choć postępujący spadek na uczelniach niepubl.);
  - c. kierunków, które wykazują spadek w obrębie obu typów szkół (ekonomii i administracji – 27% mniej (publ.) oraz 38% mniej (niepubl.), społeczne – 12% mniej (publ.) oraz 44% mniej (niepubl.), inżynierijsko-techniczne – 19% mniej¹⁷ (publ.) oraz 6% mniej (niepubl.)
2. Kierunki liczne (kształci się na nich powyżej 50 tys. studentów), podzielone na podgrupy:

- a. kierunków, które wykazują spadek głównie na uczelniach niepublicznych (informatyczne – wzrost o 141% (publ.) oraz spadek o 42% (niepubl.);
  - b. kierunków, które wykazują spadek głównie na uczelniach publicznych (prawne – 16% mniej na uczelniach publ. i wzrost o 47% na uczelniach niepubl.);
  - c. kierunków, które wykazują wzrost w obu przypadkach (medyczne – wzrost o 90% na uczelniach publ. oraz zdecydowanie większy wzrost na uczelniach niepubl., architektury i budownictwa – wzrost o 44% (publ.) oraz o 433% (niepubl.), produkcji i przetwórstwa – wzrost o 77% na uczelniach publ. oraz zdecydowanie większy wzrost na uczelniach niepubl.).
3. Kierunki mniej liczne, w przypadku których zazwyczaj odnotowywano wzrosty (spadki zanotowano jedynie w grupach: ochrona środowiska, rolniczej, leśnej i rybactwa oraz fizycznej, a także na uczelniach niepublicznych - biologicznej i matematyczno-statystycznej

¹⁶ Nie przewiduje się jednak, aby wzrost ten miał charakter stały.

¹⁷ W przypadku tej grupy w 2012 r. odnotowano pierwszy wzrost liczby studentów.

Tabela 5.3. Liczba studentów na uczelniach publicznych kształcących się na poszczególnych kierunkach

Rok	Pedagogiczne	Humanistyczne	Artystyczne	Spoleczne	Prawne	Medyczne	Rolnicze, leśne i rybactwa	Dziennikarstwo i informacja	Matematyczno-statystyczne	Informatyczne	Opieka społeczna
2002	156680	119493	16509	136234	50012	50775	33428	9061	16483	21602	906
2003	162075	122845	17587	144541	48578	59079	34754	9238	16285	24834	1417
2004	161895	126535	18710	151233	48106	70147	36022	9497	15529	56878	1847
2005	157111	126801	19376	151662	44926	77936	37447	9605	15276	57526	1539
2006	141438	135867	19374	156309	48657	83044	36738	10278	15364	55969	58
2007	134082	129340	19927	156758	48405	86083	34963	11063	15108	52279	881
2008	125261	120668	20494	153652	48009	88939	32532	11928	16401	50003	2793
2009	125828	116557	21552	147468	46755	93176	29659	13112	14951	49439	4210
2010	119777	109869	22818	139364	45508	97176	26178	13954	16702	47548	4732
2011	113045	101765	23922	130260	43754	95852	23835	14432	18021	47883	5288
2012	104432	93895	24854	119984	42115	96355	21878	14288	17638	52102	5799
Różnica % między 2012 r. a 2002 r.	-33,3%	-21,4%	50,5%	-11,9%	-15,8%	89,8%	-34,6%	57,7%	7,0%	141,2%	540,1%

Rok	Architektura i budownictwo	Weterynaryjne	Usługi dla ludności	Ochrona środowiska	Usługi transportowe	Ochrona i bezpieczeństwo	Ekonomia i administracja	Biologiczne	Fizyczne	Inżynieryjno-techniczne	Produkcja i przetwórstwo
2002	50345	3850	13216	48313	12512	0	268192	15760	34297	169628	32939
2003	51975	3962	15947	50126	12677	0	271458	16101	34142	170097	32790
2004	52091	4165	19133	50838	13650	0	266833	13185	34675	152251	27497
2005	51525	4272	20433	49705	13858	0	257757	13664	34201	146681	27797
2006	51050	4400	21316	48225	13495	0	233426	13483	31613	139613	27669
2007	53999	4516	23146	25779	13059	521	205111	33945	30062	126931	56291
2008	58227	4566	24200	25772	13706	1945	208897	32947	28380	126554	56250
2009	61483	4613	26055	26281	13519	4462	208650	31702	27305	123820	56545
2010	65197	4666	26701	26540	14690	8003	207815	30333	26812	126072	57002
2011	69720	4766	27384	27410	15385	13075	201370	28495	26169	128999	57586
2012	72276	4756	25882	27477	16632	32002	196902	26143	26169	137237	58204
Różnica % między 2012 r. a 2002 r.	43,6%	23,5%	95,8%	-43,1%	32,9%	6042,4%	-26,6%	65,9%	-23,7%	-19,1%	76,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Tabela 5.4. Liczba studentów na uczelniach niepublicznych kształcących się na poszczególnych kierunkach

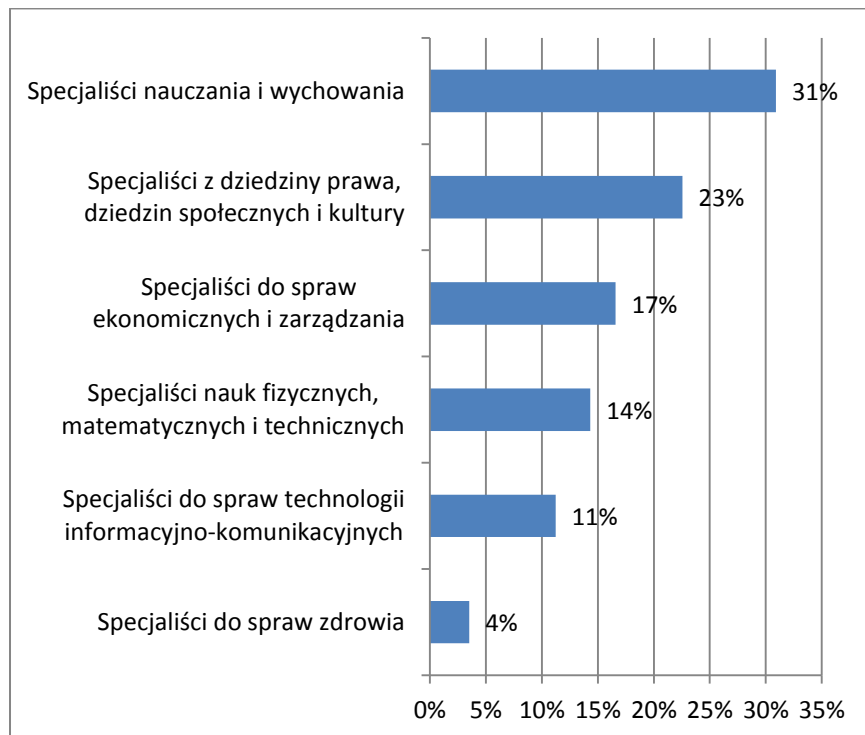
Rok	Pedagogiczne	Humanistyczne	Artystyczne	Spoleczne	Prawne	Medyczne	Rolnicze, leśne i rybactwa	Dziennikarstwo i informacja	Matematyczno-statystyczne	Informatyczne	Opieka społeczna
2002	70155	21822	1982	99875	8800	1486	1966	3111	859	34360	141
2003	77035	23158	2221	103507	8697	2914	2201	4505	821	41591	132
2004	84942	23201	2189	109485	8616	7363	1973	6083	690	47535	363
2005	93056	29716	2812	112063	9631	14136	2242	7224	680	45187	376
2006	94803	39145	3839	115350	10377	20322	2519	8078	607	44945	0
2007	98566	41614	5657	112712	11127	26758	2685	8300	487	41778	110
2008	102175	36531	5700	105383	11913	29527	2603	9918	373	36645	457
2009	107341	30124	6191	95234	12677	33859	2343	10326	227	30458	766
2010	97025	27599	6565	81512	12799	36013	1896	9586	174	25171	1200
2011	84212	25875	7467	66727	12880	31457	1572	8142	107	22088	1412
2012	69973	22811	8016	55761	12900	31593	1348	7032	116	19993	1567
Różnica % (2002 – 2012)	-0,3%	4,5%	304,4%	-44,2%	46,6%	2026,0%	-31,4%	126,0%	-86,5%	-41,8%	1011,3%

Rok	Architektura i budownictwo	Weterynaryjne	Usługi dla ludności	Ochrona środowiska	Usługi transportowe	Ochrona i bezpieczeństwo	Ekonomia i administracja	Biologiczne	Fizyczne	Inżynierijno-techniczne	Produkcja i przetwórstwo
2002	2091	0	23788	6130	195	2547	246863	0	0	2226	423
2003	2627	0	28402	6650	449	3871	233409	0	0	3295	471
2004	3286	0	36094	6393	1090	4647	235881	0	0	2047	234
2005	4198	0	43824	6042	1408	2828	242366	0	111	2690	210
2006	5837	0	46142	6300	2124	0	235125	0	287	4212	301
2007	6752	0	49050	865	3304	38	238036	5055	348	2002	5223
2008	8483	0	50190	876	3927	1739	240363	4611	340	1937	5705
2009	9877	0	44599	975	4625	5566	226015	3935	238	1809	5912
2010	10690	0	39806	801	3765	11484	201703	3295	141	2207	6644
2011	11372	0	34928	706	3136	17244	178031	2466	106	2045	6223
2012	11155	0	29244	550	2651	21093	153197	1777	83	2097	5838
Różnica % (2002 – 2012)	433,5%	0,0%	22,9%	-91,0%	1259,5%	728,2%	-37,9%	-64,8%	-25,2%	-5,8%	1280,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Drzewo 1 A. Czy wiedza i umiejętności zdobyte przez Pana(-ią) w ramach studiów pozwolą Panu(-i) na znalezienie pracy zgodnej z kierunkiem studiów/wyuczonym zawodem?

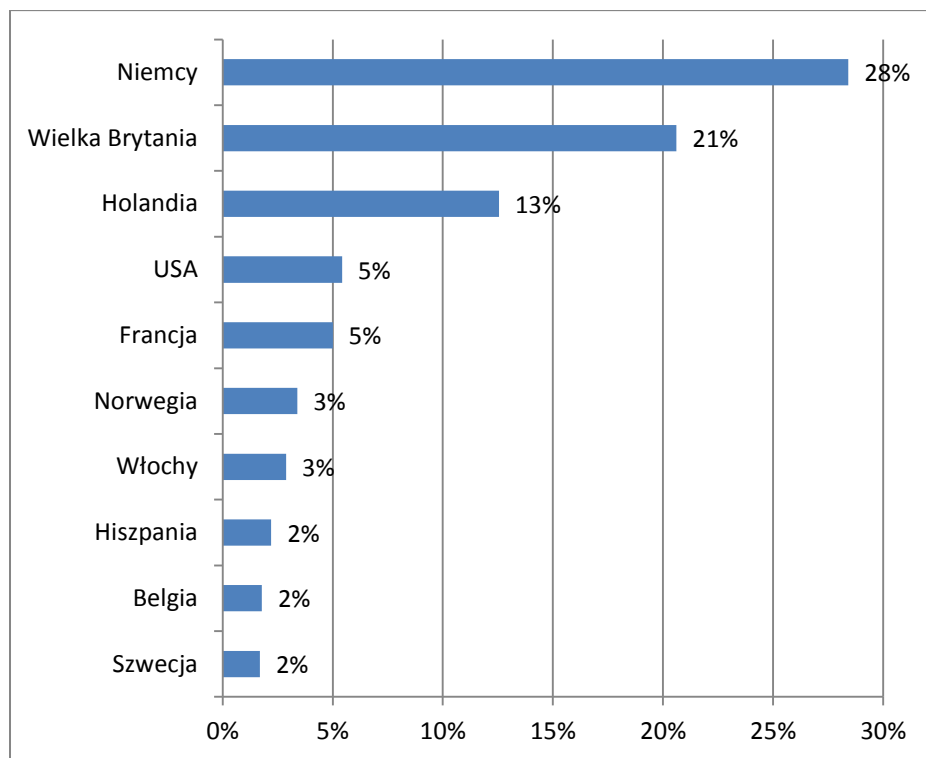
Wykres 1 A. Zawody specjalistyczne, w których badani podejmowali pracę w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ istniała możliwość dokonania wielokrotnego wyboru, N= 2171

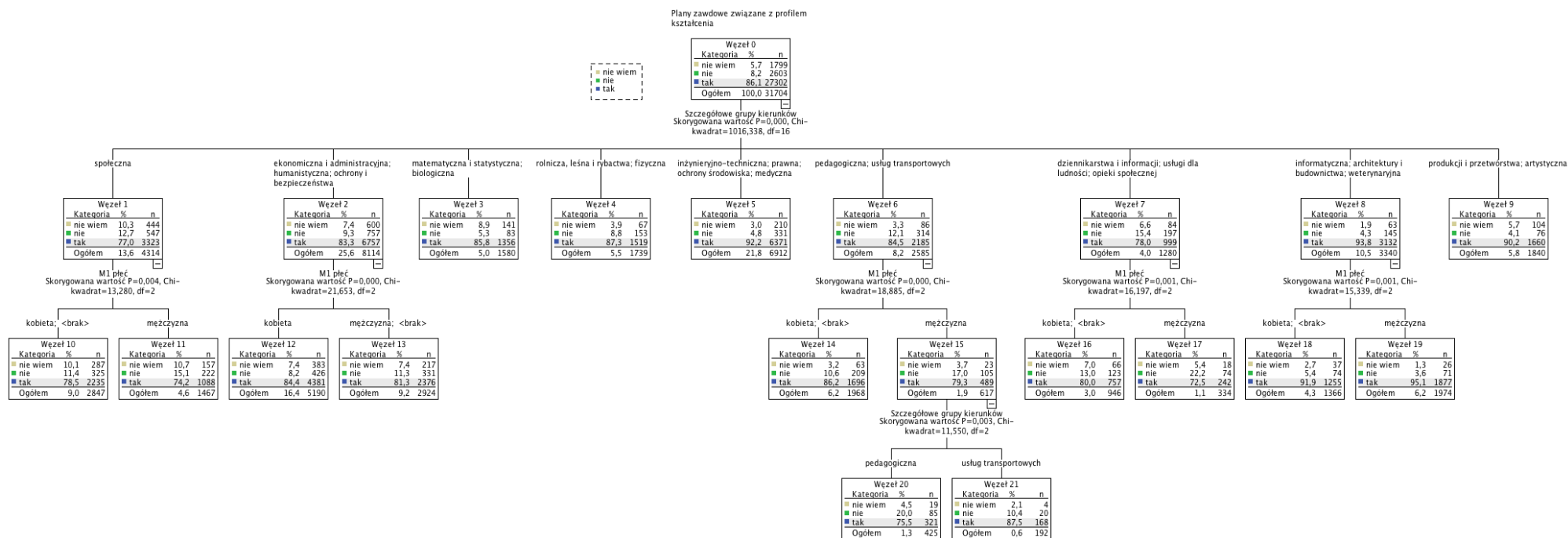
Wykres 2 A. Kraj, w którym pracował badany

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

*N= 1179

Drzewo 2A. Plany zawodowe związane z profilem kształcenia według kierunku kształcenia oraz płci

Źródło: BKL – Badanie Studentów 2013.

*N= 31704

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) jest agencją rządową podlegającą Ministrowi właściwemu ds. gospodarki. Powstała na mocy ustawy z 9 listopada 2000 r. Zadaniem Agencji jest zarządzanie funduszami z budżetu państwa i Unii Europejskiej, przeznaczonymi na wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności oraz rozwój zasobów ludzkich. Od ponad dekady PARP wspiera przedsiębiorców w realizacji konkurencyjnych i innowacyjnych przedsięwzięć. Celem działania Agencji jest realizacja programów wspierających działalność innowacyjną i badawczą małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), rozwój regionalny, wzrost eksportu, rozwój zasobów ludzkich oraz wykorzystywanie nowych technologii. Misją PARP jest tworzenie korzystnych warunków dla zrównoważonego rozwoju polskiej gospodarki poprzez wspieranie innowacyjności i aktywności międzynarodowej przedsiębiorstw oraz promocja przyjaznych środowisku form produkcji i konsumpcji. W perspektywie finansowej obejmującej lata 2007-2013 Agencja jest odpowiedzialna za wdrażanie działań w ramach trzech programów operacyjnych – Innowacyjna Gospodarka, Kapitał Ludzki i Rozwój Polski Wschodniej.

Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego (CEiAPP UJ) zostało utworzone w 2008 r. jako uniwersytecka autonomiczna jednostka naukowo-badawcza. Głównym obszarem działalności Centrum jest współpraca z administracją publiczną – zarówno centralną, jak i regionalną – w zakresie ewaluacji i analizy polityk publicznych oraz ich metodologii. Działalność Centrum obejmuje usługi edukacyjne oraz prowadzenie badań naukowych i stosowanych, prac eksperckich i analitycznych skierowanych przede wszystkim do sektora administracji publicznej różnych szczebli. W ciągu kilku lat działalności pracownicy i eksperci Centrum realizowali liczne projekty dla instytucji administracji centralnej – Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Finansów, Kancelarii Premiera Rady Ministrów, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Pracodawców RP. Przez cały czas Centrum współpracuje również z instytucjami regionalnymi – Wojewódzkim Urzędem Pracy w Krakowie, Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego oraz innymi ośrodkami naukowymi i badawczymi – Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, Małopolską Szkołą Administracji Publicznej czy Wojewódzkim Urzędem Statystycznym w Krakowie.